

ACTIVS SYNCERVS SANNAZ.

Æui ni faceret semper veneranda vetustas,
Jam modicus priscis vatibus esset honos:
Namque est ingenio nobis Sanazarius aeri,
Quod Maro, quodq; Vmber, quodq; Catullus erat.

ACTII SYNCERI SANNAZARII

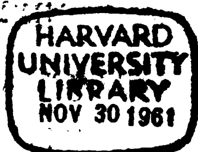
Opera omnia

Novissime in lucem data,

Et cum emendatissimis collata exemplaribus.

NEAPOLI,
Ex Typographia Felicis Mosca 1732.
Superiorum Licentia.

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
NOV 30 1961

ACTII SYNCERI SANNAZARII VITA

Per Paulum Jovium.

JACOBUS SANNAZARIUS equestris ordinis poëta, Neapoli natus, atque educatus, quum præclarum fœcundi, atque felicis ingenii specimen daret, repudiato avito, gentilitioque nomine, Actius Syncerus appellari voluit, adhortante Pontano, qui Joviani cognomen amicorum imitatione desumpserat. Sed origo vetustæ stirpis è Sancto Nazario, Laumellini agri oppido, inter Padum, & Ticinum non ignobili, unde majores advenerant, non obscurè petebatur. Floruit amicitia Federici Regis, senescente Pontani gratia, qui Aragoniuns nomen vehementer offenderat, quum veluti persona oblitus, victorem Carolum invidiosa, vel intempestiva oratione publicè laudasset. Permansit in ea belli procella in officio Actius, redeuntique Ferdinando juniori armatus inter fideles cives operam præstitit: unde ei conspicuus in aula gratiæ locus. Sed infestiùs demum urgente Fortuna, quum Federicus regno pelleretur, constanti studio, atque integra fide eum exulem in ulteriorem Galliam secutus est, qua gratissimi animi testificatione, singularem laudem promeruisse, vel ejus inimici judicabunt. Scripsit, tanquam ambidexter, Ethrusca simul, atque Latina carmina, pari lepore, saleque, arridentibus utrinque Musis, quum multo felle odii subamarus præpilata jacula jambis interqueret, aut amorum suorum dulcedine resolutus, tenerrimè lasciviret. Gravi autem, & sacro poëmate de Partu Virginis viginti annorum lima perpolito summum decus frustra expectasse videri potuit, quum illa, quæ Juveni exciderant, piscatoria Ecloga publico excepta plausu reliquorum operum famam oppresserint, ità, ut eam publici tanquam iniqui judicii querelam, aperto cum pudore, nec tamen sine tacita voluptate, devoraret. Vixit annos septuaginta duos peramœno, virentique semper ingenio, accuratoque, & planè juvenili cultu inter amatorias oblectationes, nunquam non festivus, & hilaris: ex dolore autem indignantis animi, supremum concepit

morbum, quod Philibertus Aurantius dux Cæsaris Mergillinæ Villæ suæ delicias temerè excisa turre deformasset; ea ad Pausilypi radices conspicitur. Eo Aurantio demum acie interfecto, quum hora fatalis adveniret, audito ejus interitu, sese in cubitum erigens, excedam, inquit, è vita hoc meo non inani voto lætus, postquam barbarus Musarum hostis, ultore Marte, immanis injuriæ pœnas persolvit. Sepultus est juxta Villam Mergillinam in templo Deiparæ Virgini ab se dicato. Marmoreo autem tumulo Bembus hoc carmen inscripsit.

EPI-

EPIGRAMMATA:

Doctorum quorundam virorum in eundem.

Bembi.

DA sacro cineri flores: hic ille Maroni
Syncerus Musa proximus, ut tumulo.

Marci Antonii Flaminii.

Quantum Virgilio debebit silva Maroni,
Et pastor, donec Musa Maronis erit:
Tantùm penè tibi debent piscator, & acta,
Acti, divino proxime Virgilio.

Tibaldei.

Virginis intactæ partum, partumque videbis,
Actia quem docto pectore Musa dedit,
Admirandi ambo: humanæ fuit ille saluti
Utilis, humanis hic fuit ingeniis.

Petri Gravinæ.

Qui divina legis Synceri carmina Vatis,
Magnaque virginei sacra puerperii:
Non hæc humano credas procedere sensu:
Authori mentem movit, & ora Deus.
Hunc sibi delegit, quo non cœlestia quisquam
Grandiùs, aut pleno cultiùs ore sonet.

Basilii Zanchii.

Has nassas, hæc lina tibi, Syncere, sepulto,
Piscator tenui dedicat arte Mycon.
Hos calamos, myrtumque tibi, viridemque coronam
Arcadia pastor ponit ab arte Lycon.
Has lacrymas, vulsamque a vertice Mergellina
Cæsariem, & violas spargit, & ammineum.
Parthenope patria ipsa tibi de marmore bustum
Condit, & extenctis funera temporibus.
Quid moror? æterni te suscipit umbra Maronis,
Et tibi vicinum donat habere locum.

N. Nicolai Grudii.

Nuper ad OEnotrias aciem quum flecteret arces,
Christus, & Euboicæ mœnia Parthenopes,
Mergillina procul, quà Tethyos inspicit undas,
Audit ab Actiacæ munera blanda domo:
Arrectusque diis modulamine carminis hæsit,
Inde sacro tales fundit ab ore sonos:

A 4 Huc

Huc ades, ò Genitrix illæsi virgo pudoris,
Arte pius vates dum tua facta novat:
Anne iterum arcano compleri viscera motu,
Conceptumque polo reddere credis onus?
Certe ego mi videor primis irrepere cunis,
Rursus & horriferæ mortis obire vicem:
Dum mea sæpe tamen sic mors cantetur, & ortus,
Nec grave sit nasci, nec mihi sæpè mori.

Latomi.

Dum vacat, & terras quoties petit illa Tonantis
Mater, virgineo sed nec honore carens:
Synceri ad tumulum properat visura; virescant
Candida cum rutilis lilia sparsa rosis.
Vivum dein laticem, dein altera munera flores
Fundit, & arrepta sic canit orsa lyra:
Conscie vive mei, felix Syncere, pudoris,
Atque idem partus conscie vive mei.
Namque ego quo factum secretum teste peregi,
Hunc quoque tu testem carminis hujus habes:
Esto, ventris onus fuerit sine pondere pondus:
Dum celebres, pondus sustinuisse velim.

Ejusdem.

Major in assumpto ratiò quo nomine constet,
Est ubi te cupiam fessis habe minus.

Joannis Pardi responsio ad eam epistolam, quæ incipit: Parde.

Acti, cui simplex peperit facundia nomen
Synceri & vitæ candida simplicitas:
Si pecus exiguum nobis, si commodus esset,
Qui pecus, & dominum pascere posset, ager:
Ipse quoque in silvis non dedignarer opacis
Vivere, quas magni diique, deæque colunt.
Ruris deliciis fruerer, rurisque labores
Exciperem fessis sæpius agricolis.
Hic ego longa meæ cupiissem stamina vitæ
Ducere, hic atram rumpere fila diem.
Par igitur nobis studium, disparque facultas.
Hinc sequimur vitæ munera disparia.
Ergo prædiolis tu, qui potes, utere avitis,
Pingulus & Siculis pasce pecus gregibus.
Mi, quia nulla soli natalis cura relicta est,
Cura sit externi, sidereique soli.

Gabr. Altilii ad Actium Syncerum, & M. Ant. fratres, epistola consolatoria.

Unanimi fratres, rapta qui matre doletis,
Et desiderio fletis uterque pio:

Desi-

Desinite ah lacrymis tam sanctos lædere Manes;
Vos vetat Elysiis illa recepta choris.
Illic optatis longum complexibus hærens,
Jucunde fruitur conjugis ore sui;
Felicesque animas inter, cœtusque verendos,
Narrat natorum de pietate parens.
Scilicet his ut spem viduæ solata juventæ,
Deserti tulerit frigida regna tori;
Addet & obsequia, & dulces componere mores,
Jam tum, cum patrias ferret uterque vices.
Cum simul & Nymphas, Satyrorum, & cantat amores,
Estque in Synceri carmine tota sui.
Quod subitò cantu, turba excipiente deorum,
Hinc illinc variis plausibus arva sonant:
Massiliam chorus omnis, & ætheriæ convalles,
Massiliam totis reddit & aura locis.
Illa autem æternos charo cum conjuge gressus
Æquat, & elysium sic terit alta nemus.
Quo jam pro lacrymis Panchæos urite odores,
Orphææque move tu fidis alter opus:
Non quibus infernas ille exoraverit umbras,
Flebilibus supplex ausus adire m[illegible]s:
Sed quibus & divum laudes, ipsosque canendo
Heroas cœlo, sideribusque locat.
Has mitti jubet inferias, hæc funera mater:
Ipsa sibi has lacrymas, hæc sibi busta rogat.

Hieronymus Carbo Actio Syncero.

Cùm tibi cœlesti faveat de virgine Natus,
Mystica cui vatum sacra canenda dedit:
Cumque ingens nova Musa decus, laudemque pararit
Innectens capiti Delphica serta tuo!
Famaque cum volitet circum plaudentibus alis,
Gestiat & sacræ limina adisse domus:
Quid cessas, Syncere, fores reserare, Deamque
Excipere, & docto continuisse sinu?
Illa tibi referet, quanto expectata triumpho
Carmina, & ingenii sint monimenta tui.
Surge igitur, vivensque piæ cape præmia curæ:
Post cineres sera est gloria, serus honos.

Ex J. M. Toscani Peplo Italiæ Epigramma descriptum. Ad Jacobum Sannazarium.

Plurima molitus præclara, per omnia summum,
Quod dare vel poterant singula, nomen habet.
Martis opus dignum testatur sanguine equestri,
Exilio in Regem est certa probata fides.
Sic illum piscator amat, sic acta remugit,

Ut pecoris custos, silvaque Virgilium.
Jam sacra quid vatum pepererunt pectora Christo,
Virgineis quod se partubus æquiparet?
Sed nova Mœnalias quod duxit ad antra Camœnas,
Et calami Tuscos edidicere modos,
Hoc proprium, Syncere, tuum est: hoc Itala tellus,
Ante Siracusii carmina vatis, amat.
Tu belli, tu pacis honos: tibi denique lingua
Et renovata vetus debet, & aucta recens.

CLEMENT. VII. PONT. MAX.

ACTIUS SYNCERUS.

MAgne Parens, Custosq; hominum, cui jus datur uni
Claudere cœlestes, & reserare fores:
Occurrent si qua in nostris malè firma libellis,
Deleat errores æqua litura meos.
Imperiis, venerande, tuis submittimus illos:
Nam sine te recta non licet ire via.
Ipse manu, sacrisque potens Podalyrius herbis
Ulcera Pæoniis nostra levabis ope.
Quippe mihi toto nullus, te præter, in orbe
Triste salutifera leniet arte malum.
Rarus honos, summo se Præside posse tueri:
Rarior a summo Præside posse legi.

DILECTO FILIO ACTIO SYNCERO SANNAZARIO.

LEO PAPA DECIMUS.

Dilecte Fili, salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum forte de claris ingenii aetatis nostrae apud nos verba fierent, affuere qui cum te, tum opus tuum de PARTU VIRGINIS divinis propè laudibus cum admiratione attollerent, atque praedicarent. Quae res expectata quidem diu nobis (nihil enim non excultum, non elaboratum, non singulari tuo ingenio dignum proficisci a te posse arbitramur) verum eo nunc carior, & jucundior visa est, tum quod, quae futura expectabamus, accepimus jam facta esse, & quae superent omnem expectationem; tum quod etsi nullo non tempore fuissent acceptissima, hac praecipue tempestate erunt longe gratiora. Qua quidem, quo doctiores videantur, Ecclesiam stylo iniquo petant, qui exactissima eruditione commendent, non desiderentur. Dici non potest, cum haec audiremus, quantum voluptatis acceperimus, &, cum ipsi legemus, accepturi simus: quod persuasi simus, divina factum providentia, ut divina Sponsa tot impiis oppugnatoribus, laceratoribusque lacessita talem, tantumque nacta sit propugnatorem: & cum illi impia facundia abusi frangant in rem sacram genuinum, tu unus opus edideris, quo rem sacram omnibus (ut dici solet) nervis attollendam, excolendamque procuraveris sancto consilio, eventu feliciore: cum dictitent, qui legere, si rem quaeramus, nihil, nisi Christum, atque ejus Sponsam sonare; si pietatem, undique religionis enitere studium; si judicium, nihil ungue signandum relinquere; si figuras, artisque conatus, veterum vatum nulli cedere, multos anteire. Gratulamur itaque tibi, quod tantum unus praestes, quantum antea nemo Ecclesiae: quod cum vexetur, lancineturque ab aliis, a te uno in Coelum este-

efferatur, nostro sæculo, quod fiet tui carminis luce celeberrimum: nobis denique ipsis, quibus imminente hinc Goliade armato, hinc Saule a furiis agitato, affuerit pius David illum funda a temeritate, hunc lyra a furore compescens. Hortamur itaque te, jam opus edas, ut qui dolent, cum illa legunt, quæ adversus pietatem venena ficti Christiani evomuere, ad tua conferant sese, quæ veluti præsens antidotum sint oppositura. Tu ita tibi persuadeas, volumus, nos te, & tua omnia perinde, ac nostra complexuros esse, nec nos, nec hanc Sanctam Sedem unquam tui vel affectus, vel operæ immemores futuros. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris. Die VI. Augusti M. D. XXI. Pontificatus nostri Anno IX.

B E M B U S.
Per Favonium de Mandato.

DILECTO FILIO ACTIO SYNCERO SANNAZARIO.

CLEMENS PAPA VII.

Dilecte Fili, salutem, & Apostolicam benedictionem. Accepimus librum gratissimo munere, quem tu ad nos de Dei, & Domini nostri Jesu Christi rebus scriptum misisti, cujus argumentum praeclarum, atque nobile, cum in te parem ostendat animi pietatem, atque ingenii gloriam; sitque in eo nomen quoque nostrum ad memoriam eorum, qui lecturi sunt, qui quidem innumerabiles futuri sunt in longa posteritate, immortalitati quasi commendatum: muneris tui magnitudinem hoc magis sentimus, quod quomodo parem referamus gratiam, habere nos non arbitramur. Si enim immortalitas optata, & grata est omnibus, qui praesertim animo vegetiore, atque erectione sint, permagnae sunt illius partes nobis a te tributae. Quamquam enim ea est appetenda maxime, illique elaborandum praecipue, quae post discessum ex hac vita, in illa altera vita felici, & sempiterna nos cum Deo ipso collocat; tamen ne haec quidem non libenter adsciscenda, quae producit ad posteros nostri nominis perpetuitatem, pro qua, qui illam coelestem, & divinam immortalitatem non planè cognoverunt, maximis saepe tamen contentionibus, & acerbissimis discriminibus vitam, & caput suum objecere. Quod profecto non fecissent, nisi a natura ipsa admoniti, summum quiddam bonum existere conjectati fuissent, cujus in imagine, & simulacro tam multas partes experirentur esse delectationis, & gloriae. Est enim profecto haec famae, & laudis ad commemorationem hominum celebritas, imago illius verae immortalitatis, quae eximio dono omnipotentis Dei, uni Christiano generi, per Dominum nostrum Jesum Christum proposita est, ad quam potissimum aspirare debemus: hanc vero ita caram, jucundamque

ducere, si proborum, & prudentium testimonium nobis deferatur, quod quidem in te nobis egregie contigit. Non enim ingenio solum tuo honorati, illustratique sumus, sed (quod nobis etiam gratius est) judicio comprobati, etsi enim ingenii gloria concedis nemini, vel omnibus potius præstas, qui in hoc scribendi genere cum laude versati sunt, tamen cum ipso scriptionis argumento ostendas, qua sis pietate, sapientia, religione præditus, jucundius etiam accepimus testimonium optimi, & religiosissimi viri, quàm studium doctissimi. Quapropter macte virtute, tu quidem, id enim es consecutus, quo nullum majus homini bonum in hac vita existere posse videatur: maximorum enim donorum, quibus te affecerat Deus, gratia illi (quoad mortali homini licuit) relata, illud jam summum, & incomparabile veræ immortalitatis donum es promeritus, cui deinde jam gratia nulla esse par potest, qui talentum acceptum multiplicatis mercedibus, eidem domino reddidisti, a quo acceperas. Ex quo cum fructum quoque non mediocrem tui libri dicatione, ad nominis nostri laudem, ac memoriam redundare volueris, tantam tibi habemus gratiam, quantam capere grati, & memoris Pontificis tanto devincta officio mens potest, sicut & re ipsa tibi ostendere parati sumus, & ut experiare etiam adhortamur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris. Die VI. Augusti M.D.XXVII. Pontificatus nostri Anno Tertio.

JA. SADOLETUS.

Desinite ah lacrymis tam sanctos lædere Manes;
Vos vetat Elysiis illa recepta choris.
Illic optatis longum complexibus hærens,
Jucunde fruitur conjugis ore sui;
Felicesque animas inter, cœtusque verendos,
Narrat natorum de pietate parens.
Scilicet his ut spem viduæ solata juventæ,
Deserti tulerit frigida regna tori;
Addet & obsequia, & dulces cum pondere mores,
Jam tum, cum patrias ferret uterque vices.
Cum simul & Nymphas, Satyrorum, & cantat amores,
Estque in Synceri carmine tota sui.
Quod subitò cantu, turba excipiente deorum,
Hinc illinc variis plausibus arva sonant:
Massiliam chorus omnis, & ætheriæ convalles,
Massiliam totis reddit & aura locis.
Illa autem æternos charo cum conjuge gressus
Æquat, & elysium sic terit alta nemus.
Quo jam pro lacrymis Panchæos urite odores
Orphææque move tu fidis alter opus:
Non quibus infernas ille exoraveris umbras,
Flebilibus supplex ausus adire [illegible]:
Sed quibus & divum laudes, ipsosque canendo
Heroas cœlo, sideribusque locat.
Has mitti jubet inferias, hæc funera mater:
Ipsa sibi has lacrymas, hæc sibi busta rogat.

Hieronymus Carbo Actio Syncero.

Cùm tibi cœlesti faveat de virgine Natus,
Mystica cui vatum sacra canenda dedit:
Cumque ingens nova Musa decus, laudemque pararit
Innectens capiti Delphica serta tuo!
Famaque cum volitet circum plaudentibus alis,
Gestiat & sacræ limina adisse domus:
Quid cessas, Syncere, fores reserare, Deamque
Excipere, & docto continuisse sinu?
Illa tibi referet, quanto expectata triumpho
Carmina, & ingenii sint monimenta tui.
Surge igitur, vivensque piæ cape præmia curæ:
Post cineres sera est gloria, serus honos.

Ex J. M. Toscani Peplo Italiæ Epigramma descriptum. Ad Jacobum Sannazarium.

Plurima molitus præclara, per omnia summum,
Quod dare vel poterant singula, nomen habet.
Martis opus dignum testatur sanguine equestri,
Exilio in Regem est certa probata fides.
Sic illum piscator amat, sic acta remugit,

initio) invocatione elegantius? quid conceptu altius? quid Cœlo, Terra, Inferis rei novitate obstupescentibus mirabilius? quid læto Simeone jucundius? quid Infantium internecione sævius? quid Deo moriente horribilius? quid ab Orco redeunte gratius? quid spolia referente beatius? quid agente in Cœlum triumpho te canente felicius? Adde alterius libri Musas certatim divina carmina modulantes: adde pictum Orbem: adde Specum. De partu vero quid ipse loquar? cum ea de re deinceps vel tacendum, vel tuis dumtaxat verbis loquendum sit. Prætereo qua oratione Heros ille tuus è somno excitus, divinaque adflatus aura Deum natum adoret. Nec referam è tertio illustrata puerperia, non Divorum cantus, non carmina, non pastorum vaticinia, non felicis fluvii oracula, non urnam, non columbæ alas argenteas, non denique Prothei vatis miracula recensebo.

Non si mihi ferrea centum
Ora sonent, totidemque ærato è gutture linguæ
Carminis Actiaci laudes percurrere possem.

Verum cum tu solum pietate, non humanarum laudum cupiditate accensus, tantum studii, laboris, diligentiæ ad scribendum contuleris, ea tibi summa laus censeatur, quæ uno omnium ore prædicabitur, tantum esse laudum tuarum cumulum, ut ne ipsi quidem eloquentiæ, qua mirabiliter excellis, locus ad te laudandum relinquatur. Nam de laboris præmio, ad nos, idest mortales, nihil attinet cogitare. Quid enim tibi tribuere homines possent, & si omnia simul congesserint, quo tuum meritum expleretur? Deus, ille Deus, cujus numine adflatus tam doctum, tam sanctum, tam pium carmen cecinisti, te digno munere remunerabitur. Non quidem Elysiorum, aut piorum campis, insulisve fortunatorum, quas Lino, Orpheo, Musæo, cæterisque Deorum filiis sedes antiquitas falso statuit: sed Cœlo, digna quidem tantarum vigiliarum mercede. Reliquum est, ut tibi gratias agam, quod Augustini personam inserueris, quæ reliquis tam apte, tantaque harmonia cohæret, quanta Philosophia ajunt in Cœlo sidera: proinde recte ad te pertinet illud Hesiodi.

——————— ὁδ' ὄλβιος, ὅντινα μοῦσαι
Φιλεῦνται, γλυκερή οἱ ἀπὸ ςόματος ῥέει αὐδή.

FE-

PETRUS GRAVINA.

NOn sine providentia deligunt sibi Immortales quandoque ex mortalibus nonnullos, quorum opera ad venerandam divinam dignitatem decentius utantur. Hinc nostra Christiana veritas tot sanctorum virorum, sanctarumque virginum testimonia, ac ministeria in sui gloriam agnoscit. An fortuito igitur evenisse existimabimus, ut temporibus nostris nascentis divini, cœlestisque operis de PARTU VIRGINIS imprimendi, ac promulgandi curam Virgo ipsa Deipara, quasi ex destinato, primariæ fœminæ Cassandræ Marchesiæ, nobilitate, facundia, pudicitia insigni demandaverit? qua quidem alumna tantum sibi placet docta Neapolis, ut cum Gratiis Gratiam, cum Musis Musam esse affirmet. Hac itaque veluti quadam honestissima obstetrice curante, divinus hic novi carminis partus veterem nostram salutem, ac lucem, tanquam renascentem nobis expectantibus repræsentavit.

BELISARIUS AQUIVIVUS NERITINORUM DUX ACTIO SYNCERO SANNAZARIO S. D.

DEbemus plurimum tibi, Syncere Acti amicorum optime, quando tu vir quidem nobilissimo loco natus, amicis, temporibus, aetati tandem nostrae, ut satisfaceres, amicorum precibus ductus es, ut rarissima carmina illa tua de PARTU VIRGINIS, divinaque in lucem ederes. Quam ob rem & publice ab omnibus tibi habendae sunt gratiae, & privatim a nobis agendae; quod summa, incredibilique hac voluptate, quin tui nominis gloria perfrueremur, privari nos minime permiseris. Caruissemus siquidem illa, quae tametsi nobis, qui te amamus, colimus, observamus, nota, diutius fuerat; nunc tamen ita Christianis omnibus innotescet, ut tibi merito ex carminibus tuis unusquisque nostrum gratulari possit. Ea etenim sunt, ut longe plures admiratores eorum, quam imitatores fore censeamus. Nam & tibi peculiarem fidem, quam plane antea cognoveramus, & majoribus tuis, jam in lucem edidisti. Cum nihil abs te viro quidem sine controversia claro, nisi clarum, apertum, elegans expectari, nisi quod omnia, quae tot annis mente conceperas, quaeque ad fidem, qua praeditus es, pertinerent, exprimi possent. Quippe Federicum olim Neapolitanorum Regem propria domo relicta, laribus, focis tuis, denique omnibus, exul a patria pro fide servanda in Galliam secutus es; neque alicujus praemii spe (cum Regno privatus esset) sed pro fide tantum, quae tibi innata est, regem sequi voluisti. Nunc vero, ut, quae tua sit probata fides, quae fidei in te radices haeserint,

tine, posteris omnibus pateficeret, perfecisti opera, atque labore, ut divinis carminibus tuis PARTUS VIRGINIS celebraretur. Quibus sane speciem illam Virgilianæ compositionis, & elegantiæ, qui docti sunt viri, cognoscerent. Et ut paucis explicem, ut quæ vix singula in scriptoribus cæteris extitisse videamus, in unum recepta universa in divinis carminibus tuis eluceant. In his etenim cum orationis splendore contendit brevitas, cum rotunnitate ornatus, cum fluxu carminum pulchritudo; atque ita demum abs te omnia numeris, & sententiarum quantitate mandata videntur, ut ad cujusvis Scriptoris antiquissimi, candidissimique laudem accedant. Legimus Platonem arbitratum fuisse, hominum animos a cœlestibus Sedibus ad inferiora devolutos cœlestem illam musicam pernoscere nequaquam posse; interim vero non vocum modulationibus, (ut vulgus existimat) quæ tametsi aures demulceant, animum vero instruere nullo modo possunt, divinam tamen harmoniam imitati, graviori quodam judicio profundos, intimosque sensus eleganti carmine ita exprimunt, ut divini propterea vates appellentur. Non enim solum auribus adulari, sed etiam divina ambrosia mentes demulcere videntur. Nec vereor te solum, Acti Syncere mi, inter primos multorum etiam antea seculorum connumerare. Quandoquidem tibi divinitus concessum sit, ut divina hæc tua carmina modo alte surgentia, modo (cum tibi expedire visum est) vehementi impetu ruentia, quo velint lectorem attrahant. Quo fit, ut quod antiquitas illa credidit, quod Philosophorum judicio comprobatum est, tua opera, studio, doctrina dicere etiam audeamus, nullum videlicet esse scriptorum genus, qui aut magnitudine eloquentiæ, aut divinitate sapientiæ Poëtis pares judicandi sint. Quid enim abs te prætermissum est, quod Sanctæ Literæ explicent, quin candidissimis etiam carminibus tuis sigillatim scribas? Nam Imperatoris omnium Dei legationem ad Virginem, demissi Angeli per aëra volatum, conceptum sine labe Puerum, Virginis partum, pastorum exultantium cantus, regum adventum ad Puerum cum muneribus adorandum, ipsius denique Dei & hominis vitam, crucem, mortem ita candide, ita ornate scribis, ut nihil ornatius, nihil candidius, nihil religiosius scribi ab homine potuisset.

set. Itaque gaudendum nobis omnibus est, tantoque magis, quia si pastores illi (ut scribis) arborum ramulos (quos ibi invenerant) ad lætitiam demonstrandam ante vestibulum antri affixerunt, tu etiam veluti illustri loco natus, rosarum sertis, redolentiumque florum coronis Virginei partus dignitatem tuo divino carmine ad probandam religionem exornas. Vale, & felix vive.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI VIRI PATRICII.

De Partu Virginis.

LIBER I.

VIRGINEI partus, magnoque æquæva parenti
Progenies, superas cœli quæ missa per auras
Antiquam generis labem mortalibus ægris
Abluit, obstructique viam patefecit Olympi,
Sit mihi, Cœlicolæ, primus labor: hoc mihi primum
Surgat opus. Vos auditas ab origine caussas,
Et tanti seriem (si fas) evolvite facti.
Nec minus, ò Musæ, Vatum decus, hic ego vestros
Optarim fontes, vestras, nemora ardua, rupes:
Quandoquidem genus è cœlo deducitis, & vos
Virginitas, sanctæque juvat reverentia famæ,
Vos igitur, seu cura poli, seu Virginis hujus
Tangit honos, monstrate viam, qua nubila vincam,
Et mecum immensi portas recludite cœli.
Magna quidem, magna, Aonides, sed debita posco,
Nec vobis ignota: etenim potuistis & antrum
Aspicere, & choreas: nec vos orientia cœlo
Signa, nec Eoos Reges latuisse putandum est.
Tuque, adeo spes fida hominum, spes fida Deorum,
Alma parens, quam mille acies, quæque ætheris alti
Militia est, totidem currus, tot signa, tubæque,
Tot litui comitantur, ovantique agmina gyro
Agglomerant: niveis tibi si solemnia templis
Serta damus: si mansuras tibi ponimus aras
Exciso in scopulo, fluctus unde aurea canos
Despiciens, celso se culmine Mergelline
Attollit, nautisque procul venientibus offert:
Si laudes de more tuas, si sacra, diemque,

Ac

Ac cœtus latè insignes, ritusque dicamus,
Annua felicis colimus dum gaudia partus:
Tu Vatem ignarumque viæ, insuetumque labori,
Diva, mone, & pavidis jam læta allabere cœptis.
Viderat æthereâ Superûm Regnator ab arce
Undique collectas vectari in Tartara prædas:
Tisiphonenque imo conantem cuncta profundo
Vertere, & immanes stimulantem ad dira sorores:
Nec jam homini prodesse, alto quod semina cœlo
Duceret, aut varios animum excoluisset ad usus:
Tantum letiferæ poterant contagia culpæ.
Tum pectus Pater æterno succensus amore,
Sic secum: Ecquis erit finis? tantis ne parentum
Prisca luent pœnis seri commissa nepotes?
Ut quos victuros semper, Superisque creatam
Penè pares, tristi patiar succumbere leto,
Informesque domos, obscuraque regna subire?
Non ita: sed Divûm potiùs revocentur ad oras,
Ut decet; & manuum poscunt opera alta mearum;
Desertosque foros, vacuique sedilia cœli
Actutum complere parent, legio unde, nefandis
Acta odiis, trepidas ruit exturbata per auras.
Quumque caput fuerit, tantorumque una malorum
Fœmina principium; lacrymasque, & funera terris
Intulerit: nunc auxilium ferat ipsa, modumque,
(Quà licet) afflictis imponat fœmina rebus.
Hæc ait: & celerem stellata in veste ministrum,
Qui castæ divina ferat mandata Puellæ,
Alloquitur, facie insignem, & fulgentibus alis.
Te, quem certa vocant magnarum exordia rerum,
Fide vigil, pars militiæ fortissima nostræ,
Te decet ire, novumque in sæcula jungere fœdus:
Nunc animum huc adverte, atq; hæc sub pectore serva,
Est urbes Phœnicum inter, latèque fluentem
Jordanem, regio nostris sat cognita sacris,
Judæam appellant, armisque & lege potentem.
Hic claris exorta atavis, vatumque, ducumque
Antiquum genus, & cignis licèt aucta hymenæis,
Pectoris illæsum virgo mihi casta pudorem
Servat adhuc, nullosnon servatura per annos
(Mirus amor) seniumque sui venerata mariti
Exiguis degit thalamis, & paupere tecto,
Digna polo regnare, alioque effulgere Divûm
Concilio, & nostros æternûm habitare penates.
Hanc mihi virginibus jampridem ex omnibus unam
Delegi, prudensque animo interiore locavi,

Ut

Ut foret, intacta sanctum quæ Numen in alvo
Conspiceret, ferretque pios sine semine partus.
Ergo agè, quibi vagos molire per aëra gressus:
Devoniensque locum, castas hæc jussus ad aures
Effare, & pulchris cunctantem hortatibus imple:
Quandoquidem genus è Stygiis mortale tenebris
Eripere est animus, sævosque arcere labores.
Dixerat, ille altum, Zephyris per inane vocatis,
Carpit iter, scindit nebulas, atque aëra tranat
Ima petens, pronusque leves vix commovet alas.
Qualis ubi ex alto notis Mæandria ripis
Prospexit vada, seu placidi stagna ampla Caystri,
Præcipitem sese cadenti corpore cycnus
Mittit agens, jamque implumis, segnisque videtur
Ipse sibi, donec tandem potiatur amatis
Victor aquis sic ille auras, nubesque secabat.
Ast ubi palmiferæ tractu stetit altus Idumes,
Reginam haud humiles volventem pectore curas
Aspicit: atque illi veteres de more Sibyllæ
In manibus, tum si qua ævo referanda nepotum
Fatidici casto cecinerunt pectore Vates.
Ipsam autem securam animi, lætamque videres
Autorem sperare suum: namque adfore tempus
Quo sacer æthereis delapsus spiritus astris
Incorrupta piæ compleret viscera matris,
Audierat. Proh quanta alti reverentia cœli
Virgineo in vultu est! oculos dejecta modestos
Suspirat: matremque Dei venientis adorat:
Felicemque illam, humana nec lege creatam
Sæpe vocat: nedum ipsa suos jam sentit honores.
Cum subitò ex alto juvenis demissus Olympo,
Purpureos retegit vultus, numenque professus
Incessuque, habituque, ingentes explicat alas
Ac tectis latè insuetum diffundit odorem.
Mox prior hæc. Oculis salve lux debita nostris,
Jampridem notum cœlo jubar, optima Virgo:
Cui sese tot dona, tot explicuere merenti
Divitiæ Superûm: quicquid rectique, probique
Æterna de mente fluit: purissima quicquid
Ad terras summo veniens sapientia cœlo
Fert secum, & plenis exundans gratia rivis.
Te Genitor stabili firmam sibi lege sacravit,
Perpetuus Genitor cursus qui dirigit astrorum
Mansuramque tuo fixit sub pectore sedem.
Iccircò cœtus inter veneranda pudicos
Una es, quam lætis cœli in regionibus olim

Tot

Tot Divum celebrent voces, proh gaudia terris
Quanta dabis! quantis hominum succurrere votis
Incipies! stupuit confestim exterrita Virgo:
Demisitque oculos, totosque expalluit artus!
Non secus, ac, conchis si quando intenta legendis
Seu Micone parva, scopulis seu forte Seriphi
Nuda pedem virgo, lætæ nova gloria matris,
Veliferam advertit vicina ad littora puppim
Adventare, timet! nec jam subducere vestem
Audet, nec tuto ad socias se reddere cursu;
Sed trepidans stet, obtutuque immobilis hæret.
Illa Arabum merces, & fortunata Canopi
Dona ferens, nullis bellum mortalibus infert:
Sed pelago innocuis circumnitet armamentis.
Tum rutilus cœli alipontes, cui lactea fandi
Copiam, divinique fluunt è pectore rores
Ambrosiæ, quibus ille acres mulcere procellas
Possit, & iratos pelago depellere ventos.
Exue, Dia, metus animo, paritura verendum
Cœlitibus Numen, speratàque gaudia terris,
Æternamque datura venis per secula pacem.
Hæc ego siderea missus tibi nuntius arce,
Sublimis celeres vexit quem penna per auras,
Vaticinor, non insidias, non nectere fraudes
Edoctus: longè a nostris fraus exulat oris.
Quippe tui magnum magna incrementa per orbem
Ipsa olim partus, Virgo, sobolisque beatæ
Aspicies, vincet proavos, pro avitaque longò
Extendet jura imperio, populisque vocatis
Ad solium, latè ingentes moderabitur urbes:
Nec sceptri jam finis erit, nec terminus ævi.
Quin justis paullatim animis pulcherrima surget
Relligio: non monstra piis, sed numina, templis
Placabunt castæ ditis sine cædibus aræ.
Dixerat, illa animum sedato pectore firmans,
Substitit, & placido breviter sic ore loquuta est:
Conceptusne mihi tandem, partusque futuros
Sancte refers? me ne attactus perferre viriles
Posse putas? cui vel nitenti matris ab alvo
Protinus inconcussum, & ineluctabile votum
Virginitas fuit una: nec est cur solvere amatæ
Jura pudicitiæ cupiam, aut hæc fœdera rumpam.
Imò istas (quod tu minimè jam rere) per aures
Excipit interpres, fœcundam Spiritus alvum
Influet, implebitque potenti viscera partu,
Flammifero veniens cœlo, atque micantibus astris.

At tu virgineum mirata tumescere ventrem,
Hærebis pavitans: demum formidine pulsa,
Gaudia servati capies inopina pudoris,
Neve hæc vana putes, dictis aut territa nostris
Indubites; seræ dudum concessa senectæ
Dona oculos pone ante tuos. Nam sanguine avito
Juncta tibi mulier (sterilis licèt illa, gravique
Pressa ævo) haud quamquã speratũ hoc tempore pignus
Fert utero, & felix sexto sub mense laborat.
Usque adeò magno nil non superabile cœlo est.
His dictis, Regina oculos ad sidera tollens,
Cœlestumque domos superas, atque aurea tecta,
Annuit, & tales emisit pectore voces:
Jam jam vince fides, vince obsequiosa voluntas:
En adsum: accipio venerans tua jussa, tuumque
Dulce sacrum, Pater omnipotens: nec fallere vestrũ est,
Cœlicolæ: nosco crines, nosco ora, manúsque,
Verbaque, & aligerum cœli haud variantis alumnum.
Tantum effata, repentè nova micuisse penates
Luce videt, nitor ecce domum compleverat: ibi illa,
Ardentum haud patiens radiorum, ignisque corusci,
Extimuit magis. At venter (mirabile dictu)
(Non ignota cano) sine vi, sine labe pudoris,
Arcano intumuit Verbo: Vigor actus ab alto
Irradians, Vigor omnipotens, Vigor omnia complens
Descendit, Deus ille, Deus: totosque per artus
Dat sese, miscetque utero: quo tacta repentè
Viscera contremuere: silet natura, pavetque
Attonitæ similis: confusaque turbine rerum
Insolito, occultas conatur quærere caussas.
Sed longè vires alias, majoraque sentit
Numina: succutitur tellus: lævumque sereno
Intonuit cœlo, rerum cui summa potestas,
Adventum Nati Genitor testatus, ut omnes
Audirent latè populi, quos maximus ambit
Oceanus, Tethysque & raucisona Amphitrite.
Hos intermedios cœli, terræque fragores,
Æquatis properans volucer pulcherrimus alis
(Omnia dum trepidant) discesserat, altaque nabat
Per loca, cum Virgo celsis in nubibus illum
Alternantem humeros videt, atque immensa secantem
Ventorum spatia, & jam versicolore per auras
Fulgentem pluma, ac cœli convexa petentem.
Quem demum tali aspectans sermone sequuta est.
Magne Ales, celsi decus ætheris, invia rerum
Qui penetras, longèque, & nubila linquis, & Euros

Antevolans, læto seu te felicia tractu
Sidera, quæque suos volvuntur signa per orbes
Expectant redeuntem: alti seu certa reposcit
Crystalli domus, & vitrei plaga lucida regni:
Seu propiora vocant supremo tecta Tonanti,
Quâ patet in summum regio flammantis Olympi,
Teque amor, & liquidis flagrans alit ignibus aura:
I precor, i, nostrum testis defende pudorem.
Nec plura his, tum verò aciem deflectit, & omnes
Haud mora sollicito percurrit lumine montes,
Agnatamque animo, conceptaque pignora versat,
Multa putans, serumque uteri miratur honorem.
Intereà Manes descendit fama sub imos,
Pallentesque domos veris rumoribus implet:
Optatum adventare diem, quo tristia linquant
Tartara; & evictis fugiant Acheronta tenebris,
Immanemque ululatum, & non lætabile murmur
Tergemini canis, adverso qui carceris antro
Excubat insomnis semper, rictuque trifauci
Horrendûm, stimulante fame, sub nocte profunda
Personat, & morsu venientes appetit umbras.
Tum verò Heroes lætati, animæque piorum,
Ad cœlum erectas cœperunt tendere palmas.
Atque hic insignis funda, citharaque decorus,
Insignis sceptro senior, per opaca locorum
Dum graditur, nectitque sacros diademate crines:
Dum legit effœtos Lethæo in gramine flores,
Quâ tacitè labuntur aquæ, mutæque volucres
Ducunt per steriles æterna silentia ramos;
Attonita subitos concepit mente furores,
Divinamque animam, & consueto numine plenus,
Intorquens oculos, venientia fata recenset.
Nascere magne puer, nostros quem solvere nexus,
Et tantos Genitor voluit perferre labores:
Magne puer, cui se hæc tandem spolianda reservant
Regna, tot heu! miseris hominum ditata ruinis;
Nascere, venturum si te mortalibus olim
Pectore veridico promisimus: igneus ut nos
Viribus afflatos cœlestibus ardor agebat
Insinuans: si sacra peregimus, & tua latè
Jussa per immensum fama vulgavimus orbem.
En ridet pax alma tibi: simul ecce potentes
Impulsi cœlo, divisque autoribus acti
Orbe alio properant Reges. Salvete beati
Æthiopes, hominum sanctum genus, astra sequuti;
Scilicet huc vestris affertis munera regnis.

Ac-

Accipe dona puer; tuque ô Sanctissima Mater
Sume animos: jam te populique ducesque frequentant
Littore ab extremo, & odoriferis Nabathæis.
Ille autem aurata fulgens in veste sacerdos
Jam canus, jam maturo venerabilis ævo.
Quid sibi vult? sacras puerum qui sistit ad aras,
Sic venerans? lætoque inspectans æthera vultu?
Seque dehinc facili clausurum lumina fato,
Exclamat: quòd speratum per sæcula munus,
Promissamque diu pacem, certamque salutem
Terrarum exorta liceat sibi luce tueri
Opemti, seniumque ideo, Parcasque trahenti.
Sed quid ego (heu!) dira conspersos cæde penates
Infantum, & subito currentes sanguine vivos
Aspicio? tristisque meas vagitus ad aures
Fertur; io scelus est, partus jugulare recentes.
Crudelis, quid agis? nihil hi meruere: neque illum,
Quem petis, insano dabitur tibi perdere ferro.
Nunc, nunc ô matres scelerata abscedite terra,
Dum licet, inque sinu pueros abscondite vestros:
Nam ferus hostis adest, propera jam regia Virgo,
Inque Parætonias transfer tua pignora terras:
Admonet hoc magnum, Genitor, qui temperat orbem.
Tuta domus, tutique illic tibi, Dia, recessus.
Verùm ubi bis senas hyemes, bis senaque nati
Solstitia, & tantos superaveris anxia casus:
Ingentes imo duces de pectore questus,
Aureaque assiduis pulsabis sidera votis.
Nam puerum, quamvis per compita sæpe vocatum,
Sæpe expectatum consuetæ ad gaudia mensæ,
Perquires nequicquam amens: nec cara petentem
Oscula, nec sera redeuntem nocte videbis:
Tresque illum totos mœrenti pectore Soles,
Et totidem trepidas somni sine munere noctes
Omnia lustrantes, questu omnia confundentes
Flebitis, indigno perculsi corda dolore
Tuque, senexque tuus. Quarto sed Lucifer ortu
Purpureos tremulo cum tollet ab æquore vultus
Inventum dabit, & quærentibus offeret ultro.
O quas tunc lacrymas! ô quæ tunc oscula mater!
Quos dabit amplexus, mixto inter gaudia fletu!
Cum natum ante aras Patris, & delubra sedentem,
Mulcentemque senes dictis, animosque trahentem
Aspicies gavisa, ipso admirante senatu
Primitias pueri ingentes, nec inane sagacis
Pectoris indicium, natæque ad grandia mentis.

Tu verò quid in arma ruis scelerata juventus?
Quid galeas, ensesque virûm, & fulgentia cerno
Agmina? scrutatasque procul sub nocte cohortes
Obscura, & crebris radiantes ignibus hastas?
Tot ne unum telis petitur caput? heu furor! heu mens
Cæca hominum, semperque odiis accincta nefandis!
Jamque oleas, montemque sacrum circumque, supraque
Cinxere, & longa lucum obsedere corona.
Quò feror! ecce trahunt manibus post terga revinctis
Insontem, modò quem latas mira illa per urbes
Edentem, patrisque palàm præcepta docentem
Attoniti stupuere, illum Regemque, Deumque,
Humanæque ducem vitæ, fontemque salutis
Haud veriti, populo circum plaudente, fateri.
Heu facinus! mortem ne etiam, & crudele minantur
Supplicium? sævos stringunt in vulnera fasces,
Horrentesque parant paliuro intexere dumos,
Tormenti genus, & capiti premere inde coronam
Vulnificam: Viden' alternos ut arundinis ictus
Incutiunt? geminantque truci convicia lingua?
Parte alia ingentes video de stirpibus imis
Everti palmas, altas ad sidera palmas,
Infelix opus, unde hominum lux illa, decorque
Pendeat, ah! trepidis dirum, & miserabile terris:
Cum Patri æthereo moriens liventia pandet
Brachia, turpatosque atra de morte capillos,
Oraque, demissosque oculos, frontemque cruore
Jam madidam, & lato patefactum pectus hiatu.
At mater, non jam mater, sed flentis, & orbæ
Infelix simulacrum, ægra, ac sine viribus umbra,
Ante crucem demissa genas effusa capillum
Stat lacrymans, tristique irrorat pectora fletu.
Ac si jam comperta mihi licet ore profari
Omnia, defessi spectans morientia nati
Lumina, crudeles terras, crudelia dicit
Sidera, crudelem sese, quòd talia cernat
Vulnera, sæpe vocatum: tum luctisono ululatu
Cuncta replens, singultanti sic incipit ore;
Incipit, & duro figit simul oscula ligno,
Exclamans: Quis me miseram, quis culmine tanto
Dejectam subitis involuit, nate, procellis?
Nate, Patris vires, sanguis meus, unde repentè
Hæc fera tempestas? quis te mihi fluctus ademit?
Quæ manus indignos fœdavit sanguine vultus?
Qui tantum in Superos licuit? bella impia cœlo
Quis parat? hunc ego te, post tot male tuta labores,

Postque tot infelix elapsæ incommoda vitæ
Aspicio? tu ne illa tuæ lux unica matris?
Tu ne animæ pax, & requies, spesque ultima nostræ
Sic rapeteris? sic me solam, exanimemque relinquis?
O dolor! extincto jam, te, pro fratre sorores,
Pro natis toties exoravere, parentes;
Ast ego pro nato, pro te Dominoque, Deoque,
Quem misera exorem? quò tristia pectora vertam?
Cui querar? ò tandem diræ me perdite dextræ;
Me potiùs (siqua est pietas) immanibus armis
Obruite: in me omnes effundite pectoris iras:
Vel tu (si tanti est hominum genus) eripe matrem,
Quæ rogat, & Stygias tecum duc, nate, sub umbras.
Ipsa ego te per dura locorum, inamœnaque vivis
Regna sequar, liceat rumpentem cernere portas
Æratas: liceat pulchro sudore madentem
Eversorem Erebi materna abstergere dextra.
Hos illa, & plures fundet de pectore questus.
Quod scelus Eois ut primum cernet ab undis
Sol, indignantes retro convertere currus
Optabit, frustraque suis luctatus habenis,
Quod poterit tandem, auratos ferrugine crines
Inficiet, mœstamque diu sine lumine frontem
Ostendet terris: ut qui jam ploret ademtum
Authorem, Regemque suum. quin ipsa nigrantes
Fratris ab ore timens, & tanto concita casu
Cynthia, cæruleo vultus obnubet amictu,
Avertetque oculos, lacrymasque effundet inanes.
At contra horrisono tellus concussa tremore,
Cum gemitu fremet: & ruptis excita sepulcris
Emittet simulacra. Quid ò, quid abire paratis
Illustres animæ? non omnibus hæc data rerum
Conditio, paucis remeare ad lumina vitæ
Concessum. Sed tempus erit, cum Martia rauco
Mugitu cœlum quatiet tuba: cumque repentè
Corpora per terras omnes latè omnia surgent.
Nunc autem sat Tartarei si claustra Tyranni
Effringat Rex ille: & caligantia pandat
Atria: diffugiant immisso lumine diræ
Eumenidum facies jactis in terga colubris:
Quas atro vix in limo Phlegethontis adustum
Accipiat nemus, & fumanti condat in ulva.
Tum variæ pestes, & monstra horrentia Ditis
Ima petant: trepident Briareja turba, Cerastæ,
Semiferumque genus Centauri, & Gorgones atræ,
Scyllæque, Sphingesque adempisque ora Chimæræ,

Atque Hydræ, atque Canes, & terribiles Harpyæ.
Ipse catenato fessus per Tartara collo
Ducetur Pluton, tristi quem murmure circum
Inferni fractis mœrebunt cornibus amnes.
At nos virginea præcincti tempora lauru,
Signa per extentos cœli victricia campos
Tollemus, lætoque ducem clamore sequemur,
Victor io! bellator io! tu regna profunda,
Tu manes, Erebumque, potestatesque coërces
Aëreas, lethumque tuo sub numine torques.
Ille alto temone sedens, levibusque quadrigis
Lora dabit, volucresque reget placido ore jugales,
Non jam cornipedum ductos de semine equorum,
Nec qui consuetas carpant præsepibus herbas.
Primus enim valido subnixus eburnea collo
Fert juga formosi pecoris custodia Taurus;
Stellatus minio Taurus, cui cornua fronti
Aurea, & auratis horrent palearia setis,
Perque pedes bifidæ radiant nova sidera gemmæ.
Torva bovi facies: sed qua non altera cœlo
Dignior, imbriferum qua cornibus inchoet annum,
Nec quæ tam claris mugitibus astra lacessat.
Et juxta nemorum terror, rexque ipse ferarum
Magnanimus nitet ore Leo, quem fusa per armos
Convestit juba, pectoribus generosa superbit
Majestas, non jam ut cædes, aut prælia sævus
Appetat (innocuis armantur dentibus ora,
Grataque tranquillo ridet clementia vultu)
Sed cœlo ut spatietur, & alta ad sidera tendat.
Hos post insequitur pulcros pennata per artus
Alituum Regina, sacræ cui vertice plumæ
Assurgunt, flavoque caput diademate fulget.
Ipsa ingens alis, ingentis fulminis instar
Supra hominum tecta, ac montes, supraque volucres
Fertur, & obstantes cursu petit obvia nubes.
Ultimus humana fociat cervice laborem
Alatus tergo Juvenis, cui lutea lævo
Ex humero chlamys Eois inspersa lapillis
Pendet: eam variant centum longo ordine Reges,
Antiquum genus, & Solymæ primordia gentis,
Ostro intertexti. veros cognoscere vultus
Est illic, veros montes, & flumina credas,
Et vera extremo Babylon nitet aurea limbo.
Tali sidereas curru subvectus in auras
Indutos referens spoliis pallentibus axes,
Perveniet, recto qua panditur orbita tractu

La-

Lactea, & ad sedes ducit candentis Olympi.
Illic auratæ muros mirabimur urbis,
Auratasque domos, & gemmea tecta, viasque
Stelliferas, vitreosque altis cum montibus amnes,
Atque ibi seu magni celsum penetrale Tonantis,
Sive alios habitare lares, ac tecta minorum
Cælicolûm dabitur: stellas numerare licebit,
Surgentemque diem pariter, pariterque cadentem
Sub pedibus spectare, & longos ducere Soles,
Longaque venturis protendere nomina seclis.
Hæc ubi dicta: patres plausu excepere frequentes
Fatidicam vatem, sublatumque aggere ripæ
Attollunt humeris, lætumque per avia ducunt.
Intremuere Erebi sedes, obscuraque Ditis
Limina: suspirans imo de corde Megæra
Dat gemitum, & torvas spectat sine mente sorores:
Tum caudam exululans sub ventre recondidit atram
Cerberus, & sontes latratu terruit umbras:
Commotisque niger Cocytus inhorruit antris:
Et vaga Sisyphiis hæserunt saxa lacertis.

LIBER II.

Regina ut subitos imo sub pectore motus
Sensit, & afflatu divini numinis aucta est:
Haud mora, digressu volucris suspensa ministri,
Exurgit, montesque procul contendit in altos
Festinans: ea cura animo vel prima recursat
Matronam defessam ævo, cui nulla fuissent
Dona uteri (mirum dictu) jam segnibus annis
Fecundam, sextique gravem sub pondere mensis
Protinus affari, vocemque audire loquentis.
Et spectare oculis sterili data pignora matri.
Ergo accincta viæ nullos studiosa paratus
Induitur, nullo disponit pectora cultu:
Tantum albo crines injectu vestis inumbrans:
Qualis stella nitet, tardam quæ circuit Arcton
Hyberna sub nocte: aut matutina resurgens
Aurora: aut ubi jam Oceano Sol aureus exit:
Quàque pedes movet, hâc casiam terra alma ministrat,
Pubentesque rosas, nec jam mæstos hyacinthos,
Narcissumque, crocumque, & quidquid purpureum ver
Spirat hians, quicquid florum per gramina passim
Suggerit immiscens varios natura colores.
Parte alia celeres sistunt vaga flumina cursus:

Exultant vallesque cavæ, collesque supini:
Et circumstantes submittunt culmina pinus:
Crebraque palmiferis, erumpunt germina silvis.
Omnia lætantur. cessant Eurique, Notique:
Cessat atrox Boreas: tantùm per florea rura
Regna tenent Zephyri, cœlumque tepentibus auris
Mulcent, quaque datur, gradientem voce salutant.
Ut ventum ad sedes, vultu longæve verendo
Occurrit conjux justi Senis: atque repentè
Plena Deo, subitoque uteri concussa tumultu.
Excipit amplexu venientem, ac talibus infit.
O decus, ô laudis, mulier, dux prævia nostræ,
Cælitibus sola humanum quæ digna reperta es
Conciliare genus, cœtusque attollere ad astra.
Fœmineos: gremium cujus divinus obumbrat
Palmes, inexhaustis terras qui compleat uvis:
Quis me, quis tanto Superûm dignatur honore?
Tu ne procul visura humiles, Regina, penates
Venisti? tu ne illa mei pulcerrima Regis
Mater ades? viden' ut nostra puer excitus alvo
Cum mihi vix primas vocis sonus ambiat aures,
Jam salit, & dominum ceu præcursurus adorat.
Felix Virgo animi, felix, cui tanta mereri
Credulitas dedit una: in te nam plena videbis
Omnia, quæ magni verax tibi dixit Olympi
Aliger, arcano delapsus ab æthere cursu.
Illa sub hæc. Miranda alti quis facta Tonantis,
O mater, meritas cœlo quæ tollere laudes
Vox queat? exultant dulci mea pectora motu
Autori tantorum operum: qui me ima tenentem,
Indignamque, humilemque suis respexit ab astris:
Munere quo gentes felix ecce una per omnes
Jam dicar: nec vana fides: ingentia quando
Ipse mihi ingenti cumulavit munera dextra
Omnipotens; sanctumque ejus per secula nomen,
Et quæ per magnas clementia didita terras
Exundat, qua possim omnes sua jussa verentes
Usque fovens, nullo neglectos deserit ævo.
Tum fortem exertans humerum, dextramq; coruscans
Insanos longè fastus, mentesque superbas
Dispulit, afflixitque super, solioque potentes
Deturbans dedit in præceps, & ad ima repressit:
Extollensque humiles, aliena in sede locavit:
Pauperiemque, famemque fugans implevit egenos
Divitiis: vacuos contra, nudosque reliquit,
Qui nullas opibus metas posuere parandis.
Ro-

Postremò sobolem (neque enim dare majus habebat)
Æternam Genitor sobolem, seclisque priorem,
Omnibus, æqualemque sibi, de sanguine fidi
Suscepit pueri (tantis quod honoribus unum
Deerat) non adhuc ille animi, morumque suorum
Oblitus: quippe id meditans promiserat olim
Sacrificis proavorum atavis, stirpique nepotum.
Hæc Virgo. At senior, nullus cui vocis ademtæ
Usus erat, supplex nunc gressum observat euntis,
Virgineosque pedes, tactæque dat oscula terræ:
Nunc lætus tollit duplices ad sidera palmas:
Quoque potest, solo testatur gaudia nutu:
Ostenditque manu vatum tot scripta priorum,
Quæ quis agente Deo, quondam, dum vita manebat,
Edidit, & populis liquit celebranda futuris.
Scilicet effusum tacitis de nubibus imbrem
Lanigerum in tergus germenque è stirpe vetustæ
Arboris exurgens: incombustumque sonoro
Igne rubum: & priscis stellam de patribus ortam.
Quæ dum cuncta gravi, venturi haud inscia, visu
Percurrit relegens, alto cum corde volutat
Conceptus Virgo insolitos, & ab æthere lapsam
Progeniem; pluviæ in morem, quæ vellere molli
Excepta, haud ullos sonitus, nec murmura reddit.
Seque Rubum, Virgamque, alto se denique missam
Sidus grande mari prorsum agnoscitque, videtque:
Non tamen ausa loqui, tanto aut se dicere dignam
Munere: sed tacita affectu tibi maxime Divûm,
Grates, Rector, agit, mentemque ad sidera tollit.
Et jam Luna cavum ter luce repleverat orbem,
Ter solitas de more intrarat cæca latebras:
Cum Virgo in patriam reditum parat, omnia quando
Certa videt: subeunt dilectæ grata parentis
Alloquia, assuetæque piis sermonibus ædes:
Quæque salutantis voces, ac verba ministri
Audiit, & primos excepit cella volatus:
Cella choris Superûm lustrata, & cognita cœlo.
Ergo iter inceptum caris digressa propinquis
Accelerat, relegitque viam per nota locorum:
Nec mora, nec requies usquam: nec lumina flectit,
Cœlicolûm quamvis sacro circumdata cœtu,
Donec ad optatum pervenit sedula limen.
Atque ibi, dum consueta suo cum pectore versat
Gaudia, paullatim moturi tempora ventris
Adventare videt. scires jam numen in illa
Grande tegi: nullos adeo sentire dolores

Dat Superûm Genitor, nullaque ex parte gravari.
Interea terra parta jam pace, marique
Augustus pater ætatis bella impia portis
Clauserat, & validis arctarat vincta catenis:
Dumque suas regnator opes, viresque potentis
Imperii, exhaustasque armis civilibus urbes
Nosse cupit, magnum censeri jusserat orbem,
Describi populos latè, numerumque referri
Cunctorum ad sese capitum, quæ maxima tellus
Sustinet, & rapido complectitur æquore Nereus.
Ergo omnes lex una movet. sua nomina mittunt,
Qui montes Aurora tuos, regna illa feracis
Armeniæ, qui convalles, atque alta Niphatæ
Saxa tenent, longè pictis gens nota pharetris.
Gens fines lustrare suos non segnis, & arcu,
Quà vagus Euphrates, quà devius exit Araxes,
Felices tractus, & latè munere Divûm
Concesso defendere agros bene olentis amomi.
Censetur Tauri passim, censetur Amani
Incola: prædatorque Cilix: & Isaurica quisquis
Rura domat: quicunque tuas Pamphylia silvas:
Quique Lycaoniam, felicia jugera: quique
Flaventem curvis Lycyam perrumpit aratris.
Jam clari bello Leleges, populique propinqui
Jussa obeunt: gens quæque suo dat nomina ritu:
Qui Ceramon, bimaremque Gnidon: quiq; alta tuentur
Mœnia, dispositis ubi circumspecta columnis
Tollit se nivei moles operosa sepulcri,
Barbara quam rapto posuit regina marito:
Et quos Mæandri toties ludente recursu
Unda rigat, rigat ipse suo mox amne Cayster.
Herboso niveos dum margine pascit olores:
Quosque metalliferis veniens Pactolus ab antris
Circuit: & rutila non parcior Hermus arena,
Mysorum manus omnis: Apollineæque Celænæ:
Idaque, Rhætejæque arces, celebrataque Musis
Pergama, Sigejumque jugum, Priameia quondam
Regna armis, ducibusque, ducum nunc nota sepulcris
Quæ nauta, angustum dum præterit Hellespontum,
Ostendens sociis: hoc, inquit, littore flentes
Nereides steterant, passis cum mœsta capillis
Ipsa suum de more Thetis clamaret Achillem.
His & Bithynæ classes, & Pontica latè
Accedit regio: paret scopulosa Carambis:
Parendi studio fervet simul alta Sinope:
Fervet Halys: quique immensis procul amnibus auctus
Cap-

Cappadocum medios populos discriminat Iris:
Thermodoonque Halybesque, attritaq; saxa Prometheo.
Præterea quà se Thracum Mavortia tellus
Pandit, & algentem Rhodopen procurrit in Æmum:
Quà Macedum per saxa ruit torrentibus undis
Axius, umbrosæque tegunt Halyacmona ripæ:
Quaque jacet diris omen Pharsalia bellis,
Et bis Romanis ferales clade Philippi,
Conveniunt populi certatim, & jussa facessunt.
Vos etiam vestros his adjunxistis alumnos
Vicinæ passim vacuis jam mœnibus urbes,
Antiquæ Grajorum urbes, gens optima morum
Formatrix, clara ingeniis, & fortibus ausis:
Seu quæ littoreos tractus, Montesque teneris:
Seu quæ per medias dispersæ exurgitis undas.
Tum latus Epiri, quà formidabile nautis
Attollunt summo caput Acroceraunia cœlo,
Urget opus, jamque Alcinoi dat regia censum,
Illyricæque manus, impacatique Liburni:
Littoraque Ionio passim pulsata profundo.
Nec tu, cui latè imperium terræque, marisque
Bellatrix peperit virtus, & Martius ardor,
Non populos, non ipsa tuas terra inclyta gentes
Describis, terra una armis, & feta triumphis.
Una viris longe pollens, atque æmula cœlo
Nubiferæ quam præruptis anfractibus Alpes
Præcingunt, mediamque pater secat Apenninus,
Et geminum rapido fluctu circumtonat æquor.
Descripsere suos (quamvis non axe sub uno)
Hinc Rhenus pater indigenas, hinc latior undis
Danubius, qui silvarum per vasta volutus,
Pascere non populos, non labere desinit urbes,
Donec ad optatam rapido venit agmine Peucen.
Quin & proceras scrutatur Gallia silvas,
Gallia Cæsareis Latio dignata triumphis:
Quam Rhodanus, quam findit Arar, quā permeat ingens
Sequana, piscosoque interluit amne Garumna.
Tum quas Piniferis gentes prærupta Pyrene
Rupibus, Herculeas prospectat ad usque columnas,
Cogit Anas, cogit ripa formosus utraque
Duria, & albenti Bætis præcinctus oliva,
Auratamque Tagus volvens sub gurgite arenam,
Quique suo terras insignit nomine Iberus.
Parte alia vastas circum vocat Africa vires:
Getuli Maurique duces rimantur opaci
Atlantis nemora, & dispersa mapalia silvis.

Scribitur & vacuis ut quisque inventus arenis.
Seu pastor, seu succintis venator in armis
Observans sævos latebrosa ad tesqua leones.
Massylûm quicunque domos, quicunque repostas
Hesperidum lucos, munitaque montibus arva
Incolit, & ramis nativum decutit aurum:
Et qui vertentes immania saxa juvencos
Elegit arans, quà devictæ Carthaginis arces
Procubuere, jacentque infaustæ in littore turres
Eversæ. Quantum illa metus, quantum illa laborum
Urbs dedit insultans Latio, & Laurentibus arvis!
Nunc passim vix relliquias, vix nomina servans,
Obruitur propriis non agnoscenda ruinis.
Et querimur, genus infelix, humana labare
Membra ævo: cum regna palàm moriantur, & urbes.
Jamque Macas idem ardor habet: venere volentes.
Barcæi: venere suis Nasamones ab arvis,
Navifragas qui per Syrtes, infidaque circum
Littora, merentum spoliis [illegible]erantur, & altos
Insiliunt nudi cumulos extantis arenæ,
Inque suas vertunt aliena pericula prædas.
Postremò Psylli, Garamanticaque arva tenentes:
Quique Cyrenæas suspendunt vomere glebas,
Laudatasque legunt succis præstantibus herbas:
Quique Jovis palmeta, Hasbytarumque recessus:
Marmaricas qui latè oras: qui pascua servant
Ægypti; Mereosque, sacer quos Nilus inundat,
Nilus ab æthereo ducens cunabula cœlo.

Nec minus & casta senior cum Virgine custos
Ibat, ut in patria nomen de more, genusque
Ederet, & jussum non segnis penderet aurum.
Ille domum antiquam, & regnata parentibus arva
Invisens, secum proavos ex ordine reges,
Claraque facta ducum; pulcramque ab origine gentem
Mente recensebat tacita, numerumque suorum,
Quamvis tunc pauper, quamvis incognitus ipsis
Agnatis, longè adveniens explere parabat.
Jam fines Galilæa tuos emensus, & imas
Carmeli valles, quæque altus vertice opacat
Rura Thabor, sparsamque jugis Samaritida terram,
Palmiferis, Salymas à læva liquerat arces:
Cum simul è tumulo muros, ac tecta domorum
Prospexit, patriæque agnovit mœnia terræ:
Continuò lacrymas urbem veneratur obortis,
Intenditque manus, & ab imo pectore fatur.
Bethlemiæ turres, & non obscura meorum

Re-

Regna patrum, magnique olim salvete Penates:
Tuque ô terra parens Regum, visuraque Regem,
Cui Sol, & gemini famulantur cardinis axes,
Salve iterum: te vana Jovis cunabula Crete
Horrescet, ponetque suos temeraria fastus:
Mœnia te Dircæa trement, ipsamque pudebit
Ortygiam geminos Latonæ excudere partus.
Parva loquor: prono veniet diademate supplex
Illa potens rerum, terrarumque inclyta Roma,
Et septemgeminos submittet ad oscula montes.
Dixit, & extrema movit vestigia voce.
Maturatque viam senior, tardumque fatigat
Vectorem, & visas gressum molitur ad oras.
Et jam prona dies fluctus vergebat Iberos,
Purpureas pelago nubes, aurumque relinquens.
Ecce autem magnis plenam conventibus urbem,
Protinus ut venere, extremos è limine portæ
Aspiciunt. Mistum confluxerat undique vulgus,
Turba ingens. credas longinquo ex æquore vectas
Ad merces properasse, aut devastantibus arva
Hostibus, in tutum trepidos fugisse colonos.
Cernere erat perque anfractus, perque arcta viarum
Cuncta replesse viros, confusoque ordine matres:
Permistos pecori agricolas: hos jungere plaustra;
Hos intendere vela: alios discumbere apertis
Porticibus resono compleri cuncta tumultu:
Accensos variis lucere in partibus ignes.
Quæ pater admirans, tacito dum singula visu
Percurrit, circumque domos, & limina lustrat,
Nec superesse locum tecto videt. ibimus, inquit,
Quò Deus, & quò sancta vocant oracula patrum.
Est specus haud ingens parvæ sub mœnibus urbis,
Incertum, manibus ne hominum, genio ne potentis
Naturæ formatus, ut hæc spectacula terris
Præberet, tantosque diu servatus in usus,
Hospitio cœlum acciperet: cui plurima dorso
Incumbit rupes pendentibus undique saxis
Aspera: & exesæ cingunt latera ardua cautes:
Defunctis operum domus haud ingrata colonis.
Huc Heros tandem, superata ambage viarum,
Sic monitus, ducente Deo, cum conjuge sancta
Devenit, multaque senex se nocte recepit,
Ac primum siccis ramalibus excitat ignem,
Stramineoque toro comitem locat, ægra cubantis
Membra super vestem involuens; mox alligat ipsos
Permulcens, jam non duros, jam sponte sequentes

Quæ

Quadrupedes, ut fortè aderat fęnile saligna
Subfultum crate, & palmarum vimine textum.
Nunc age, Castaliis quæ nunquam audita sub antris,
Musarumve choris celebrata, aut cognita Phœbo,
Expediam: vos secretos per devia calles,
Cęlicolæ, vos (si merui) monstrare recessus
Intactus: ventum ad cunas, & gaudia cęli.
Mirandosque ortus, & tecta sonantia sacro
Vagitu. Stat ferre pedem, quà nulla priorum
Obvia sint oculis vatum vestigia nostris.

Tempus erat, quo nox tardis invecta quadrigis
Nondum stelliferi mediam pervenit Olympi
Ad metam, & tacito scintillant sidera motu:
Cum silvæque, urbesque silent: cum fessa labore
Accipiunt placidos mortalia pectora somnos:
Non fera, non volucris, non picto corpore serpens
Dat sonitum, jamque in cineres consederat ignis
Ultimus: & sera perfusus mem[illegible] quiete
Scrupeso senior caput acclinaverat antro.
Ecce autem nitor ex alto novus emicat, omnemque
Exuperat veniens atræ caliginis umbram:
Auditique chori Superûm, & cęlestia curvas
Agmina pulsantum citharas, ac voce canentum.
Agnovit sonitum, partusque instare propinquos
Haud dubiis Virgo sensit lætissima signis.
Protinus erigitur stratis, cœloque nitentes
Attollit venerans oculos, ac talia fatur.

Omnipotens genitor, magno qui sidera nutu,
Aëreosque regis tractus, terrasque, fretumque,
Ecquid adest tempus, quo se sine labe serenam
Efferat in lucem soboles tua? quo mihi tellus
Rideat, & teneris depingat floribus arva.
En tibi maturos fructus, en reddimus ingens
Depositum: tu, ne qua pio jactura pudori
Obrepat, summo defende, & consule cœlo.
Ergo ego te gremio reptantem, & nota petentem
Ubera, care puer, molli studiosa fovebo
Amplexu: tu blanda tuæ dabis oscula matri
Arridens: colloque manum, & puerilia nectes
Brachia: & optatam capies per membra quietem.

Sic memorat, fruiturque Deo, comitumque micanti
Agmine, divinisque animum concentibus explet.
Atque olli interea revoluto sidere felix
Hora propinquabat. Quis me rapit? accipe vatem,
Diva tuum, rege, diva, tuum. feror arduus altas
In nubes. video totum descendere cęlum

Spectandi excitum studio. Da pandere factum
Mirum, indictum, insuetum, ingens: absistite curæ
Degeneres, dum sacra cano. Jam læta laborum,
Jam non tacta metu secli regina futuri
Stabat adhuc; nihil ipsa suo cum corde caducum,
Nil mortale putans, illam natusque, paterque
Quique prius, quàm Sol cęlo, quàm Luna niteret,
Spiritus obscuras ibat super igneus undas,
Stant circum, & magnis permulcent pectora curis,
Præterea redeunt animo, quæcunque verendus
Dixerat interpres; acti sine pondere menses,
Servatusque pudor. clausa cum protinus alvo
(O noctem Superis lætam, & mortalibus ægris!)
Sicut erat foliis, stipulaque innixa rigenti,
Divinum, spectante polo, spectantibus astris,
Edit onus: Qualis rorem cum vere tepenti
Per tacitum matutinus desudat Eous:
Et passim teretęs lucent per gramina guttæ:
Terra madet: madet aspersa sub veste viator
Horridus, & pluviæ vim non sensisse cadentis
Admirans, gelidas nudo pede proterit herbas.
Mira fides! puer æthereas jam lucis in auras
Prodierat, fęnoque latus male fultus agresti,
Impulerat primis resonum vagitibus antrum.
Alma parens nullos intra præcordia motus,
Aut incursantes devexi ponderis ictus
Senserat: hærebant immotis viscera claustris.
Haud aliter, quàm cum purum specularia Solem
Admittunt: lux ipsa quidem pertransit, & omnes
Irrumpens laxat tenebras, & discutit umbras:
Illa manent illæsa: haud ulli pervia vento,
Non hyemi, radiis sed tantùm obnoxia Phębi.
Tunc puerum tepido genitrix involvit amictu,
Exceptumque sinu, blandèque ad pectora pressum
Detulit in præsepe. Hic illum mitia anhelo
Ore fovent jumenta. O rerum occulta potestas!
Protinus agnoscens dominum procumbit humi bos
Cernuus: & mora nulla, simul procumbit asellus
Submittens caput, & trepidanti poplite adorat.
Fortunati ambo: non vos abt fabula Cretæ
Polluet, antiqui referens mendacia furti,
Sidoniam mare per medium vexisse puellam.
Aut sua dum madidus celebrat portenta Cythæron
Infames inter thyasos, vinosaque sacra,
Arguet obsequio senis insudasse profani.
Solis quippe Deum vobis, & pignora cęli

Nosse

Nosse datum, solis cunabula tanta tueri.
Ergo dum refluo stabit circundata fluctu
Terra parens, dum præcipiti vertigine cęlum
Volvetur, Romana pius dum templa Sacerdos
Ritè colet, vestri semper referentur honores,
Semper vestra fides nostris celebrabitur aris.
Quis tibi tunc animus, quæ sancto in corde voluptas,
O genitrix, cum muta tuis famulantia cunis,
Ac circum de more sacros referentia ritus
Aspiceres Domino genua inclinare potenti,
Et sua commotum trahere ad spectacula cęlum?
Magne pater, quæ tanta rudes prudentia sensus
Leniit? informi tantos quis pectore motus
Excivit calor, & pecudum in præcordia venit?
Ut quem non Reges, non accepere tot urbes,
Non populi, quibus una aras, & sacra tueri
Cura fuit jam bos torpens, jam segnis asellus
Autorem latè, possessoremque salutent?
Vocibus interea sensim puerilibus Heros
Excitus, somnum expulerat, noctemque fugarat
Ex oculis: jamque infantem videt, & videt ipsam,
Majorem aspectu, majori & lumine matrem
Fulgentem, nec quoquam oculos, aut ora moventem,
Sublimemque solo, Superum cingente caterva
Aligera. Qualis nostrum cum tendit in orbem,
Purpureis rutilat pennis nitidissima Phęnix;
Quam variè circum volucres comitantur euntem,
Illa volans, Solem nativo provocat auro,
Fulva caput, caudam & roseis interlita punctis
Cæruleam. stupet ipsa cohors: plausuque sonoro
Per sudum strepit innumeris exercitus alis.
Miratur lucem insolitam: miratur ovantes
Cęlicolûm cautus senior. tum victus, & amens,
Attonitusque animi tantisque ardoribus impar
Corruit, & geminas vultum demisit in ulnas;
Affususque diu telluri, immobilis hæsit.
Hic illum Superi juxta videre jacentem.
Vidit diu parens, nec longûm passa seniles
Obduci tenebris oculos; dat surgere, & ægrum
Sustentare genu, tremulisque insistere plantis,
Divinosque pati vultus, superique nitorem
Ignis, & æthereas vibrantia lumina flammas.
Ille ubi paullatim vires, animumque resumsit:
Nodoso incumbens baculo, modulantia primùm
Agmina, reginamque Deûm de more salutat.
Max ipsum accedens præsepe, ulvaque palustri
Im-

Impositum spectans Dominum terræque, marisque,
(O timor, ò mentis pietas!) puerilia membra
Non ausus tractare manu, cunctatur. ibi auram,
Insperatam auram divino afflantis ab ore,
Ore trahens, subito correptus Numinis haustu,
Afflatusque Deo, sic tandem voce quieta
Incipit, & lacrymis oculos suffundit obortis.
Sancte puer, non te Phariis operosa columnis
Atria, non variata Phrygum velamina textu
Excepere (jaces nullo spectabilis auro)
Angustum sed vix stabulum, male commoda sedes,
Et fragiles calami, lectæque paludibus herbæ
Fortuitum dant ecce torum laqueata Tyrannos
Tecta, & regifico capiant aulæa paratu.
Te pater æterno Superûm ditavit honore
Illustrans: tibi siderei domus aurea cœli
Plaudit, inextinctosque parat natura triumphos.
Et tamen hanc sedem Reges, hæc undique magni
Antra petent populi: longè quos pervia Calpe
Littore ab occiduo, nigrisque impellet ab Indis
Sol Oriens: quos & Boreas, & fervidus Auster,
Diverso inter se certantes cardine mittent.
Tu pastor, tu dispersas revocare per agros
Missus oves latè, pectusque offerre periclis,
Prodigus ah nimium vitæ! per tela, per hostes
Obscurum nemus irrumpens, rabida ora luporum
Compesces, saturumque gregem sub tecta reduces.
O mihi certa fides Superûm, decus addite terris,
Nate Deo, Deus ipse æterno è lumine lumen.
Te te ego, te circum genitrix, lætique ministri
Concinimus, primique tuos celebramus honores,
Longaque perpetuis indicimus Orgia fastis.

LIBER III.

Auratum interea culmen bipatennis Olympi
Conscendit Genitor, rerum inviolata potestas,
Læta fovens tacito sub pectore; mox jubet omnes
Ad sese acciri Superos, quique atria longè
Observant, quique arcanis penetralibus adstant,
Præterea quos Eoos Aurora per ortus,
Et quos occiduæ propior videt. Hesperus oræ.
Namque ferunt, olim leges cum conderet æquas
Rex Superûm, & valido mundum suspenderet axe,
Diversas statuisse domos, diversaque Divis

Ho-

Hospitia, & dignos meritis tribuisse penates
Ordine cuique suos. Illi data tecta frequentant;
Armaque, & ætatis affigunt nomina valvis.
Haud mora fit, celerant jussi, volat æthere toto
Cœlicolûm glomerata manus, pars igne corusco
Tota rubens, pars stelliferis innexa coronis.
Ipse sedens humeris clamydem fulgentibus aptat
Ingentem, & cœlum pariter, terrasque regentem:
Quam quondam (ut perhibent) vigilans noctesq;diesque
Ipsa suo nevit rerum natura Tonanti:
Adjecitque sacræ decus admirabile telæ,
Per medium, perque extremas subtegminis oras
Immortale aurum intexens, grandesque smaragdos:
Illic nam varia Mundum distinxerat arte
Gnara operum mater, certisque elementa figuris,
Et rerum species, animasque, & quicquid ab alta
Fundit mente Pater. Generis primordia nostri,
Cernere erat limum informem: jam præpete pennis
Deferri volucres liquidum per inane videres,
Jam silvis errare feras, pontumque natari
Piscibus, & vero credas spumescere fluctu.
Hic postquam aligeros gemmata sedilia cœtus
Accepere, Pater solio sic infit ab alto.
Ætherii proceres (neque enim ignoratis, & ausus
Infandos, dirùmque acies super astra frementes)
Si mecum juvat antiquos ab origine motus
Inspicere, & veterum pariter meminisse laborum:
Quandoquidem hæc vobis peperit victoria laudem,
Hùc animos, hùc pacatas advertite mentes.
Vos, cum omne arderet Cœlum servilibus armis,
Arctoumque furor pertenderet impius axem
Scandere, & in gelidos regnum transferre Triones,
Fida manus mecum mansistis, & ultima tandem
Experti, cœlo victricia signa tulistis,
Æternumque alta fixistis in arce trophæum.
Quos ego pro meritis insigni munere palmæ
Donavi, regnique in partem, operumque recepi,
Præcipuosque habui, lectosque ad jussa ministros:
Usque adeò fixa antiqui stat gratia facti.
Nec minus & nostras audistis sæpe querelas,
Vidististisque graves flammati pectoris æstus,
Tunc cum prima novas egit dementia gentes
Arboris auricomæ cœlestia carpere poma:
Poma gravi seros gustu læsura nepotes.
Munere quin superûm indignas spoliastis, & umbra
Sacrorum latè nemorum: assiduoque labore

Mul-

Multastis miseras, vitæ & brevioribus annis.
Quid reperam veteri sumptas de crimine pœnas?
Exiliumque informe Erebi, tenebrasque repostas?
Quæ tacito mecum spectastis lumine, & iidem
Terrarum sortem mœsti indoluistis acerbam.
Aut etiam ut nostri longo post tempore tandem
Pectoris indomitas clementia vicerit iras?
Visque arcana leves sensim demissa per auras
Fœcundam intactæ compleuit Virginis alvum?
An temerè hoc, nullaque actum ratione putatis?
Quippe ita mansuras decuit me ponere leges:
Quò terræque, polusque, homines, divique vicissim
Fœderibus starent certis, & pignore tanto
Servarent memorem cognatæ stirpis amorem.
Quare agite, & jam nunc humana capessite fata
Ac primum duri parvi sub cautibus antri
Gramineos lustrate toros: lustrate beatam
Pauperibus sedem calamis: cunctique recentes
Submissi cunas accedite, dum pia Mater
Complexu in molli natum fovet, ubera pernox
Indulgens teneris pueri rorantia labris.
Nec procul in stipula demisso pectore mutum
Procumbit pecus, & domini vestigia lambens
Pervigilat, longos fundit dum tibia cantus.
Hìc faustos ortus pueri, noctemque verendam
Discursu per inane levi, passimque canoris
Laudibus excipite, & plausu celebrate faventes
Omnia felicem ventura in secula pacem,
Certatimque renascentis cunabula mundi,
Victum anguem, victumque anguis furiale venenum!
Sic placitum, sic aversos conjungere terris
Cœlicolas: sic ferre homines ad sidera certum est.
Hæc ubi dicta: novum superis inspirat amorem,
Quo subitò veteres deponant pectoris iras,
Obliti scelerum, Patrisque exempla secuti
Terrarum flagrent studio, & mortalia curent.
Nec mora: Lætitiam choreis tum forte vacantem
Advocat (hæc magni motusque, animosque Tonantis
Temperat, & vultum discussa nube serenat)
Lætitiam, quæ cœlicolûm per limina semper
Discursat, raròque imas petit hospita terras:
Curarumque expers, lacrymasque exosa virago,
Exultat, totoque abigit suspiria cœlo.
Ut stetit ante Patrem, terrasque accedere jussa est:
Mobilibus pictas humeris accommodat alas,
Nenimenque viæ comites vocat. Illicet adsunt

Jucundæ visu facies, Cantusque, Chorique,
Gaudiaque, Plaususque, & honestis ignibus ardens
Rectus Amor: quem nuda Fides, Spesque inscia luctus
Vadentem, mira unanimes pietate sorores
Observant. Sequitur mox inculpata Voluptas,
Gratiaque, & niveam suadens Concordia pacem.
Cumque propinquasset portæ, quæ maxima cœlo
Dicitur, æternumque micat radiata coruscis
Astrorum signis: quando mortalibus ægris
Dant nimbos aliæ, & damnant caligine terras.
Succinctæ occurrunt Horæ properantibus alis,
Insomnes Horæ: namque his fulgentia divûm
Limina, & ingentis custodia credita cœli.
Protinus æratos impulso cardine postes
Cum sonitu, magnoque polos quassante fragore,
Præpandunt obnixæ humeris. Volat illa per auras
Obscura sub nocte nitens; gratantur eunti
Sidera. Jam festas meditatur Luna choreas;
Exultant Hyades: gaudet mutata Bootes
Plaustra auro, totosque auro fulgere juvencos.
Tunc primum visa est, miseri post fata parentis,
Risisse Erigone, & longum posuisse dolorem:
Armatoque ensis subducitur Orioni.
Ut verò umbrosis posuit vestigia silvis,
Culmina conscendit pastorum; atque omnia latè
Perlustrans tacitis oculis loca, concutis alas
Applaudens: pictosque sinus sub nocte coruscans,
Subrisit lætum, puraque in luce refulsit.
Primi illam sensere canes: sensere jacentes
Hœdorum passim per dura cubilia matres:
Balatuque ovium valles sonuere propinquæ,
Saxaque, & attoniti caput erexere magistri.
Tunc ait: O parvi vigiles gregis, ò bona pubes
Sylvarum, superis gratum genus, ite beati
Pastores, ite antra novis intendite sertis:
Reginam ad cunas, positumque in stramine Regem,
(Certa fides) alti jam jam Moderator olympi
Cernere dat: properate: novique repentia lactis
Munera, cumque suo date condita subere mella:
Insuetum & silvis stipula deducite carmen.
Nec plura effata, in nubes taciturna recessit,
Et penitus nigra noctis se condidit umbra.
Olli inter sese vario sermone volutant,
Quid Superum mandata velint, quas quærere cunas,
Quos jubeant reges, quæ cingere frondibus antra?
Continuò variis innectunt tempora ramis:

Nec

Nectitur & lentiscus, opacæque arbutus umbræ,
Rosque maris, buxusque & densa comas terebinthus,
Cunctaque frondenti redimitur turba corona.
Mox sylvam exquirunt omnem, saltusque repostos
Flammiferis lustrant tædis. Ardere putares
Arva procul, totumque incendi lumine montem.
Tandem inter dumos fessi, sub rupe cavata
Speluncam aspiciunt, vocemque rudentis aselli
Auribus accepere: vident ipsumque, bovemque,
Longævumque senem, stantemque ad lumina matrem
Insomnem, & pressis refoventem pignus in ulnis.
Ergo insperatæ gavisi munere sortis,
Ocyus ingentem procero stipite laurum,
Avulsamque solo palmam ab radicibus imis
Attollunt humeris: perque intervalla canentes
Cum plausu, choreisque, & multisono modulatu
Vestibuli ante aditum statuunt; omnemque coronant
Fronde locum: grandes oleas, cedrosque comantes
Affigunt, longisque advelant limina sertis,
Et latè Idaliam spargunt cùm baccare myrtum,
Quos bonus ex antro dictis aggressus amicis
Compellat senior, placidaque hæc voce profatur.
Dicite pastores (neque enim sine numine, credo,
Tam certum tenuistis iter) cui tanta paratis
Munera? cui virides ramis frondentibus umbras
Texitis? anne aliquis superûm Patre missus ab alto
Has docuit sedes, locaque hæc accedere jussit?
Sic memorans, sese lætum venientibus offert.
Illi autem: Nova per tenebras, nova lucis imago,
O genitor, media visa est modo lumina silva
Spargere, & in nostras diffundere gaudia mentes:
Sive Deus cœlo veniens, seù fortè deorum
Nuntius, in dubio est: nos vultum, habitumq; loquentis
Vidimus, & motas per noctem audivimus alas.
Sic fati, jungunt dextras: mox ordine longo
Antrum introgressi, calathis sylvestria plenis
Dona ferunt: matrem & læto simul ore salutant.
Tum puero adstantes Lycidas, & maximus Ægon,
Ægon, Getulis centum cui pascua campis,
Centeni per rura greges Massyla vagantur;
Ipse caput latè quà Bagrada, quà vagus erras
Triton, Cinyphiæ qua devolvuntur arenæ,
Ingens agricolis, ingens pastoribus Ægon.
At Lycidas vix urbe sua, vix colle propinquo
Cognitus, æquoreas carmen deflexit ad undas:
Et tamen hi non voce pares, non viribus æquis,

Nosse datum, solis cunabula tanta tueri.
Ergo dum resluo stabit circundata fluctu
Terra parens, dum præcipiti vertigine cœlum
Volvetur, Romana pius dum templa Sacerdos
Ritè colet, vestri semper referentur honores,
Semper vestra fides nostris celebrabitur aris.
Quis tibi tunc animus, quæ sancto in corde voluptas,
O genitrix, cum muta tuis famulantia cunis,
Ac circum de more sacros referentia ritus
Aspiceres Domino genua inclinare potenti,
Et sua commotum trahere ad spectacula cœlum?
Magne pater, quæ tanta rudes prudentia sensus
Leniit? informi tantos quis pectore motus
Excivit calor, & pecudum in præcordia venit?
Ut quem non Reges, non accepere tot urbes,
Non populi, quibus una aras, & sacra tueri
Cura fuit jam bos torpens, jam segnis asellus
Autorem latè, possessoremque salutent?
Vocibus interea sensim puerilibus Heros
Excitus, somnum expulerat, noctemque fugarat
Ex oculis: jamque infantem videt, & videt ipsam,
Majorem aspectu, majori & lumine matrem
Fulgentem, nec quoquam oculos, aut ora moventem,
Sublimemque solo, Superum cingente caterva
Aligera. Qualis nostrum cum tendit in orbem,
Purpureis rutilat pennis nitidissima Phœnix;
Quam variè circùm volucres comitantur euntem.
Illa volans, Solem nativo provocat auro,
Fulva caput, caudam & roseis interlita punctis
Cæruleam. stupet ipsa cohors: plausuque sonoro
Per sudum strepit innumeris exercitus alis.
Miratur lucem insolitam: miratur ovantes
Cœlicolûm cautus senior. tum victus, & amens,
Attonitusque animi tantisque ardoribus impar,
Corruit, & geminas vultum demisit in ulnas;
Affususque diu telluri, immobilis hæsit.
Hic illum Superi juxta videre jacentem
Vidit diu parens, nec longùm passa seniles
Obduci tenebris oculos; dat surgere, & ægrum
Sustentare genu, tremulisque insistere plantis,
Divinosque pati vultus, superique nitorem
Ignis, & æthereas vibrantia lumina flammas.
Ille ubi paullatim vires, animumque resumsit:
Nodoso incumbens baculo, modulantia primùm
Agmina, reginamque Deûm de more salutat.
Mox ipsum accedens præsepe, ulvaque palustri
Im-

Impositum spectans Dominum terræque, marisque,
(O timor, ò mentis pietas!) puerilia membra
Non ausus tractare manu, cunctatur. ibi auram
Insperatam auram divino afflantis ab ore,
Ore trahens, subito correptus Numinis haustu,
Afflatusque Deo, sic tandem voce quieta
Incipit, & lacrymis oculos suffundit obortis.
Sancte puer, non te Phariis operosa columnis
Atria, non variata Phrygum velamina textu
Excepere (jaces nullo spectabilis auro)
Angustum sed vix stabulum, male commoda sedes,
Et fragiles calami, lectæque paludibus herbæ
Fortuitum dant ecce torum laqueata Tyrannos
Tecta, & regifico capiant aulæa paratu.
Te pater, æterno Superûm ditavit honore
Illustrans: tibi siderei domus aurea celi
Plaudit, inextinctosque parat natura triumphos.
Et tamen hanc sedem Reges, hæc undique magni
Antra petent populi: longè quos pervia Calpe
Littore ab occiduo, nigrisque impellet ab Indis
Sol Oriens: quos & Boreas, & fervidus Auster,
Diverso inter se certantes cardine mittent.
Tu pastor, tu dispersas revocare per agros
Missus oves latè, pectusque offerre periclis,
Prodigus ah nimium vitæ! per tela, per hostes
Obscurum nemus irrumpens, rabida ora luporum
Compesces, saturumque gregem sub tecta reduces.
O mihi certa fides Superûm, decus addite terris,
Nate Deo, Deus ipse æterno è lumine lumen.
Te te ego, te circum genitrix, lætique ministri
Concinimus, primique tuos celebramus honores,
Longaque perpetuis indicimus Orgia fastis.

LIBER III.

Auratum interea culmen bipatennis Olympi
Conscendit Genitor, rerum inviolata potestas,
Læta fovens tacito sub pectore; mox jubet omnes
Ad sese acciri Superos, quique atria longè
Observant, quique arcanis penetralibus adstant,
Præterea quos Eoos Aurora per ortus,
Et quos occiduæ propior videt Hesperus oræ.
Namque ferunt, olim leges cum conderet æquas
Rex Superûm, & valido mundum suspenderet axe,
Diversas statuisse domos, diversaque Divis

Ho-

Hospitia, & dignos meritis tribuisse penates
Ordine cuique suos. Illi data tecta frequentant;
Armaque, & ætatis affigunt nomina valvis.
Haud mora fit, celerant jussi, volat æthere toto
Cœlicolûm glomerata manus, pars igne corusco
Tota rubens, pars stelliferis innexa coronis.
Ipse sedens humeris clamydem fulgentibus aptat
Ingentem, & cœlum pariter, terrasque regentem:
Quam quondam (ut perhibent) vigilans noctesq; diesque
Ipsa suo nevit rerum natura Tonanti:
Adjecitque sacræ decus admirabile telæ,
Per medium, perque extremas subtegminis oras
Immortale aurum intexens, grandesque smaragdos.
Illic nam varia Mundum distinxerat arte,
Gnara operum mater, certisque elementa figuris,
Et rerum species, animasque, & quicquid ab alta
Fundit mente Pater. Generis primordia nostri,
Cernere erat limum informem: jam præpete penna
Deferri volucres liquidum per inane videres,
Jam silvis errare feras: pontumque natari
Piscibus, & vero credas spumescere fluctu.
Hic postquam aligeros gemmata sedilia cœtus
Accepere, Pater solio sic infit ab alto.
Ætherii proceres (neque enim ignoratis, & ausus
Infandos, dirùmque acies super astra frementes)
Si mecum juvat antiquos ab origine motus
Inspicere, & veterum pariter meminisse laborum:
Quandoquidem hæc vobis peperit victoria laudem,
Hùc animos, hùc pacatas advertite mentes.
Vos, cum omne arderet Cœlum servilibus armis,
Arctoumque furor pertenderet impius axem
Scandere, & in gelidos regnum transferre Triones,
Fida manus mecum mansistis, & ultima tandem
Experti, cœlo victricia signa tulistis,
Æternumque alta fixistis in arce trophæum.
Quos ego pro meritis insigni munere palmæ
Donavi, regnique in partem, operumque recepi,
Præcipuosque habui, lectosque ad jussa ministros:
Usque adeò fixa antiqui stat gratia facti.
Nec minus & nostras audistis sæpe querelas,
Vidistisque graves flammati pectoris æstus,
Tunc cum prima novas egit dementia gentes
Arboris auricomæ cœlestia carpere poma:
Poma gravi seros gustu læsura nepotes.
Munere quin superûm indignas spoliastis, & umbra
Sacrorum latè nemorum: assiduoque labore
Mal-

Multastis miseras, vitæ & brevioribus annis.
Quid reperam veteri sumptas de crimine pœnas?
Exiliumque informe Erebi, tenebrasque repostas?
Quæ tacito mecum spectastis lumine, & iidem
Terrarum sortem mœsti indoluistis acerbam.
Aut etiam ut nostri longo post tempore tandem
Pectoris indomitas clementia vicerit iras?
Visque arcana leves sensim demissa per auras
Fœcundam intactæ compleri Virginis alvum?
An temerè hoc, nullaque actum ratione putatis?
Quippe ita mansuras decuit me ponere leges:
Quò terræque, polusque, homines, divique vicissim
Fœderibus starent certis, & pignore tanto
Servarent memorem cognatæ stirpis amorem.
Quare agite, & jam nunc humana capessite fata:
Ac primum duri parvi sub cautibus antri
Gramineos lustrate toros: lustrate beatam
Pauperibus sedem calamis: cunctique recentes
Submissi cunas accedite, dum pia Mater
Complexu in molli natum fovet, ubera pernox
Indulgens teneris pueri rorantia labris.
Nec procul in stipula demisso pectore mutum
Procumbit pecus, & domini vestigia lambens
Pervigilat, longos fundit dum tibia cantus.
Hìc faustos ortus pueri, noctemque verendam
Discursu per inane levi, passimque canoris
Laudibus excipite, & plausu celebrate faventes
Omnia felicem ventura in secula pacem,
Certatimque renascentis cunabula mundi,
Victum anguem, victumque anguis furiale venenum!
Sic placitum, sic aversos conjungere terris
Cœlicolas: sic ferre homines ad sidera certum est.
Hæc ubi dicta: novum superis inspirat amorem,
Quo subitò veteres deponant pectoris iras,
Obliti scelerum, Patrisque exempla secuti,
Terrarum flagrent studio, & mortalia curent.
Nec mora: Lætitiam choreis tum forte vacantem
Advocat (hæc magni motusque, animosque Tonantis
Temperat, & vultum discussa nube serenat)
Lætitiam, quæ cœlicolûm per limina semper
Discursat, raròque imas petit hospita terras:
Curarumque expers, lacrymasque exosa virago,
Exultat, totoque abigit suspiria cœlo.
Ut stetit ante Patrem, terrasque accedere jussa est;
Mobilibus pictas humeris accommodat alas,
Neniamque viæ comites vocat. Illicet adsunt

Ju-

Jucundæ visu facies, Cantusque, Chorique,
Gaudiaque, Plaususque, & honestis ignibus ardens
Rectus Amor: quem nuda Fides, Spesque inscia luctus
Vadentem, mira unanimes pietate sorores
Observant. Sequitur mox inculpata Voluptas,
Gratiaque, & niveam suadens Concordia pacem.
Cumque propinquasset portæ, quæ maxima cœlo
Dicitur, æternumque micat radiata coruscis
Astrorum signis: quando mortalibus ægris
Dant nimbos aliæ, & damnant caligine terras.
Succinctæ occurrunt Horæ properantibus alis,
Insomnes Horæ: namque his fulgentia divûm
Limina, & ingentis custodia credita cœli.
Protinus æratos impulso cardine postes
Cum sonitu, magnoque polos quassante fragore,
Præpandunt obnixæ humeris. Volat illa per auras
Obscura sub nocte nitens; gratantur eunti
Sidera. Jam festas meditatur Luna choreas;
Exultant Hyades: gaudet mutata Bootes
Plaustra auro, totosque auro fulgere juvencos.
Tunc primum visa est, miseri post fata parentis,
Risisse Erigone, & longum posuisse dolorem:
Armatoque ensis subducitur Orioni.
Ut verò umbrosis posuit vestigia silvis,
Culmina conscendit pastorum; atque omnia latè
Perlustrans tacitis oculis loca, concutis alas
Applaudens: pictosque sinus sub nocte coruscans,
Subrisit lætum, puraque in luce refulsit.
Primi illam sensere canes: sensere jacentes
Hœdorum passim per dura cubilia matres:
Balatuque ovium valles sonuere propinquæ,
Saxaque, & attoniti caput erexere magistri.
Tunc ait: O parvi vigiles gregis, ò bona pubes
Sylvarum, superis gratum genus, ite beati
Pastores, ite antra novis intendite sertis:
Reginam ad cunas, positumque in stramine Regem,
(Certa fides) alti jam jam Moderator olympi
Cernere dat: properate: novique repentia lactis
Munera, cumque suo date condita subere mella.
Insuetum & silvis stipula deducite carmen.
Nec plura effata, in nubes taciturna recessit,
Et penitus nigra noctis se condidit umbra.
Olli inter sese vario sermone volutant,
Quid Superum mandata velint, quas quærere cunas,
Quos jubeant reges, quæ cingere frondibus antra?
Continuò variis innectunt tempora ramis:

Nec

Nectitur & lentiscus, opacæque arbutus umbræ,
Rosque maris, buxusque & densa comas terebinthus,
Cunctaque frondenti redimitur turba corona.
Mox sylvam exquirunt omnem, saltusque repostos
Flammiferis lustrant tædis. Ardere putares
Arva procul, totumque incendi lumine montem.
Tandem inter dumos fessi, sub rupe cavata
Speluncam aspiciunt, vocemque rudentis aselli
Auribus accepere: vident ipsumque, bovemque,
Longævumque senem, stantemque ad lumina matrem
Insomnem, & pressis tefoventem pignus in ulnis.
Ergo insperatæ gavisi munere sortis,
Ocyus ingentem procero stipite laurum,
Avulsamque solo palmam ab radicibus imis
Attollunt humeris: perque intervalla canentes
Cum plausu, choreisque, & multisono modulatu
Vestibuli ante aditum statuunt; omnemque coronant
Fronde locum: grandes oleas, cedrosque comantes
Affigunt, longisque advelant limina sertis,
Et latè Idaliam spargunt cùm baccare myrtum,
Quos bonus ex antro dictis aggressus amicis
Compellat senior, placidaque hæc voce profatur.
Dicite pastores (neque enim sine numine, credo,
Tam certum tenuistis iter) cui tanta paratis
Munera? cui virides ramis frondentibus umbras
Texitis? anne aliquis superûm Patre missus ab alto
Has docuit sedes, locaque hæc accedere jussit?
Sic memorans, sese lætum venientibus offert.
Illi autem: Nova per tenebras, nova lucis imago,
O genitor, media visa est modo lumina silva
Spargere, & in nostras diffundere gaudia mentes:
Sive Deus cœlo veniens, seù fortè deorum
Nuntius, in dubio est: nos vultum, habitumq; loquentis
Vidimus, & motas per noctem audivimus alas.
Sic fati, jungunt dextras: mox ordine longo
Antrum introgressi, calathis sylvestria plenis
Dona ferunt: matrem & nato simul ore salutant.
Tum puero adstantes Lycidas, & maximus Ægon,
Ægon, Cerulis centum cui pascua campis,
Centeni per rura greges Massyla vagantur;
Ipse caput latè quà Bagrada, quà vagus errat
Triton, Cinyphiæ qua devolvuntur arenæ,
Ingens agricolis, ingens pastoribus Ægon.
At Lycidas vix urbe sua, vix colle propinquo
Cognitus, æquoreas carmen deflexit ad undas:
Et tamen hi non voce pares, non viribus æquis,

Inter adorantum choreas, plaususque Deorum,
Rustica septena modulantur carmina canna.
Hoc erat, alme Puer, patriis quod noster in antris
Tityrus attritæ sprevit rude carmen avenæ,
Et cecinit dignas Romano Consule silvas.
Ultima Cumæi venit jam carminis ætas:
Magna per exactos renovantur secula cursus.
Scilicet hæc Virgo est, hæc sunt Saturnia regna.
Hæc nova progenies cœlo descendit ab alto?
Progenies, per quam toto gens aurea mundo
Surget, & in mediis palmes florebit aristis.
Qua duce, si qua manent sceleris vestigia nostri,
Irrita perpetua solvent formidine terras,
Et vetitum magni pandetur limen Olympi:
Occidet & serpens, miseros quæ prima parentes
Elusit portentificis imbuta venenis.
Tune Deûm vitam accipies? Divisque videbis
Permistos heroas: & ipse videberis illis,
Pacatumque reges patriis virtutibus orbem?
Aspice felici diffusum lumine cœlum,
Camposque, fluviosque, ipsasque in montibus herbas.
Aspice, venturo lætentur ut omnia seclò.
Ipsæ lacte domum referent distenta capellæ
Ubera: nec magnos metuent armenta leones,
Agnaque per gladios ibit secura nocentes,
Bisque superfusos servabit tincta rubores.
Interea tibi, parve Puer, munuscula prima
Contingent, hederæque, intermistique corymbi.
Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores,
Et duræ quercus sudabunt roscida mella:
Mella dabunt quercus: omnis feret omnia tellus.
At postquam firmata virum te fecerit ætas,
Et tua jam totum notescent facta per orbem.
Alter erit tùm Tiphys, & altera quæ vehat Argo
Delectos Heroas: erunt etiam altera bella:
Atque ingens Stygias ibis prædator ad undas.
Incipe, parve puer, risu cognoscere matrem,
Chara Dei soboles, magnum cœli incrementum.
Talia dum referunt pastores; avia longè
Responsant nemora, & voces ad sidera jactant
Intonsi montes: ipsæ per confraga rupes,
Ipsa sonant arbusta: Deus, Dèus ille Menalca.
Hic subitò magnum visi per inane volatus
Cœlestum, cursusque alacres, alacresque recursus:
Auditæque procul voces, sonitusque rotarum.
Scilicet innocuis per solum exercitus armis

Ibat

Ibat ovans, divisæ acies, terna agmina ternis
Instructa ordinibus belli simulacra ciebant,
Ter clypeis jam cedentes invadere nubes
Aspiceres; vacuas ter mittere tela per auras;
Ter clamare ducem: mox dissita cogere signa,
Atque unam lætæ faciem præferre phalangis:
Rursus & aërios percurrere milite campos;
Semotosque alios constanti incedere passu
Nubila per, latasque vias: & jungere nexa
Brachia, perpetuis quatientes motibus alas,
Gestantesque manu nostræ argumenta salutis,
Spinasque, clavosque, horrenti & vimine [illegible]es,
Hæsuramque hastam lateri, medicataque felle
Pocula, sublimemque crucem, immanemq; columnam.
Ibant, & dulci mulcebant æthera cantu.
Innumeras alii laudes, & magna Parentis
Facta canunt: ut prima novi fundaverit orbis
Mœnia, telluremque vagis discluserit undis:
Ut passim varios cœlo suspenderit ignes,
Lunamque, stellasque; ut magni lumina solis,
Jam latè extremo tenebris Oriente fugatis,
Protulerit, Tu belligeras metuende cohortes
Dejicis, exturbasque polo: tu fulmine quassas
Cum duce signa suo, nigroque involvis Averno,
Cocytumque jubes, tristesque habitare lacunas.
Te gemini cecinere axes, te maxima tellus,
Victorem cecinit vastis cum fluctibus æquor.
Nec te hominum fraudes, non avertere nefanda
Crimina, sed læto spectas mortalia vultu,
Dignatasque tuo solaris Numine terras.
Salve Magne Opifex cœli, Rex maxime divûm,
Terrarumque, hominumq; salus: quem sidera, quem sol,
Quem metuunt reges tenebrarum, & Tartarus ingens.
Cui latè humanum servit genus: omnia solus
Qui regis; omnia amas pariter, tibi nomina mille,
Mille potestatum, regnorum insignia mille.
Salve author: salve immensi dominator olympi;
Et nobis felix, terrisque labantibus adsis.
Ingeminant plausum nubes: latèque per auras
Discursat vox, & cœli convexa resultant.

Herboso tum fortè toro, undisonisque sub antris
Venturas tacito volvebat pectore sortes
Cæruleus rex, humentum generator aquarum
Jordanes, quem juxtà hilari famulantia vultu
Agmina densantur natæ, pulcherrima Glauce,
Dotoque, Protoque, Galenaque, Lamprotoëque,

Nudæ humero, nudis discincta veste papillis:
Callirhoë, Byroque, Pherusaque, Dynameneque,
Asphaltisque adsueta leves fluitare per undas:
Ipsaque odoratis perfusa liquoribus Anthis,
Anthis, qua non ulla novos miscere colores
Doctior, aut pictis caput exornare coronis.
Mox Hyale, atque Thoë, & vultu nitidissima Crene,
Gongisteque, Rhoëque, & candida Limnoria,
Et Dryope, & virides Botane resoluta capillos:
Ore omnes formosæ, albis in vestibus omnes,
Omnes puniceis evinctæ crura cothurnis.
Ipse amnis medius, pronaque acclivis in urna
Fundit aquas. Nitet urna novis variata figuris
Crystallo ex alba, & puro perlucida vitro,
Egregium decus, & superûm mirabile donum.
Umbrosis hic silva comis, densisque virebat
Arboribus. cervi passim, capreæque fugaces
Æstivum viridi captabant frigus in umbra.
In medio, auratis effulgens fluctibus amnis
Errabat campo, & cursu læta arva sæcabat.
Hic juvenis, fulvis velatus corpora setis,
Stans celso in scopulo, regem, dominumque Deorum
Vorticibus rapidis, medioque in fonte lavabat.
At viridi in ripa lecti de more ministri
Succincti expectant: pronisque in flumina palmis
Protendunt niveas, cœlestia lintea, vestes.
Ipse Pater Cœlo latè manifesta sereno
Signa dabat, natoque levem per inane columbam
Insignem radiis mittebat, & igne corusco.
Attonitæ circûm venerantur Numina Nymphæ,
Et fluvius refugas ad fontem convocat undas.

Talia cælata genitor dum spectat in urna
Fatorum ignarus, oculisque ad singula volvit
Admirans: videt insolitos erumpere fontes,
Ingentemque undare domum, cavaque antra repleri
Fluctibus, atque novum latices sumpsisse saporem.
Dumque hæret, pavitatque simul, dum sublevat undis
Muscosum caput, & taurino cornua vultu,
Aspicit insuetas latè florescere ripas,
Claraque per densas discurrere lumina silvas
Pastorum audit: & lætos ad sidera cantus,
Divinasque audit voces, & Numina passim
Advenisse Deum testantia. protinus ambas
Ad cœlum palmas hilari cum voce tetendit.
O maris, ô terræ, divûmque, hominumque repertor,
Quis tua vel magno decreta incognita cœlo

Detu-

Detulit hic audax, mediisque abscondit in undis?
Ipse mihi hæc quondam (memini) dum talia mecum
Sæpe agitat, repetitque volens, narrare solebat
Cæruleus Proteus: mendax si cæterâ Proteus,
Non tamen hoc vanas effudit carmine voces.
Adveniet tibi Jordanes, properantibus annis,
Adveniet, mihi crede, inquit: certissima cœlum
Signa dedit: nec me delusum oracula fallunt:
Qui te olim Nili supra septemplicis ortus,
Supra Indum, & Gangem, fontemque binominis Istri
Attollet fama, qui te Tyberique, Padoque
Præferet, atque tuos astris æquabit honores.
Cujus in adventu tristes discedere morbi
Corporibus passim incipient. Jam victa repentè
Cessabit, turpes squamas, maculasque remittet
Dira lues: lacerosque elephas effusus in artus
Ulcera sanguineo sistet manantia tabo.
Quin & lethales (dictu mirabile) febres
Diffugient jussæ, possessaque membra relinquent.
Cedet & infestæ violentior ira Dianæ,
Ira nocens, quæ fulminea velut icta ruina,
Corpora cum gemitu ad terram prosternit, & igni
Interdum, nunc perdere aqua (miserabile visu)
Festinat: stygio ni mirum armata veneno
Exuperat vis, & spumas agit ore tumentes.
Nec jam ultra, longo vires minuente veterno,
Tabificus per operta impunè vagabitur hydrops
Exitio obrepens miserorum, atque omnia laxè
Viscera per varios perdet tumefacta dolores.
Non aliàs vinctæ tam crebra silentia linguæ
Abrumpent. Noctem aut toties, tenebrasque priores
Excutient oculi, qui nunquam sidera, nunquam
Ardentem magni viderunt lampada Solis.
Multa quidem majora fide, sed vera, sed ipsos
Quæ teneant spectantum oculos, possum ore referre.
Sed propero: ventura tamen mirabitur ætas.
Cernere erit, claudos passim genua ægra trahentes
Firmato subitos extendere poplite gressus.
Tum nervis labefacta, diuque trementia membra
(Quis credat, nisi certa meus mihi cantet Apollo?)
Restringi, & validus cum robore sumere vires:
Atque alius rapto jussus consurgere lecto,
Haud mora, prosiliet: passuque in templa citato
Contendens, onus ipse humeris portabit. Ibi ingens
Clamor, & innumeræ circum donaria voces
Spectantis populi, & rerum novitate paventis.

Parte alia extinctam penitus, sensuque carentem
Ad sua jam cernes revocari munera dextram.
Nec minus & tacta compescei veste cruorem
Fœmineum: exanguesque artus, pallentiaque ora
Ilicet obstructis calefacta rubescere venis.
Ipsas quin etiam furias sub Tartara pelli,
Immanes Erebi furias: tum fessa levari
Pectora, vexatosque malis cruciantibus artus:
Hinc vacuas latè impleri stridoribus auras
Dirarum frustrà clamantum, ac sæva trementum
Verbera, perque cavas conantum evadere nubes.
Jam deploratis vitam post funera reddi
Corporibus video: jam mœstam incedere pompam,
Feralemque anteire tubam: mox gaudia matrum
Insperata, patrumque hilares verso ordine fletus,
Et circumfusam populis lætantibus urbem.
Huic tu nutantes quoties assurgere montes,
Et (mirum) insuetas curvare cacumina silvas
Aspicies! Quoties humenti in gramine ripæ
Aut solantem æstus, aut lenes pectore somnos
Carpentem, tenui assuesces mulcere susurro?
Macte tuis meritò tipis, macte omnibus undis,
Ad te deposito properabunt Numina fastu;
Nudabuntque sacros artus, & carmina dicent
Ad numerum; cùm tu felix jam flumine sancto
Authorem rerum, divûmque, hominumque parentem
(Tantus honos, laus tanta tuo, Rex maxime, fonti)
Exutum veste accipies: atque hospite tanto
Attonitus trepidas hortabere voce Napæas.
Ite citæ, date thura pias adolenda per aras,
Cæruleæ comites, viridique sedilia musco
Instruite: & vitreis suspendite serta columnis:
Purpureas miscere rosas, miscete hyacinthos,
Liliaque, & pulchro regem conspergite nimbo.
Tunc nomen latè clarum Jordanis ad auras
Attollent montes: Jordanem maxima circùm
Æquora, Jordanem silvæque, amnesque sonabunt,
Illa autem humanis quamvis latura ruinis
Auxilium, finemque dies; gratissima quamvis
Urbibus adveniat, totumque optanda per orbem:
Fluminibus tamen, & nostris felicior undis
(Si qua fides, si qua est veri prudentia Proteo)
Ostendet roseos stellis ridentibus ortus.
Quandoquidem non divitias, non quæret honores
Ille Patris decus, ac virtus, mortalia postquam
Membra sibi, & fragiles jam sponte induxerit artus.

Non sceptrum invadet Cypri; non Caspia regna
Diripiet non exuviis Babylona superbam
Exuet: aut alto scandet Capitolia curru
Militibus circum, & læto comitante senatu.
Sed maris undisoni tractus, & littora longè
Curva secans, media socios sibi quæret in acta
Dispersosque mari nautas, nudosque colonos
Undarum, sinuosa fretis jactare parantes
Retia, vexatas aut jam reparare sagenas
Sollicitos, Patris ad solium, ac sua tecta vocabit:
Atque ollis jus omne, potestatemque medendi
Adjiciet: pellent morbos, dentesque retundent
Vipereos, Orcique acies, ac monstra jugabunt.
Quin & custodes foribus radiantis Olympi
Præficiet; servare aditus, & claustra jubebit
Aurea: queis non ulla queat vis sæva nocere
Eumenidum, durique umbrarum obsistere postes.
Tum sedes passim emeritis duodena per astra
Instituet: distincta suos de more sequetur
Turba duces: illi leges, & sancta vocatis
Jura dabunt, plausu sociorum, atque agmine læti.
Felices, qui jam cymba, remisque relictis,
Alta serenati conscendent culmina cœli.

Prætereà (si certa fides, nec vana futuri
Gaudia) cognatas etiam spectabimus undas
Lenæos verti in latices. Ea prima Deûm Rex
Arcana, hos primos per signa ostendet, honores
Accepti latè imperii. Mirabitur auctus
Lympha suos, jussa insuetum spumare capaces
Per pateras, largèque novum diffundere nectar,
Et mensas hilarare, & felices hymenæos.
Nec semel ille altum remis evectus in æquor,
Cum jam frustrato socios rediisse labore
Accipiet, præda ingenti ditabit, & udos
Squamigerûm strata cumulos exponet in alga.
Iratos etiam fluctus, tumidasque procellas,
Miscentesque imo turbatam gurgite arenam,
Jamque superjecto mersuras æquora puppim,
Imperio premet increpitans: cadet arduus undæ
Impetus: atque audisse minantis jussa putares
Eurosque, Zephyrosque, & ovantes turbine Coros.

Quid loquar, ut gemino numerosas pisce catervas
Munere & exiguo Cereris miserabile vulgus,
Matres, atque viros pariter per gramina pascet?
Ut jam bis senis redeant fragmenta canistris?

Aut intempesta gradiens ut nocte per altum

Libera substrato ponet vestigia ponto:
Vixque undas sicco tanget pede? scilicet olli
Adstabunt blandæ Nereides: humida passim
Sternent se freta: tum fundo Neptunus ab imo
Excitus, agnoscet dominum: positoque tridente
Cum Phorco, Glaucoque, & semifero comitatu
Prosiliet, trepidusque sacris dabit oscula plantis.
Sed quid ego exili vectus super alta phaselo
Cuncta sequor memorans: non si Parnassia Musæ
Antra mihi, sacrosque aditus, atque aurea pandant
Limina, sufficiam; non si mihi ferrea centum
Ora sonent, centumque ærato è gutture linguæ
Vocibus expument agitantem pectora Phœbum,
Laudatos valeam venturi principis actus
Enumerare, novoque amplecti singula cantu.
Hæc senior quondam felici pectore Proteus
Vaticinans (ut forte meo diverterat antro)
Præmonuit: nunc eventus fiat signa futuri
Expectare. Nitor roseo sed fulsit ab ortu
Clarior: & radiis dux prævia matutinis
Oceani procul extremo se littore tollit
Exoriens Aurora: sinusque induta rubentes,
Ante diem citat auricomos ad Fræna jugales.
Et jam consuetis tempus me currere ripis
Undantem, magnosque lacus, & prata secantem
Vorticibus. Viden, ut nostros agit impetus amnes,
Jordanemque vocat tumidarum murmur aquarum?
Sic fatus, confestim humeris circundat amictus
Insolitos: quos pulchræ udis nevere sub antris
Naïades, molli ducentes stamina musco,
Sidonioque rudes saturantes muricè telas,
Aurea conspersò variarunt sidera limbo;
Atque ita se tandem currenti reddidit alveo
Spumeus, & motas aspergine miscuit undas.
Hactenus, ò Superi, partus tentasse verendos
Sit satis: optatam poscit me dulcis ad umbram
Pausilypus, poscunt Neptunia littora, & udi
Tritones, Nereusque senex, Panopèque, Ephyreque,
Et Melite, quæque in primis mihi grata ministrat
Ocia, Musarumque cavas per saxa latebras,
Mergillina, novos fundunt ubi citria flores,
Citria Medorum sacros referentia lucos:
Et mihi non solita nectit de fronde coronam.

FINIS.

ACTII SYNCERI SANNAZARII

DE MORTE CHRISTI DOMINI

Ad Mortales lamentatio.

SI quando magnum mirati surgere Solem
Oceano, & toto flammas diffundere cœlo:
Certatimque suo terras ambire meatu
Noctivagam Phœben præcinctam cornibus aureis.
Æternosque astrorum ignes, cœlique micantes
Scintillare oculos: aliquem dare jura putastis,
Atque polo regnare hominum, rerumque parentem,
Cui mare, cui tellus, cui pareat arduus æther,
Cuncta supercilio qui temperet: hunc simul ægri
Mortales (si vestra dolor præcordia tangit)
Aspicite immiti trajectum pectora ferro:
Pectora, fœdatasque manus, perfusaque tabo
Ora, cruentatumque caput, crinesque revulsos
Aspicite, & plenos lacrymarum fundite rivos.
Heu scelus, heu crudele nefas! jacet altus olympi
Rector, & amisso torpent Elementa magistro.
Quin etiam vacuum adsueto sine pondere cœlum
Nutat & ipsa suum quærunt solia aurea Regem.
Quem diversa procul sævo cum crimine tellus
Ignotum populis caput, & miserabile corpus
Sustinet, exanguesque sinu complectitur artus,
Et tremefacta graves testatur murmure questus.
Testatur Sol ipse suum sub nube dolorem
Jam latitans, atràque notans ferrugine frontem,
Tu quoque deformesque genas, pallentiaque ora
Contegis, inferiasque tuo das, Luna, Tonanti;
Auratum flavo tondens de vertice crinem,
Et lacrymas unda fundens in nocte tepentes.
Nec minus abruptis, fama est, exisse sepulcris,
Perque vias errasse novis simulacra figuris:
Excitasque umbras medias ululasse per urbes
Sub noctem, & notos questu implevisse penates.
Quid? non & pelagi rabies attollere fluctus
Immanes visa est: montesque evolvere aquarum?

Dejectura urbes, terrasque haustura profundo?
Cum simul & caput undisonis emersus ab antris
Cæruleus Triton rauco super æquora cornu
Constreperet, nautasque horrenda voce moneret,
Naturæ cecidisse Patrem, Regemque, Deumque.
Jlæne manus vasti junxerunt fœdera mundi?
Harum opus est, quodcunque jacet, quodcumq; movetur?
Quicquid ubique parens rerum Natura gubernat,
Frugiferens tellus, fœtumque animantibus æquor,
Vitalisque aër, atque ignibus æthra coruscis?
Et tunc (proh facinus, quantum potuere nocentum
Flagitia!) immissis dant pervia vulnera clavis,
Liventesque atro fœdant squalore lacertos.
Heu, caput indignum spinis, venerandaque cœlo,
Et toties clara stellarum impexa corona
Cæsaries: heu pectus hians: convulsaque dira
Barba manu: tunsique artus, & frigida membra!
Vosne pedes cœlum premere, & vaga sidera sueti,
Fulgentesque domos superum, sublimia tecta,
Tam sævæ immanes perpessi cuspidis ictus,
Et terram, & duras sparsistis sanguine cautes?
Nec trepidat mens cœca hominum? Quæ tanta tenacè
Durities in corde riget? num nigra videtis
Tartara tot claris hominum viduata trophæis,
Desertasque in nocte domos, & tristia regna,
Felicesque animas lætum Pæana canentes
Pone sequi regem, & cœlo insedisse sereno?
Quid si non tantos subiisset sponte labores,
Humanamque sua pensasset morte salutem
Ille sator rerum, & summi mens certa Parentis,
Qui nutu ingentes mundi moderatur habenas,
Ut tandem intactos picea Phlegetontis ab unda
Post obitum æternæ donaret munere lucis,
In partemque suorum operum, regnique vocaret?
Tantus amor, generis servandi & gloria nostri,
Quare agite, ex animis mortales pellite vestris,
Si quid adhuc manet antiqua de sorde relictum,
Mendacesque deos, & detestanda priorum
Sacra profanatis tandem detrudite ab aris.
Imbuat effuso terram nec sanguine taurus:
Nec miser ille suæ divulsus ab ubere matris
Ignotos agnus balet super hostia cultros:
Vivat ovis, vivat quicquid sub sole creatum est.
Mentem, animumque Deo, non thura, aut exta parate.
Has illi pecudum fibras, hæc reddite dona.
Cernitis, ut pronum flectat caput? ut pia pandat
Bra-

Brachia, & ingratas vocet ad sua vulnera gentes?
Oblitasque viæ moneat meminisse relictæ!
Scilicet amplexus non rejecturus amicos,
At vos obtusas ignari avertitis aures,
Infelix genus; & sævæ ludibria mortis!
Nec, quanta a tergo jam instent tormenta, videtis.
Tempus erit, cùm vestra illum commissa notantem,
Multantemque reos, altâque in nube sedentem
Aspicietis, & horrentes tremor opprimet artus.
Nec jam ferre oculos flammarum ardore coruscos,
Aut timido acie vultus contendere contrà
Audebit quisquam sibi conscius. Ibit in ignes
Turba nocens, sontesque exolvet corpore pœnas;
Pallentesque æternûm amnes, vastasque lacunas
Cocyti colet, & furias horrescet hiantes:
Atque animum monitis non intendisse pigebit.
Tunc vos exactæ capient mala tædia vitæ
Expertes cœli, atque auræ sub nocte profunda:
Inque caput trifidos nequicquam optabitis ignes,
Et frustra erectas tolletis ad æthera palmas:
Quos superûm cœtus, & fortunata piorum
Agmina vix lacrymis poterunt spectare retentis,
Invidiæ stimulis, dirisque ultricibus actos.
Ergo vitales miseri dum carpitis auras,
Dum compos mens ipsa sui est, dum certa facultas;
Dum ratio, tempusque sinunt; simul ite frequentes,
Ite pii, veniam factis exposcite vestris:
Ite animos purgate, Orcique inhibete rapinas,
Et tandem patrio mentem convertite cœlo.
Sic rex ille hominum vacui spoliator Averni,
Oblitus scelerum, cognatæ stirpis amore,
Promissique memor, mentes intrabit amicas,
Vestraque posthabitis recolet præcordia templis.
Postque tot exhaustos, vitæque, obitusque labores,
Illo, quo pluvias, quo pellit nubila vultu,
Ablutos labe excipiet, lætusque reponet
Sidereos inter proceres, sanctumque senatum,
Sub pedibusque dabit stellantia cernere claustra.

FINIS.

ACTII SYNCERI SANNAZARII

ECLOGA PRIMA

Phyllis.

LYCIDAS, MYCON.

MIrabat, vicina, Mycon, per littora nuper
Dum vagor, expectoq; leves ad pabula thynnos,
Quid tantum inſuetus streperet mihi corvus, & udæ
Per ſcopulos paſſim fulicæ, perque antra repoſtæ
Triſtia flebilibus complerent ſaxa querelis:
Cum jam nec curvus reſiliret ab æquore delphin,
Nec ſolitos de more choros induceret undis.
Ecce dies aderat, charam qua Phyllida terræ
Condidimus, tumuloque pias deflevimus umbras.
Ah miſeri: & poſthac nec triſtes linquimus auras?
Nec dubitat ſævus ſolatia ferre Pylemon.
MY. Scilicet id fuerat, tota quod nocte vaganti
Huc illùc, dum Pauſilipi latus omne pererro,
Piſcoſamque lego celeri Neſida phaſelo:
Neſcio quid queruli gemerent lacrymabile mergi.
Phyllis ad inferias, Phyllis (ſi credimus) illos
Ad gemitum, o Lycida, tumulique ad ſacra vocabat.
LY. Eheu, chare Mycon, qualis ſpectacula pompæ,
(Nunc recolo) quas ipſe manus, quæve ora notavi
His oculis: his inquam oculis, quæ funera vidi
Infelix! nec me tandem dolor improbus egit
In ſcopulos, in ſaxa, rogòve abſumpſit eodem
Ignea vis, vel ſaltem aliquis Deus æquore merſit.
MY. O Lycida, Lycida: nonnè hoc felicius illi
Eveniſſe putas, quàm ſi fumoſa Lycotæ
Antra, vel hirſuti tegetem ſubiiſſet Amyntæ?
Et nunc, heu, viles hamo ſibi quæreret eſcas,
Aut tenui laceras ſarciret vimine naſſas.
Sed tu, ſi quid habes, veteres quod lugeat ignes,
Quod Manes, cineréſque diù teſtetur amatos,

Inci-

Incipe; quandoquidem molles tibi littus arenas
Sternit, & insani posuerunt murmura fluctus.
LY. Immo hæc, quæ cineri nuper properata parabam
Carmina, ab extremo cum jam cava littora portu
Prospicerem, & nivei venerarer saxa sepulchri,
Incipiam: tu coniferas ad busta cupressus
Sparge manu, & viridi tumulum superintege myrto.
MY. En tibi cærulei muscum æquoris, en tibi conchas
Purpureas, necnon toto quæsita profundo,
Et vix ex imis evulsa corallia saxis
Afferimus; tu solennes nunc incipe cantus:
Incipe, dum ad solem Bajanus retia Milcon
Explicat, & madidos componit in orbe rudentes.
LY. Quos mihi nunc, divæ, scopulos, quæ panditis antra,
Nereides? quas tu secreti littoris herbas,
Glauce pater, quæ monstriferis mihi gramina succis
Ostendes nunc, Glauce? quibus tellure relicta,
Ah miser, & liquidi factus novus incola ponti,
Te sequar in medios mutato corpore fluctus,
Et feriam bifida spumantia marmora cauda.
Nam quid ego (heu) solis vitam sine Phyllide terris
Exoptem miser? aut quidnam rapta mihi luce
Dulce putem? quidve hic sperem? quid jam morer ultrà
Infelix? an ut hac vili projectus in alga,
Arentes tantum frutices, desertaque cernam
Littora, & ingrato jactem mea verba sepulchro?
Scilicet hos thalamos, hos felices hymenæos
Concelebrem? sic speratæ mihi gaudia tædæ
Dat Venus? ambiguos sic dat Lucina timores?
Quis mihi, quis te, te rapuit dulcissima Phylli?
Phylli meæ quondam requies, spesque unica vitæ,
Nunc dolor, æternusque imo sub pectore luctus.
Non licuit tecum optatos conjungere somnos,
Dulcia nec primæ decerpere dona juventæ,
Aut simul extremos vitam producere in annos, (ces,
Nunc te (quis credat?) lapis hic habet: & mihi nusquam
Nusquam terrarum Phyllis: sed fabula, & umbræ
Frustrantur miseras per dira insomnia noctes.
Me miserum! qua te tandem regione requiram?
Quàve sequar? per te quondam mihi terra placebat,
Et populi, lætæque simul cum mœnibus urbes:
Nunc juvat immensi fines lustrare profundi,
Perque procellosas errare libentiùs undas
Tritonum immistum turbis, scopulosaque Cete
Inter, & informes horrenti corpore Phocas,
Quò nunquam terras videam. Jam jam illa tot annis

Culta mihi tellus, populique, urbesque valete!
Littora chara valete! vale simul optima Phylli.
Nos tibi, nos liquidis septem pro fluctibus aras
Ponemus; septenique tibi de more quotannis
Monstra maris magni vitulos mactabimus hircos,
Et tibi septenis pendebunt ostrea sertis,
Ostrea muricibus variata, albisque lapillis.
Hic tibi Nisæe, & flavos resoluta capillos
Cymodoce, mitisque pia cum matre Palæmon,
Et Panope, & Siculi custos Galatea profundi,
Solennes nectent choreas, & carmina dicent,
Quæ Proteus quondam divino pectore vates
Edocuit, magni cum funera fleret Achillis,
Et Thetidis luctus consolaretur amaros.
At tu, sive altum felix colis æthera, seu jam
Elysios inter Manes, cœtusque verendos
Lethæos sequeris per stagna liquentia pisces;
Seu legis æternos formoso pollice flores,
Narcissumque, crocumque, & vivaces amaranthos,
Et violis teneras misces pallentibus algas,
Aspice nos, mitisque veni. tu numen aquarum
Semper eris, semper lætum piscantibus omen.
Ut Nymphis, Nereoque, ut flavicomæ Amphitrite,
Sic tibi victrices fundent libamina cymbæ.
Interea tumulo supremum hoc accipe carmen,
Carmen, quod, tenui dum nectit arundine linum,
Piscator legat: & scopulo suspiret ab alto.
In gremio Phyllis recubat Sirenis amatæ!
Consurgis gemino felix, Sebete, sepulcro!
MY. Dulce sonant, Lycida, tua carmina, nec mihi mallem
Halcyonum lamenta, aut udo in gramine ripæ
Propter aquam dulces cycnorum audire querelas.
Sed tu, sic faciles vicina Megaria semper
Sufficiat conchas: sic proxima Mergelline
Ostrea, saxosæque ferat tibi rupis echinos:
Quandoquidem nox obscuras jam distulit umbras,
Necdum permensus cœlum Sol: incipe rursus,
Atque itera mihi carmen. Habent iterata leporem.
LY. Ne miserum, ne coge, Mycon. sat lumina, satiam
Exhaustæ maduere genæ. dolor (aspice) siccas
Obduxit fauces: quatit & singultibus imum
Pectus: anhelantemque animam vox ægra relinquit.
Et tamen hæc aliàs tibi nos, & plura canemus,
Fortasse & meliora, aderit si Musa canenti.
Quin & veliferis olim hæc spectanda carinis
Seu Prochytæ, seu Miseni sub rupe patenti

In-

Inscribam, grandesque notas ferrugine ducam,
Præteriens quas nauta mari percurrat ab alto:
Et dicat; Lycidas, Lycidas hæc carmina fecit.
Sed quoniam socii passim per littus ovantes
Expectant, poscuntque tuas ad retia vires!
Eja age jam surgamus: ego hæc ad busta sedebo.
Tu socios invise: escas nam quærere tempus:
Et tibi nunc vacuæ fluitant sine pondere nassæ.

ECLOGA SECUNDA

GALATEA.

Fortè Lycon vacuo fessus considerat antro
Piscator, quà se scopuli de vertice lato
Ostentat pelago pulcherrima Mergilline;
Dumque alii notosque sinus, piscosaque circum
Æquora collustrant flammis, aut linea longè
Retia, captivosque trahunt ad littora pisces:
Ipse per obscuram meditatur carmina noctem.
Immitis Galatea! nihil te munera tandem,
Nil nostræ movere preces? verba irrita ventis
Fudimus, & vanas scopulis impegimus undas.
Aspice, cuncta silent: Orcas, & maxima Cete
Somnus habet, tacitæ recubant per littora Phocæ,
Non Zephyri strepit aura. sopor suus humida mulcet
Æquora, sopito connivent sidera cœlo.
Solus ego (hei misero) dum tristi pectore questus
Nocte itero, somnum tota de mente fugavi;
Nec tamen ulla meæ tangit te cura salutis.
At non Praxinoë me quondam, non Polyboræ
Filia despexit, non divitis uxor Amyntæ,
Quamvis culta sinus, quamvis foret alba papillis.
Quin etiam Ænaria (si quicquam credis) ab alta
Sæpe vocor: solet ipsa meas laudare Camœnas
In primis formosa Hyale: cui sanguis Iberis
Clarus avis, cui tot terræ, tot littora parent:
Quæque vel in mediis Neptunum torreat undis.
Sed mihi quid prosunt hæc omnia, si tibi tantùm
(Quis credat Galatea?) tibi si denique tantum
Displiceo? si tu nostram crudelis avenam
Sola fugis, sola & nostros contemnis amores?
Ostrea Miseni pendentibus eruta saxis
Mille tibi misi: totidem sub gurgite vasto

Pausilypus, totidem vitreis Euplœa sub undis
Servat adhuc; plures Nesis mihi servat echinos,
Quos nec vere novo foliis lentiscus amaris
Inficit, aut vacuæ tenuant dispendia Lunæ.
Præterea mihi sub pelago manus apta legendis
Muricibus didici Tyrios cognoscere succos,
Quoque modo plena durent conchylia testa.
Quid refugis? tingenda tibi jam lana paratur,
Qua niteas, superesque alias, Galatea, puellas;
Lana maris spumis quæ mollior: hanc mihi pastor
Ipse olim, dedit hanc pastor Melisæus, ab alta
Cum me forte senex audisset rupe canentem:
Et dixit: Puer ista tuæ sint præmia Musæ;
Quandoquidem nostra cecinisti primus in acta.
Ex illo in calathis servavi, ut mittere possem.
Sed tu (nequa mihi superet spes, nequa futuri
Conditio, Galatea) manum mihi dura negasti.
Hoc est, hoc, miserum quod perdidit. Ite Camœnæ,
Ite procul, sprevit nostras Galatea querelas.
Scilicet, exiguæ videor quod navita cymbæ,
Quodque leves hamos, nodosaque retia tracto,
Despicis. an patrio non hoc quoque littore Glaucus
Fecerat, æquoreæ Glaucus scrutator arenæ?
Et nunc ille quidem tumidarum numen aquarum.
Sed nec, quæ nimium vel me sic falsa fatigat,
Fabula te moveat Lydæ: licet illa puellis
Lactet, nescio quas mihi se misisse corollas:
Non me Lyda tamen, non impulit; æquora testor,
Nereidasque omnes: si fallo, naufragus illas
Experiar, falsosque bibam sub gurgite fluctus.
Heu quid agam? externas trans pontum quærere terras
Jampridem est animus; quò nunquam navita, nunquam
Piscator veniat: fors illic nostra licebit
Fata queri. Boreæ extremo damnata sub axe
Stagna petam, & rigidis nunquam non cana pruinis?
An Libyæ rapidas, Austrique tepentis arenas,
Et videam nigros populos, Solemque propinquum?
Quid loquor infelix? an non per saxa, per ignes,
Quò me cunque pedes ducent, mens ægra sequetur?
Vitantur venti, pluviæ vitantur, & æstus,
Non vitatur amor; mecum tumuletur oportet.
Jam saxo me me ex illo demittere in undas
Præcipitem jubet ipse furor. Vos ô mihi Nymphæ,
Vos maris undisoni Nymphæ præstate cadenti
Non duros obitus, sævasque extinguite flammas.
Scilicet hæc olim, veniens seu littore curvo
Ca-

Cajetæ, seu Cumarum navalibus altis,
Dum loca transibit, raucus de puppe magister
Hortatus socios, dextrum deflectite, dicet,
In latus; ô socii, dextras deflectite in undas;
Vitemus scopulos infames morte Lyconis.
Talia nequicquam surdas jactabat ad auras
Infelix piscator, & irrita vota fovebat:
Cum tandem extremo veniens effulsit ab ortu
Lucifer, & roseo perfudit lumine pontum.

ECLOGA TERTIA

M O P S U S.

CELADON, MOPSUS, CHROMIS, JOLAS.

Dic mihi (nam Baulis, verum si retulit Ægon,
Bis senos vos, Mopse, dies tenuere procellæ)
Quid tu, quid Chromis interea, quid vester Jolas,
Dum notus insultat pelago, dum murmurat unda,
Ecquid desertis vacui lusistis in antris?
MOP. Quid nostræ facerent ingrata per otia Musæ,
O Celadon? neque tum conchas impunè licebat
Per scopulos, non octipedes tentare paguros.
Jam fragilem in sicco munibant saxa phaselum,
Raraque per longos pendebant retia remos,
Ante pedes cistæque leves, hamique jacebant,
Et calami, nassæque, & viminei labyrinthi.
Tum Chromis Inarimen spectans; His, inquit ab oris
(Ah dirum exilium!) nostræ solvere carinæ,
Cùm Regem post bella suum comitata juventus
Ignotis pelagi vitam committeret undis.
Quæ tamen? (ut fama est) Ligurum per saxa, per altas
Sthœchadas emicuit: Rhodanique invecta per amnem
(Nam, benè si memini, Rhodanum referebat Amilcon)
Oceani madidas vidit refluentis arenas,
Et quæ cæruleus procul aspicit ora Britannos,
Quà (nisi vana ferunt) quoties maris unda resedit,
Indigenæ captant udos per littora pisces.
Ne Chromi, ne luctus renova, respondit Jolas;
Sat tuus hæc nobis Lucrini nuper ad undam
Narravit Lycabas; Solem se scilicet illic
Trans fluctus, trans & nubes vidisse cadentem,
Haud aliter, quàm si nostris è montibus illum

Cajetæ aspiceret longè post littora ferri:
Et strepitum sensisse ruentis ab æthere currus.
Præterea mores populorum, urbesque, locosque
Exposuit, quernasque domos, & lignea tecta:
Addidit, & varias (heu barbara nomina) gentes:
Bellovacos, Morinosque: & quos quis dicere possit?
Tabellos; latis errare & flumina campis:
Nescio quem Ligerim tectis se innasse carinis:
Sed mea nunc aliæ poscunt sibi pectora curæ,
Tu modo, si quid habes (& te quoque Chloridis ardor
Excruciat) scopulo hoc mecum mediare vicissim.
Audiet, & gracilem percurret Mopsus avenam.
Sic illi; ast ego nil contra, sed quæ mihi collo
Garrula pendebat, manibus tunc sumpta cicuta est.
Scilicet alternos conabar arundine versus
Excipere, alternis nam dicere uterque parabat.
Nec mora, tum Chromis hos, hos & referebat Jolas.
CHR. Nereides, pelagi sacrum genus, aut mihi vestris
Munera ferte vadis, duram queis Chloridis placem:
Aut, si muneribus flecti nequit, æquore toto
Quærite, quæ nostrum sanet medicina furorem.
JOL. Sirenes, mea cura, audite hæc ultima vota.
Aut revocet jam Nisa suum, nec spernat Jolam,
Aut videat morientem. Hæc saxa impulsa marinis
Fluctibus, hæc misero vilis dabit alga sepulcrum.
CHR. Qualis tranquillo quæ labitur æquore cymba,
Cum Zephyris summæ crispantur leniter undæ,
Tuta volat, luditque hilaris per transtra juventus:
Talis vita mihi, mea dum me Chloris amabat.
JOL. Aspicis, iratæ feriant ut saxa procellæ:
Ut validissimæ Coris turbentur arenæ,
Jam scopulis furit unda, tremit jam terra tumultu.
Fallor, an hæc ipsa est Nisæ indignantis imago?
CHR. O Protea pastor liquidi maris, ò pater, ò rex,
(Quandoquidem insanos odistis numina fastus)
Quære Pithecusas tu, cui licet, atque superbæ
Dic Hyale, falsum te pascere monstra per æquor.
JOL. Ille habet, ille meos scopulus mihi servat amores,
Qui propior terræ est: illum pete, Glauce, natatu,
Neve manus duri contemnat Nisa mariti,
Dic te squamigeras traxisse ad littora prædas.
CHR. Est Veneri Cypros gratissima, Creta Tonanti,
Junonique Samos, Vulcano maxima Lemnos;
Ænariæ portus Hyale dum pulchra tenebit,
Nec Samos Ænariam vincet, nec maxima Lemnos.
JOL. Gradivus Rhodopen, & Mercurius Cyllenen,
Or-

Ortygiam Phœbe, Tritonia jactat. Hymetton.
Niſa colit Prochyten: Prochytes ſi commoda norint,
Ortygiam Phœbe, Tritonia linquet Hymetton.
CHR. Hic ſpecus, hic rupes, texendiſque optima naſſis
Vimina ſunt, junci, denſæque per avia myrtus:
Si mihi nunc Pholoë, vel tantùm Chloris adeſſet,
Quàm benè pugnaces poſſem contemnere ventos.
JOL. Nulla mihi ſine te rident loca, diſciplicet æquor,
Sordet terra, leves odi cum retibus hamos.
At ſi aderis tu Niſa, placebunt omnia: lætus
Tunc ego vel Libycis degam piſcator arenis.
CHR. Dat Rhombos Sinveſſa, Dicarchi littora Pagros,
Herculeæ Mullum rupes, Synodontas Amalphis,
Parthenope teneris ſcatet ambitioſa puellis:
Quis mihi nunc alias ſcrutari ſuadeat algas?
JOL. In fluviis Mugil verſatur, Sargus in herbis,
Polypus in ſcopulis, mediis Melanurus in undis:
Ante tuas, mea Niſa, fores ego ſemper oberro:
Quæ mihi det tales jucundior inſula portus?
MOP. Hactenus, ò Celadon, reſonis ſub rupibus illos
Inter ſe vario memini contendere cantu,
Horrida ventoſi ridentes murmura ponti:
Qui tamen & laudes, & munera digna tulere
Carminibus, ſed quæ nequeat contemnere Triton:
Hic, quam Circejo nudus ſub gurgite cepi,
Nativis concham maculis, & murice pictam,
Ille recurvato nodoſa corallia trunco.

FERDINANDO FEDERICI REGIS
F. Aragonio, Calabriæ Duci.

ECLOGA QUARTA.

PROTEUS.

Nunc primùm notas velis majoribus undas
Currimus, ò Nymphæ Crateridesordine quando
Suadet amor, charæ primos telluris honores
Dicere: cæruleæ magni Crateris alumnæ.
Telluris primos charæ dicamus honores,
Dum radiis fervens medium Sol excoquit æquor.
Tu verò patriæ juvenis decus, edite cœlo,
Spes generis tanti, ſeu te nimboſa Pyrene

Pro

Pro dulci Latio, pro nostris detinet arvis?
Seu vagus objecto munimine claudit Iberus;
Rumpe moras: nec te latis Hispania regnis
Alliciat, stirpisve tuæ primordia, & ille
Gentis honos; licet effuso Tagus impleat auro,
Et pater Oceanus spumanti perluat unda.
Nam mihi, nam tempus veniet, cum reddita sceptra
Parthenopes, fractosque tua sub cuspide reges
Ipse canam: nunc littoream ne despice musam,
Quam tibi post silvas, post horrida lustra Lycæi,
(Si quid id est) salsas deduxi primus ad undas,
Ausus inexperta tentare pericula cymba.
Quæ vada non norunt, quis nescit Protea portus?
Illum olim veteris pascentem ad saxa Minervæ,
Mulcentemque suas divino carmine Phocas,
E puppi sensere Melanthius, & Phrasidamus,
Ut forte à Capreis obscura nocte redibant:
Sensere & vario delphinas ludere cursu,
Tritonumque choris longè freta pulsa sonare.
Ipse autem, haud quaquam mortali digna referri
Verba sono, vacuas lætus cantabat ad auras:
Terrigena ut quondam matris de ventre Tiphœus
Exiliens, infanda deos ad bella vocasset:
Ut fratrum primus, furiis, & hiantibus hydris
Instructus, densas ductaverit ipse catervas:
Ut nisu ingenti partes de monte revulsas
Ænariam, Prochytenque altis immiserit astris,
Ac totum subito cœlum tremefecerit ictu:
Tum pater haud segni molitus fulmina dextra
Immanes acies dejecerit: atque trophœum
Jusserit ardentes testari sulphure Bajas,
Quòd gens victa illis lavisset vulnera lymphis.
Hinc magni Alcidæ tauros, stratùmque profundum
Aggeribus memorat, ductamque per oppida pompam.
His veteres addit Cumas, loca cognita Phœbo,
Vatis & horrendæ lucos, Triviæque recessus,
Cimmeriumque domos, & opaca in vallibus antra.
Te quoque formosæ captum Nesidos amore,
Pausilype, irato compellat ab æquore questu.
Ah miser, ah male caute, tuæ quid fata puellæ
Acceleras? cupit in medios evadere fluctus
Infelix cupit insuetum finire dolorem.
At tibi nec curæ est, quòd eam Neptunia monstra
Circumstent, mare nec rapido quòd sorbeat æstu.
Ah miser, ah malè caute, ultrà quid brachia tendis?
Siste gradum, riget illa jugis adsueta nivosis
Ve-

Venatrix, quam mille feræ timuere sequentem
Per saltus. Vos hanc Panope, vos candida Drymo,
Cymothoëque, Rhoëque, Pherusaque, Dinameneque
Accipite, & vestris sociam lustrare choreis?
Tum canit antiquas sedes, opulentaque regna
Auricomæ Sirenis, & altum in monte sepulcrum,
Sacraque, Chalcidicosque deos, magnisque per æquor
Auspiciis vectas hæc ipsa ad littora classes.
Tum liquidos fontes subter cava mœnia ducit,
Attollitque arces, & culmina montibus æquat
Tectorum, vastas protendit in æquora moles,
Euplæamque procul trepidis dat cernere nautis,
Atque Pharon, jungit scopulos, præruptaque saxa
Teleboum, Sarnique amnes, & pinguia culta.
Tum canit, ut Corydona sacro Melisæus in antro
Viderit, & calamos labris admoverit audax,
Formosum quibus ille olim cantarat Alexin,
Dixerat & musam Damonis, & Alphesibœi:
Queis fretus, dictante deo, tot sidera nobis
Prodiderit, tantas cœli patefecerit oras.
Quid referam, aut Stabias, aut quas tenuisse canoris
Virginibus, fama est, abeuntes saxa carinas?
Aut ut terrifici sonitus, ignemque Vesevi,
Et desolatas passim defleverit urbes?
Postremò reges, regumque ex ordine pugnas
Enumerat: bellique artes, & præmia narrat.
Addit tristia fata, & Te, quem luget ademptum
Italia infelix (sive id gravis ira deorum,
Seu sors dura tulit) trans altas evehit Alpes.
Mox agit Oceani propè littora: denique sistit
Spumantem ad Ligerim, parvaque includit in urna.
Heu sortem miserandam, heu pectora cæca futuri!
Hæccine te fessum tellus extrema manebat
Hospitiis, post tot terræque, marisque labores?
Pone tamen gemitus: nec te monumenta parentum,
Aut moveant sperata tuis tibi funera regnis.
Grata quies patriæ: sed & omnis terra sepulcrum.
Hæc ille, & quæ vix audita prioribus annis
Heroum longæva queat meminisse vetustas,
Commemorat: socio respondent æquora plausus
Luna suam donec paulatim fundere lucem
Cœpit, & ad vitreas redierunt numina sedes.

CAS-

CASSANDRÆ MARCHESIÆ

Mulieri præstantissimæ.

ECLOGA QUINTA.

HERPYLIS PHARMACEUTRIA.

DORYLAS, THELGON.

Sed jam vulgatos, & nos referamus amores,
Quos pariter grata scopuli pendentis in umbra
Hinc Dorylas, hinc Thelebo̊i maris accola Thelgon,
Certantes docuere: quibus cava littora, & ipse
Æquoreus Platamon, sacrumque Serapidis antrum,
Cum fonte, & Nimphis assultavere marinis.
Tu mihi, seu doctas percurris Palladis artes,
Mæoniæque aurum, & subtegmina vincit Arachnes:
Seu Dryadum choreis, cœtuque immista Dianæ
Haud minor incedis: pictaque accincta pharetra
Venatu Prochyten, maternaque regna fatigas:
Sive Dicarchæis quà molibus assilit æquor,
Ludentes spectas Nereidas: en age nostros
(Si quis honos pelagi), Cassandra, en aspice lusus.
Non ingrata cano, penitusque injussa. Neque unquam
Arguerint ventura meis te secula chartis
Præteritam, faveat modo non invitus Apollo,
Et quæ me facilis vexere per æquora remo
Pierides, queis longa dies, & nomina curæ.
Prætereà Dorylan juvet hic audire canentem.
DOR Sebethi ad liquidas descenderat Herpylis undas,
Herpylis Euboidum non ultima: quam pater Alcon
Erudiit, Musis, & Phœbo cognitus Alcon.
Venerat & socii partem subitura laboris
Unanimis soror, & calathum de more ferebat.
Ipsa comas effusa, pedemque exuta sinistrum,
Cum philtris longum submurmurat; atque ita fatur.
Pone aram, & vivos hauri de flumine rores,
Canaque vicino decerpes absinthia campo.
Illum, illum magicis conabor adurere sacris,
Qui miseram tota spoliatam mente reliquit.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Rhombus ad Æmonias revocetur aheneus artes:
Sistere qui pluvias, qui pellere nubila cœlo,

Qui

Qui potis est trepidos undis abducere pisces.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Alga tibi hæc primum, tumidi purgamina ponti,
Spargitur, & rapidis absumitur arida flammis.
Sic mihi, sic Mæon uraris adusque medullas.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Ter múscum Clearista, ter hunc sine forcipe cancrum
Ure simul, cumque his, dic, viscera Mæonis uro.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Spongia nunc lacrymis perfunditur, heu bona magno
Spongia nata mari, lacrymas bibe sedula nostras:
Utque rapis sitiens illas, sic Mæonis omnem
Mæonis ingrati rapias de pectore sensum.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Ut pumex pinguescit, ut æquoris unda quiescit,
Quæ ventis agitata huc, illuc concita fertur.
Sed quid ego heu tristi pectus concussa dolore
Imprecer, & vanis jactem convicia ventis?
Mæon tot mihi damna; ego Mæoni verba rependam?
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Huc, huc, qui rigida meditàris vulnera cauda
Sæve Trigon, & tu, proprium cui sistere naves
Veliferas Echenæis, adeste: & Mæonis acres
Tu retinere pedes, tu figere corda labora.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Tunde jecur, spumamque simul Torpedinis atræ.
Hæc ego cras illi lethalia pocula mittam:
Ebibat, & subitò pallentes torpeat artus.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Scinde manu Leporem. Leporis penetrabile virus
Nascitur Eois hic fluctibus: attulit Ægle,
Docta Ægle, jussitque inimicum tangere limen.
Curre age, tange simul, simul obline. cras mihi pœnas
Perfidus ille dabit: gemet ipso in limine Mæon.
Sistite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Contere & Halcyonis nidum mihi. Pellere ventos
Dicitur, & sævas pelagi mulcere procellas:
Forsitan hic nostros sedabit pectoris æstus.
Sistite præcipitem, jam sistite, licia, rhombum.
Hactenus ille: quid huic subjunxerit ordine Thelgon,
Accipe. Non omnes unus dolor angit amantes.
THEL. Rupe sub hac mecum sedit Galatea: videbam
Et Capreas, & quæ Sirenum nomina servant
Rura procul: veteres alia de parte ruinas
Herculis ambusta signabat ab arce Vesevus.
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.

Ipse meas, Triton, Nereo deferre querelas,
Ipse potes curva resonans super æquora conchâ,
Et scopulis narrare, & fluctivagis Balænis.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Hìc primos mihi congressus dedit illa roganti:
Hìc niveam formosa manum porrexit, & (eheu,
Quid recolo?) tacitos in me deflexit ocellos.
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Huc ades, ò mea cura, quid ò, quid lenta moraris?
Ipse ego te propter socios, cymbamque reliqui.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Hic tibi consuetas formosior explicat umbras
Populus: amplector sæpe hanc, atque oscula figo
Corticibus: sæpe ipsa pedum vestigia quæro:
Et, si quid manibus tetigisti, floribus orno.
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Quem mihi nunc præfers? si te juga frondea, si te
Arbuta, pascentesque juvant per rura capellæ:
Nos quoque non graciles nunc primum jungere avenas
Discimus: incisas implent mea carmina fagos:
Et mea Mænaliis pendet jam fistula silvis.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Sin magis arrident hæc littora, sin magis alti
Divitiæ pelagi, sparsos quis cogere pisces
Doctior, aut rigidum dextra jactare tridentem?
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Non ego Delphinis, te judice, non ego Thynnis
Æquore vel medio dubitem certare natando.
Quid tibi me jactem? cui vix numerare vel hamos,
Nunc vacat, aut restes, oneratasque retia plumbo,
Et Sinvessano textas de vimine nassas.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Me Ligurum duræ rupes, me Gallica norunt
Littora; piscantem pariter me Varus, & ingens
Sensit Arar, sensere maris fera monstra Britanni.
Obrue cæruleos, Triton, sub gurgite vultus.
Et post hæc (heu) dura fugis, non te mihi tellus
Extera, non venti rapuere, sed accipe munus,
Accipe; non ultrà tecum, Galatea, sedentem
Aspicies. I, læta novas meditare choreas.
Obrue cæruleos, Triton pater, obrue vultus.

TRA-

TRAJANO CABANILIO

Trojæ, ac Montellæ Domino.

SALICES.

SI vacat, & blandos etiamnum ventilat ignes
Quæ dea cærulea vehitur super æquora concha,
Turrigeramque Paphon, ditemque Amathunta tuetur,
Accipe flumineas properatum carmen ad undas,
O mihi non dubia, Cabanili, cognite fama,
Sed longè varios rerum spectate per usus:
Nam tibi me doctæ sic devinxere sorores,
Sic mea felici permulcent pectora cura;
Ut vix ulla queam melioris tempora vitæ
Te sine, vix placidos per noctem ducere somnos.
En agedum, Trajane, tuis hæc prævia jussis
Tractanti, jamjamque animo majora paranti
Da veniam, & tenues ne dedignare Camœnas.
Fortè inter virides (si vera est fama) genistas
Capripedes Satyri, passimque agrestia Panes
Numina, cum Faunis, & montivagis Silvanis,
Exercent dum Sol raucas per rura cicadas,
Vitabant æstus, quà pinguia culta vadosus
Irrigat, & placido cursu petit æquora Sarnus.
Grata quies nemorum, manantibus undique rivis,
Et Zephyris densat inter crepitantibus alnos.
Dùmque leves aptant calamos, dum sibila pressis
Explorant digitis, tenuisque foramina cera
Obducunt, vario modulantes carmina cantu:
Auricomæ viridi speculantur ab ilice Nymphæ
Dulcia clarisonis solventes ora cachinnis:
Sed propè ferre pedem metuunt, nam sæpe labores
Audierant Penæa tuos: & qualibus olim
Infelix eheu virgo Nonacria fatis;
Infelix virgo (quid enim non illa moveret?)
Pana metu fugiens è vertice Cyllenæo,
Pana deûm Arcadiæ, quamvis pulcherrima quamvis
Dianæ sacros inter lectissima cœtus,
Nodosa tenerum mutarit arundine pectus.
Quas simul ac nemorum petulans, effrænaque pubes
Semiferi videre per herbida prata vagantes,
Occultamque imis flammam traxere medullis:
Sic timidas blandis hortantur vocibus ulcro.

Hæc

Hùc, hùc, ò teneræ pacidissima turba puellæ;
Quid procul adstatis? potius succedite ripæ;
Et viridi in prato molles de more choreas
Ducite: quandoquidem calamos inflamus inertes,
Et frustrà ad surdas jactamus carmina silvas.
Illæ nil contrà: celeri sed nuda putabant
Crura fugæ, totusque agitabant mente receptus,
Si quà fortè viam per saxa irrumpere, & altis
Evasisse jugis, Deus, aut sua fata dedissent.
Tum juvenes, procul ò, clamant, procul iste, puellæ,
Sit timor: ignavas animo depellite curas:
Nullæ hic insidiæ, nullæ per aperta latebræ:
Cuncta patent: nullas abscondunt hæc loca fraudes.
Nos quoque non Lernæ monstris, non igne Chimæræ,
Scyllæisve lupis geniti, aut latrante Charybdi,
Qui vestra immani laceremus viscera morsu:
Sed divûm genus, & qui semper rupibus altis
Vobiscum crebris venatibus insultremus.
His dictis permulsi animi, securaque tristem
Corda metum ejiciunt: gressuque per uda citato
Prata, deis tandem cupidis, ripæque propinquant.
Tum manibus simul implicitis per gramina festas
Exercent choreas, aliosque, aliosque reflexus
Inter se lætæ repetunt: nunc corpora librant
In saltus, nunc molle latus, nunc candida jactant
Brachia, & alterna quatiunt vestigia planta.
Hic Satyri, quanquam voces audire canentum
Crudeles, quanquam niveas spectare papillas
Exultant, oculisque bibunt sitientibus ignem;
Tanta tamen sævi glisceit vis effera morbi
Pectoribus, præcepsque amor, & malesana libido;
Ut calamis sensim ejectis, ruptoque repente
Fœdere, surgentes ab humo, vento ocyus omnes
Exiliant: spretaque Deûm pietate, fideque
Ah pavidas Nymphas, subitoque horrore rigentes
Invadunt avidi, sævorum more luporum,
Qui lætas mediis proturbant lusibus agnas,
Oblitasque sui passim rapiuntque, trahuntque,
Dum viridi in campo cursant, aut valle sub alta,
Et custos ignarus abest, & amica canum vis.
Sic illi: at miseræ disciſſo pectore Nymphæ
Frondiferam mœstis silvam clamoribus implent:
Atque hùc, atque illùc fugiunt; non saxa, neque altis
Tuta putant loca senta rubis: hinc ardua montis
Prærupti juga, diffusos hinc stagna per agros
Attonitæ circumspiciunt: via nulla salutis;

Et jam spes prærepta fugæ: tum denique ad undas
Consistunt trepidæ, flavosque a vertice crines
Cum lacrymis, gemituque, & flebilibus lamentis
Abscindunt, Sarnumque vocant, liquidasque sorores.
Dumque vocant, fundo properat chorus omnis ab imo
Naiadum, properat vitreæ rex cærulus undæ
Sarnus, inexhaustumque vadis ciet agmen aquarum
Rauca sonans: sed quid Sarnusque, aut illa natantum
Agmina Naiadum possint, ubi ferrea contrà
Stant fata, & duro leges adamante rigescunt?
Ergo defectæ cura, auxilioque deorum,
Ac cœlum pariter Nymphæ, lucemque perosæ,
Unum illud, rebus tandem quod restat in arctis,
Finem optant; jamque in fluvium se mergere adortæ
Membra reclinabant, & aquas prono ore petebant.
Cùm subitò obriguere pedes: latèque per imos
Expatiata ungues radix fugientia tardat,
Affigitque solo vestigia; tum vagus ipsis
Spiritus emoritur venis, indignaque pallor
Occupat ora: tegit trepidantia pectora cortex.
Nec mora: pro digitis ramos exire videres,
Auratasque comas glauca canescere fronde:
Et jam vitalis nusquam calor; ipsaque cedunt
Viscera paulatim venienti frigida ligno.
Sed quamvis totos duratæ corporis artus,
Caudicibusque latus, virgultisque undique septæ,
Ac penitus salices; sensus tamen unicus illis
Silvicolas vitare deos, & margine ripæ
Hærentes, medio procumbere fluminis alveo.

FRAGMENTUM EJUSDEM AUTHORIS.

Optatos jam Euplæa mihi circumspicet portus,
Quos liceat trepidas piscanti includere prædas,
Et Zephyris relevare graves spirantibus æstus,
Si qua movet cupidam velocis gratia cymbæ.
Tuque ades, ò nostri merces non parva laboris,
Quem Phœbus mihi, quem doctæ, mea turba, puellæ
Conciliant: dumque ipse ratem de littore pello,
Da vela insinuans, pelagoque excurre patenti
Pars animæ, Puderice, meæ. te nam sua Nereus
Per vada, te medio Doris vocat æmula fluctu,
Dum latè horrisonum campus strepit omnis aquarum.
Lucrinæ ad Veneris templum convenerat omnis
Ænariæ, Prochytæque manus: Zephyræus opaca
Scilicet Ænaria, Prochyta venit Eutychus alta,

Insi-

Insignes ambo calamis, & versibus ambo,
Aptus uterque fretis, piscantibus aptus uterque;
Ille hamos versare, hic retia solvere in æquor.
Tum prior hæc Zephyræus. Adeste ò littore ab omni
Piscatorum artes, liquidas exquirite sedes,
Vertice Tritonum latebras, penetrate recessus
Nereidum: nunquam nostros sedabitis ignes:
Nunquam me Pholoë, nunquam me Chloris amabit.
Ede tuos mecum tandem, cava buccina, cantus.
Testis Cymothoë, testis mihi candida Chloto,
Optavi quoties mediis in fluctibus ægram
Projicere hanc animam; quoties ego gurgite in alto
Occurri monstris immanibus, horrida Cæte
Ut saltem miseros lacerarent dentibus artus.
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.
Omnia tentavi, terras, mare, nubila, cœlum,
Ventorumque domos, & tempora quattuor anni;
Omnia sed nocuere simul, vos ite puellæ,
Ite Deæ pelagi, furiis arcessite nostris
Nunc alios succos, aliasque Melampodis herbas,
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.
Non magicos versus, ignotaque nomina rerum,
Dissimilesque Deos, Erebumque, Chaosque refugi.
Ipsos quin etiam filo convolvere rhombos
Edidici, partesque meas de littore Echinos,
De scopulis muscum, de fluctibus hausimus undam:
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI VIRI PATRICII ELEGIARUM LIBER I.

AD LUCIUM CRASSUM.

TE fœcunda tenent ſaxoſi rura Petrini,
Rura olim proavis facta ſuperba meis.
Et Sinveſſanas ſpectas, mea gaudia, Nymphas,
Quique novo ſemper ſulphure fumat ager.
Et modò miraris veteres in littore portus,
Nunc Liris gelida quâ fluit amnis aqua.
Cunctaque felici figis veſtigia cura,
Obſervas Latiæ dum monumenta viæ.
At mihi paganæ dictant ſilveſtria Muſæ
Carmina, quæ tenui gutture cantat Amor.
Fidaque ſecretis reſpondet ſilva querelis,
Et percuſſa meis vocibus antra ſonant.
Nec tantum populos, nec tantum horreſcimus urbes,
Quantum non juſtæ ſævitam dominæ.
Hoc vitæ genus, hoc ſtudium mihi fata miniſtrant:
Hinc opto cineres nomen habere meos.
Me probet umbroſis paſtorum turba ſub antris,
Dum rogat agreſti lacte repente Palem
Me rudis indocta moduletur arundine Thyrſis:
Et tam conſtanti laudet amaſſe fide.
Inde ſuper tumulumque meum, Maneſque ſepultos
Tityrus ex edera ſerta virente ferat.
Hic mihi ſaltabit Corydon, & pulcher Alexis:
Damœtas flores ſparget utraque manu:
Fluminibuſque ſacris umbras inducet Jolas,
Dum coget ſaturas Alpheſibœus oves.

Non mihi Mæonidem, Luci, non cura Maronem
Vincere; si fiam notus amore, sat est.
Quid feret Æacides nobis, quid cautus Ulysses?
Quid pius Æneas, Ascaniusve puer?
Ista canant alii; quorum stipata triumphis
Musa vagum è tumulis nomen in astra ferat:
At mihi te te avidis liceat vincere lacertis,
Osculaque optata sumere longa mora.
Et liceat posita mirari membra lucernâ,
Noctis & insolidas nectere blanditias:
Atque manus, atque ora tuis componere in ulnis,
Teque meo lassam sæpe fovere sinu.
Sed quid ego, hei misero! ventosus inania fingo
Somnia, quæ forsan non feret ulla dies?
Felix, qui potuit duram exorare puellam,
Et capere optati gaudia conjugii.
Ille dies, noctesque suos decantat amores,
Et recolit Veneris dulcia furta suæ.
Ille etiam liquido perfusus odore capillos
Exercet tenerum nocte juvante latus.
Inque sinu dominæ primos reminiscitur ignes,
Quos leviter pennis aureus afflat amor.
Nec cupit, Æthiopum quæ canent vellera silvis,
Nec quæ Sidonio lana cruore rubet.
Solus habet, fuscis quicquid portatur ab Indis,
Solus habet ripas, aurifer Herme, tuas:
Et quascunque metit segetes fragrantibus arvis
Medus, & assiduo Sole perustus Arabs.
Non auro, aut gemmis miseri torquemur amantes:
Qui dominam poterit flectere, dives erit.
Dives ero ante alios, si te, mea vita, volentem
Sustineam ignota pauper, & exul humo.
Nam quid rubra juvant fulgentibus æquora conchis?
Aut quæ multa niger rura Sabæus arat?
Quidve torus prodest, pluma spectandus, & ostro,
Si non est gremio chara puella meo?
Si trahere infelix inter suspiria noctem
Cogor, & æternos esse, negare Deos?
Num me neglectis devovit sagra sepulcris?
Num rumpunt somnos carmen, & herba meos?
Carmen inaccessa traducit ab ilice glandes:
Carmen nocturnæ supprimit ora canis.
Carmen & informi pallentem sanguine Solem
Inficit, & Lunæ sistit euntis equos.
Quid queror infelix? utinam mihi sola nocerent
Carmina, nec nostro pectore inesset Amor!

Ille

Ille vel Ææææ superat cantamina Circes,
Ille vel Æmoniis nata venena jugis.
Parce puer; non vana queror: tu vulnere nostro
Crescis, & exultas, sæve, cruore meo.
Quòd si te nostræ ceperunt tædia vitæ:
Ne cesset, quæso, funeris atra dies.

AD JOANNEM PARDUM HISPANUM.

PArde, decus patriæ, spes maxima, Parde, tuorum,
Atque idem Hispani gloria rara soli:
Quem juvat immensi causas exquirere mundi,
Primaque constanti corpora juncta fide:
An magnum æterno volvatur numine cœlum?
An propria hoc ingens mole laboret opus?
Cur salsi fluctus: cur ignibus æstuet Ætna?
Cur vomat epotas vasta Charybdis aquas?
Unde nitor stellis: cur nox majorve, minorve?
Cur non ipsa suo lumine Luna micet.
Felix, cœlestes cui fas nunc scandere sedes:
In queis post obitum fata manere sinant.
At nos per sylvas, & sordida rura capellas
Versamus, quando Phyllis amare jubet:
Et teneris nostros ulmis incidimus ignes,
Quos legat errantum cœtus Hamadryadum:
Et nunc capreolos, & nunc venamus onagros,
Interdùm sævas fallimus arte feras.
Sæpe juvat pictas visco captare volucres:
Nec Satyris ipso cedimus aucupio.
Quòd mihi si liceat tenui revocare cicuta
Trinacrii niveas Opilionis oves:
Rura colam semper: populi valeatis, & urbes!
Rura dabunt oculis grata theatra meis.
Illic gramineas, pastorum bella, palæstras
Aspiciam, & celeri præmia parta pede.
Nec me pœniteat sudibus certare coturnis:
Aut armare cavis pectora corticibus.
Pugnabunt tauri, pugnabunt cornibus hirci,
Victores molli cespite serta ferent:
Plenaque pellitus lustrabit ovilia pastor,
Ponet & agricolis rustica liba Deis.
Stabunt capripedes abjegno robore Fauni:
Stabit & indocta falce dolata Pales.
Quorum solennes ictus cadet agnus ad aras:
Ictus ut innumeras expiet agnus oves.
Tum milium, & niveo statuet fumantia lacte

Pocula, votivas concipietque preces!
Et ter transiliet flammantes potus aristas,
Ter quoque non tardo rustica turba pede.
Dii facite, inter oves, interque armenta canendo
Deficiam, & sylvis me premat atra dies:
Ut me non docta deploret pastor avena:
Utque sub umbrosa contumuler platano.
Ossaque pascentes venerentur nostra capellæ,
Nec procul à tumulo candida balet ovis.
Exultent alii Panchæo munere Manes,
Et quærant Pariis marmora cæsa jugis.
Mi sat erit, veteres recolat si Phyllis amores,
Conferat & vernas ante sepulcra rosas.

VIR AD UXOREM.

NUlla meos poterit mulier prævertere sensus,
Ipsa licet cœlum linquat, & astra Venus.
Tu puero teneris ignis mihi primus ab annis:
Ultima tu tremulo flamma futura seni.
Jam sanxere semel nos inter fœdera divi,
Fœdera ad extremos non solvenda rogos.
Ut, si nostra tuo superesset funere vita,
(Dii tamen in ventos omen abire sinant)
Ipse ego composito venerarer operta sepulcro
Ossa, ferens mœsta thura, merumque manu:
Umbrarùmque sacer custos, tumulique sacerdos
Concinerem querula tristia verba lyra.
Nec me complexa quisquam divelleret urna:
Quin cineri moriens oscula summa darem.
At si (quod potius cupio) tibi fata dedissent,
Lumina formosa condere nostra manu:
Tunc, mihi cum charos vultus spectare liceret,
Atque anima tecum jam fugiente loqui;
Ipsa meos tumulo Manes laniata vocares,
Inque tuo legeres ossa minuta sinu:
Flebilis & longos scindens ad busta capillos,
Clamares nomen jam moritura meum.
Tu cineri, & mutæ persolvens justa favillæ,
Mista dares rutilis lilia cana rosis
Illic mœsta dies, illic consumere noctes
Optares, nec te vinceret alter Amor:
Sed memor usque viri, canis veneranda capillis,
Afferres tremula munera chara manu.
O' mihi, dum tales tumulo reddantur honores,
Tam lentam Lachesis scindat avara colum!

Non,

Non, ut nostra novos Arabum bibat urna liquores,
Ustus & Assyrio spiret odore cinis:
Aut ut clara mei notescat fama sepulcri;
Altaque marmoreus sidera tangat apex:
Sed magis ut liceat longas audire querelas,
Et gerere è lacrymis serta rigata tuis.
Tunc ego Lethææ spatiatus in aggere ripæ,
Quâ nitet obtuso lumine falsa dies;
Quâque levis Casiæ nemus, Ambrosiæque virentis,
Et fortunatos abluit unda greges;
Dulcia præteritæ repetens insomnia vitæ,
Ostendam Elysiis tot mea dona choris.
Felicesque animas inter felicior ipse
Excipiam plausus lata per arva novos:
Atque aliis comitum, lætusque, hilarisque recentes
Sparget humi flores, & mihi serta feret.
Nec contentus eo, fidos extollet amores,
Narrabitque aliis de pietate tua.
Sed quoniam teneræ vernant nunc læta juventæ
Tempora, & amplexus jungere fata sinunt:
Dulci a lascivo jungamus gaudia lecto:
Jam properat mortis panda senecta comes.
Jam properant rugæque graves, & serior ætas:
Nec dabitur molli ludere posse thoro.
Intereà cupidis nectamus colla lacertis:
Ultima jam solvet, cùm volet, hora duos.
Dii facite, hæc longos maneat spes certa per annos:
Candidus & pennis omina firmet Amor.

AD LUCINAM,

Parturiente Cornelia Piccolominea, Antonii Carlonii Allifarum Domini conjuge.

AFfer opem teneræ tandem, Lucina, puellæ:
Auxilio digna est, quam tueare tuo.
Te vocat, & madidis solam suspirat ocellis:
Et roseo tacitas fundit ab ore preces.
Illa quidem insueto languet malè firma dolore,
Vixque potest longæ tot mala ferre moræ.
At tu, Diva, veni, tecumque unguenta repostæ
Pyxidis, & si qua est, quæ juvet herba, feras.
Sic flentis miseros juvenis compescere questus,

Sic una poteris forte levare duos.
Lucis adest Dea magna: metum jam comprime Gatlon,
Non frustra est lacrymis illa vocata tuis.
Da costum, myrrhamque focis, quæque orbe remoto
Cynnama per rubras navita vectat aquas.
Ipse Deam venerare sacras projectus ad aras,
Et Genio annosum sæpe refunde merum.
Sed trepidi cessére metus, cessere querelæ:
Jam parit adventu tacta puella Deæ:
Jam puerum est enixa; vides, ut lumine matrem
Exprimat! en tenero quantus in ore decor!
Salve, parve puer, cui jam felicia rident
Secula, cui pharetram sponte remittit Amor.
Nam sive auratis humeros armare sagittis,
Seu juvet accensas sollicitare faces.
Seu potiùs jactare leves pueriliter alas,
Et dare neglectas post tua terga comas;
Quis te non Paphiis eductum vallibus, aut quis
Idaliæ puerum non putet esse Deæ?
Vive precor, blandumque oculis ridere parenti
Assuesce, & dulces disce movere jocos.

AD JULIUM SENENSEM EXULEM.

Cum mihi languentes dolor oppugnaret ocellos,
Cogerer & tristi solvere verba sono:
Ingratos inter gemitus, mœstasque querelas
Allata est manibus littera missa tuis.
Inspexi, agnovique tuas, mea numina, Musas,
Pieriosque haustus, Castaliumque decus.
Poscis, ut iratum placent mea carmina Phœbum,
Et flectant duras ad tua vota Deas.
Non hoc ingenium, non hæc facundia nostra est:
I, precor, atque alio flumine pelle sitim.
Ille mihi faciles jampridem denegat aures,
Et vetat argutæ tangere fila lyræ.
Nec mihi jam solito latices de fonte ministrat,
Nec docet optatos Calliopea choros.
Quid petis extinctam dilapso a torre favillam?
Quid miser à nostro vulnere quæris opem?
Jam tibi felici decurrunt carmina vena,
Et rapit ad patrium te tua Musa decus.
Ipsa mihi visa est, te lamentante, Thalia
Ingemere, & tristi Delius ore queri:
Qualis Strymonia olim cùm fleret ad undas
Orpheus indignis vocibus Eurydicen:

Qui

Qui cantu Hmarii gelidis in rupibus Æmi
Attonuit quercus, attonuitque feras;
Saxaque Bistoniis deduxit montibus, & te
Currentem astrictis, Hebre, repressit aquis.
Scilicet egregios semper Fortuna poëtas
Tanget, & ancipiti deprimet usque rota.
Neve sit extremos tantum submotus ad axes
Ille, Tamitana qui jacet exul humo;
Te quoque nunc rigidi premit inclementia fati,
Longius & patria cogit abesse domo.
Sed nisi per magnos quæratur fama labores,
Omnis in ardentes est abitura rogos.
Sic pius Æneas, sic stirps Laertis Ulysses
Majus post cineres emeruere decus.
Sic quoque sublatis Tyrinthius undique monstris
Visit ab Oetæa regna paterna pyra.
Et te (crede mihi) tot sæva incommoda passum
Virtus sublimi ducet in astra via.

IN FUNERE SARRI BRANCATII LUCRETIA UXOR.

Ergo importunæ ruperunt stamina Parcæ,
Stamina lanifica tam bene ducta colo?
Ergo ego, quæ fueram tali modò nupta marito,
Frigida nunc tristi conqueror in thalamo?
Quique his dignus erat vitam exhalasse labellis,
Occidit externis advena littoribus?
Felices nimium, fortunatæque sorores,
Quæ datis æthernis thura Sabæa focis.
O utinam nunquam amplexus, nunquam oscula nossem!
Essem pars vestri nempe ego parva chori.
Chare vir, audaci nimium confise juventæ,
Et nimium lacrymis umbra gemenda meis:
Quis te tam densos immittere corpus in hostes
Jussit? an ad pugnam non satis unus erat?
Me miseram! non ulla tuæ te cura puellæ,
Non subiit mœstæ certa ruina domus.
Tu mihi per sanctos solitus jurare Hymenæos,
Per non lædendi fœdera conjugii.
Te non immemorem charæ fore conjugis unquam,
Et si lethæus tingeret ora liquor.
Quin ipsa admonui, ne sic violentus in arma
Irrueres: eheu quò violente ruis?
Quò raperis? quò jam nostri tibi cura recessit?
An potes uxoris non meminisse tuæ?

Vix equidem credo, quamvis heu credere cogar,
  Tam citò pectoribus me cecidisse tuis.
Sed cecidi, sic sors tulit impia, nullaque pro me
  Vota salutares demeruere Deos.
Hectora sic conjux, sic conjux flevit Achillem:
  Sic misera extinctum Laodamia virum.
Nunc mea virginitas, quando inlibata remansit,
  Servetur cineri non violanda tuo.

AD DIVUM JACOBUM PICENUM.

Sancte senex, quem nec sceleris contagia nostri:
  Nec pessum vitiis, secla dedere suis:
Æquasti magnos qui paupertate triumphos,
  Tantus amor niveæ simplicitatis erat.
Silva tibi sedes, viridique è cespite lectus,
  Explebant mensas amnis, & herba tuas.
Talis erat priscis victus mortalibus olim:
  Sed priscis tantum vivere cura fuit.
At te diversos naturæ expendere casus
  Juvit, & instantes Divûm aperire metus.
Submotumque oculis animo percurrere Cœlum:
  Quasque tenes sedes, mente adiisse prius:
Noscere præterea cunctarum exordia rerum:
  Quod vix humanæ conditionis erat.
Magnum opus, ut prima surgentis origine mundi,
  Omnia sint senis edita luciferis:
Utque Pater sancta demum cessare quiete
  Perfecto artifices jusserit orbe manus.
His addis cultusque pios, ritusque verendos,
  Cunctaque legifero tradita sacra duci:
Quæque suis castæ seclis cecinere Sybillæ:
  Quæque sacer vatum spiritus ore refert:
Sidereos partus, demissaque pignora cœlo,
  Atque inopes cunas, stramineumque torum:
Speratumque diù terris, cœloque probatum
  Verum hominem, verum mente, animoque Deum.
Hinc & supplicium infandum, atque opprobria mortis,
  Claraque de Stygia ducta trophæa domo.
Denique ut ad Patrem, populo spectante suorum,
  Cesserit, igniferis præsideatque locis:
Quantaque nos maneant promissæ gaudia vitæ,
  Quantaque venturæ gloria lucis erit.
Miremur, tibi si placidi penetrale Tonantis,
  Et patet immensi regia clara poli:
Cum tantum his superas meritis sit scandere in arces,
Quã

Quâ plaga securum lactea monstrat iter.
Scilicet inde datur terras spectare jacentes,
Et circumfusi brachia curva maris:
Solis & ardentes radios, Lunæque recursus:
Qualiter & pacta stent elementa fide:
Nec minus æternis niteantur sidera flammis,
Et peragant varias noxque, diesque vices.
Felix, qui nostras potuisti linquere curas,
Et procul humanas despicere illecebras.
Felices, qui te colles videre loquentem,
Quæque tibi gratos præbuit herba toros:
Quæque arbor, rupesve sacra te fovit in umbras,
Et quæ nunc Manes continet urna tuos.
Nam licet incultis fuerit tibi vita sub antris,
Nunc pedibus data sunt astra terenda tuis.
Attamen, ô dic sancte Pater, dic addita cœlo
Gloria, dic patriæ fama, decusque tuæ:
Ecquid te solitis mulcet sapientia chartis,
Mollis ubi Elysium concitat aura nemus?
An juvat aurata meditantem carmina canna
Nectere purpurea tempora cana rosa?
An mage virgineis sedet invigilare choreis?
Cùm deceat cœlo, quicquid in orbe libet.
An potius, toto superûm spectante senatu,
Diluis ætherio crimina nostra foro?
Denique quicquid agis nitidi novus incola cœli,
Pectoribus nostris non leve numen eris.

AD PETRUM DE ROCCHAFORTI,

Maximum Regis Galliarum Cancellarium.

QUòd pectus tibi forte, quòd ardua pectoris arx est,
Quòd forti dignum pectore nomen habes:
Quòd leges sua jura tenent te vindice, quodque
Omnia virtuti pervia facta tuæ:
Autumni sedem, chelasque Astræa reliqui,
Advenique tuos, noster alumne, lares.
In cunis ego te, si nescis, sedula fovi:
Reptasti gremio sarcina grata meo.
Ipsa tuos finxi mores, animumque, manusque,
Ingeniumque sagax, judiciumque dedi.
Hinc nostri cultusque frequens, optandaque rerum
Cognitio, hinc fidei nomina tanta tuæ.
Ad te igitur duplices subnixo poplite palmas
Insuetis tendo sollicitata malis:

Ne patiare meas Latio languescere vires:
Pendet ab auxilio spes mea tota tuo.
Deprimor audaces inter derisa ministros:
Nec fas ingenuum tollere ad astra caput.
Quodque diù partum est virtute, & fortibus armis
Imperium, fœde servit avaritiæ.
Nec mirum, vestro tantùm cum distet ab orbe,
Terraque censura sit procul illa tua.
Quis credat? tectis cives pelluntur avitis,
Arrogat injustas dum sibi Fiscus opes:
Fiscus opes miserorum. hoc est, heu, parcere victis?
Hoc est Ausonio reddere jura solo?
Cogitur infelix alienas ire per oras
Nobilitas, patriis expoliata bonis:
Culpat atque fides domino servata priori,
Et maris, & terræ non labefacta minis.
Scilicet est crimen duram contemnere mortem,
Scilicet est Reges crimen amare suos.
O benè fortunæ memores, quicunque superbas
Gentibus à victis abstinuere manus.
Nam quamvis sævos illectet præda tyrannos,
Magnanimos Reges gloria sola jùvat.
Delentur nullos hominum benefacta per annos,
Quaque licet faciunt nos ratione Deos.
At si quis seræ spernit præconia famæ,
Quercubus Alpinis adnumerare potes.
Ergo Tu, Regem cui fas lenire potentem,
Da desideriis vela secunda meis.
Effice, justitiæ soliti reddantur honores:
Dignus es, altricem qui tueare tuam:
Sed soror ut nostros æquet Clementia fasces,
Qua sine dura nimis, difficilisque vocer.
O decus, ò lapsi spes constantissima secli,
O vir fortuna fortior ipse tua.
Sic tibi contingat Solyma de gente triumphus,
Captaque per nostros signa videre duces:
Sic Rhodanum Nilo spectes dare jura subacto;
Perque Araris ripas plurima laurus eat.
Hoc ego te, mecum hoc Phœbus, doctæque Sorores,
Hoc pietas, hoc jus, nobilitasque rogant.

DE STUDIIS SUIS, ET LIBRIS JOVIANI PONTANI.

QUi primus patrios potuit liquisse penates,
Et maris, & longæ tædia ferre viæ:
Quem non mœsta domus, quem non revocare parentes,
Non potuit fusis blanda puella comis:
Imp[illegible] scopulis, & duro robore natus,
At[illegible]nter tygres editus ille fuit.
Non mihi circumstat solidum præcordia ferrum,
Nec riget in nostro pectore dura silex:
Ut possim dulcesque lares, limenque puellæ
Linquere, & ignoto quærere in orbe domum.
Sed Phœbi sacros cogor lustrare recessus,
Vocalemque undam, Thespiadumque choros:
Ut fugiam nigras supremo in funere flammas,
Et volitem populi docta per ora mei:
Meque inter claros attollat fama poëtas,
Nec rapiat nomen nigra favilla meum:
Et nostro celebrata superbiat umbra sepulcro,
Spernat & è Phariis marmora cæsa jugis:
Non tamen ut magni tumulum tentare Maronis
Audeat, aut tantùm speret habere decus.
Sed quis tam niveis vellat mea colla lacertis?
Quis vetet optato membra fovere sinu?
An tanti fuerit sacro Parnassus hiatu,
Perque suas passim templa habitata deas.
Ut tibi sit nitidos lacrymis corrumpere ocellos,
Discessumque fleas, chara puella, meum?
Ah pereat quicunque leves sectatur honores,
Et sequitur famæ nomina vana suæ!
Tecum ego nocturnis dubitem cessare choreis?
Tecum ego consperfa gaudia inire rosa?
Deductumque levi crinem perfundere amomo?
Et noctem insolitis ducere blanditiis?
Scilicet & Turcas Pontanus in æquora classes,
Alfonsi & fortes ducat in arma manus:
Qui nunc nascentis canit incunabula mundi,
Aureaque æetherea sidera fixa domo:
Utque imbres, lapidesque pluant, ut nubibus ignes
Exiliant, falsas ut mare volvat aquas:
Hesperidumque hortos, excussaque poma draconi,
Rusticaque ad primos munera missa toros:
Delicias Lepidina tuas, resonansque vicissim
Pastorum argutis carmen arundinibus:

Qualiter & fulvis radiet Sertorius armis,
Et Pompejanus prælia tentet eques.
Audeat arguto neu quis contendere versu,
Ille vel æterno digna Marone sonat.
Te pater irriguis audit Sebethus in antris,
Jurgia ad ingratas dum jacis ipse fores.
Inde vocas sacrum festas Hymenæon ad aras;
Optati referens fœdera conjugii:
Utque tuis primùm surgens complexibus uxor
Visa sit erepta virginitate queri.
Felix, qui fidos expertus conjugis ignes,
Vidisti sobolis pignora certa tuæ;
Næniolasque rudes cecinisti, & blanda parentis
Oscula, & ad cunas murmura nata suas.
Felix, excultum torsit quæ Faunia vatem,
Quæque illi regnum Cinnama subripuit.
Quamvis dissidii leges patiantur amaras,
Spectabunt cineres nomen habere suos.
Eridani post hæc sed te quis credet ad amnem
Populea canas fronde ligasse comas?
Et Stellam cecinisse, atque impedisse querelas,
Spectandos cùm jam vix daret illa pedes;
Bajanosque sinus, myrtetaque cognita Nymphis,
Clausaque sulphureis antra recurva jugis:
Tum superùm laudem, mutisque incisa sepulcris
Nomina, collapsos & reparare rogos:
Denique Pindaricosque modos resonantia plectra,
Et Methymnææ fila novasse lyræ:
Cum tamen interea motus, atque agmina Regum,
Bellaque Campanæ discutis historiæ.
Quin & jucundo distringis secula morsu,
Dum vafer in Stygio disputat amne Charon:
Varronisque tui, Nigidique exempla secutus,
Grammaticæ haud spretas incipis ire vias.
Carminis hinc numeros nostris depromis ab ausis,
Dignatus pueri verba referre senex.
Quid loquar, ut sacros Mariani exhauriat amnes
Ægidius, verum dum canit ore Deum?
Aut apta ingratos taxet sub imagine mores,
Qui super infusas spernit Asellus aquas?
Te juvenesque, senesque colunt præcepta ferentem,
Parthenope spreto quæ Cicerone legit:
Ex adytis quicquid divum sapientia pandit
Et, Stagira, tui dogmata firma senis:
Quid deceat fortemque virum, quæ Principis artes,
Largificas præstet quæ dare dona manus.

Pa-

Parendi leges quæ sint, legesque loquendi,
  Edat ut argutos lingua diserta sales.
Quid fortuna homini, quid det prudentia, quantum
  Immanes animos incitos ardor agat.
Magnanimique viri quæ sint ad singula partes,
  Sive colat pacem, seu fera bella gerat.
Nec fugis astrorum causas aperire latentes,
  Et Ptolemæi fata reposta poli.
Salve sancte senex, vatum quem rite parentem
  Præfecit terris Delius Ausoniis.
Non te Lethææ carpent oblivia ripæ,
  Nec totum in cineres vertet avara dies.
Nec tibi plebejo ponetur in aggere bustum;
  Nilliacas dabitur vincere Pyramidas.
Quid sibi victrices expectas Umbria palmas?
  Mœnibus has patrię rettulit ille meę.
Ille suis longum studiis, & laude fruatur:
  Me juvet in dominę consenuisse sinu.

AD JOANNEM SANGRIUM

PATRICIUM NEAPOLITANUM

De suo immaturo obitu.

SI me sęvus Amor patriis pateretur in oris
  Vivere, vel saltem matre vidente mori,
Ut, quę vix uno nunc sunt ingesta libello,
  Essent illa suis continuata locis;
Forsitan immites potuissem temnere Parcas,
  Ductaque depulsa tristia pensa colo,
Nec me plebejo ferret Libitina sepulcro,
  Aut raperet nomen nigra favilla meum.
Nunc cogor dulcesque lacus, & amœna vireta,
  Pieridumque sacros destituisse choros:
Nec pote, quę primis effudit Musa sub annis
  Emendaturo subdere judicio.
Sic heu, sic tenerę sulcis relecantur aristę:
  Implumes nido sic rapiuntur aves.
Pro superi, tenues ibit Syncerus in auras?
  Nec poterit nigri vincere fata rogi?
At tu, quandoquidem Nemesis jubet, optime Sangri,
  Nec fas est homini vincere posse Deam;
Accipe concussę tabulas, atque arma carinę,
  Naufragiique mei collige relliquias:

Er-

Errantesque die quocunque in littore Manes,
Tallaque in tumulo carmina cęde meo.
Actius hic jaceo; spes mecum extincta quiescit!
Solus de nostro funere restat Amor.

IN MALEDICOS DETRACTORES.

Quid ruis in sacros, temeraria turba, poëtas,
Sęvaque mordaci prelia dente moves?
Desine sacrilega convitia fundere lingua:
Desine, pro populo stat Deus ipse suo.
Quis novus in furias armat dolor? ite profani,
Ite, nec immeritas conscelerare Deas.
An monet hoc Stygiis immersus Scuecha lacunis,
Dum flens Eumenidum verbera torta timet?
Illum olim tinctę juverunt felle sagittę;
Nunc miserum facti pœnitet usque sui.
Parcite tàm chari Manes violare parentis:
Per stupra, & talos, per cyathosque rogo.
Ars sua quemque juvet; non vos Helicona subire,
Non fas Virginei polluere amnis aquam.
Scilicet hanc sumpto Joviani Musa cothurno
Hauriat, & magno digna Marone sonet.
Cui comes intactę lustrans sacraria silvę
Altilius docto pectore carmen hiet.
Nec minus & Musę repetens monimenta jocosę
Compater argutos ingerat ore sales.
Elysiusque hedera comptus florente capillos,
Rara, sed Aoniis concinat apta choris.
Extendatque armis titulos Aquavivus avitos,
Et doceat nostras cernere castra Deas.
Ipse suę referat Cabanilius ardua Troję
Mœnia, & antiquos, Appula regna, lares.
Quique velùt tenera surgit novus arbore ramus,
Corvinus, quavis aure probanda canat.
Et qui Pieriis resonat non ultimus antris
Albinus, referat Principis acta sui.
Tu quoque quid cessas doctis deflere querelis
Excidium patrię, culte Marulle, tuę?
Quique tot egregias animas, tot clara virorum
Ingenia enixa format, alitque suo.
Nectat honorata Majus sua dicta corona,
Tamque pias ferulas, regia sceptra vocet,
Quin & ritè suos genio Charitęus honores
Prębeat, & festas concinat ante dapes.
Ælius at blandę fretus dulcedine linguę

Pa-

Facunda totos conterat arte dies.
Nec te jam pudeat venturo ostendere seclo
Eloquii vires, Scala diserte, tui.
Certent Socraticis Zenonis scripta libellis,
Cujus apis vernos intulit ore favos.
At tu Castaliis non inficiande choreis,
Castalidos, Carbo, nunc cane regna tuę.
Te quoque, quem gemina mulcet sapientia lingua,
Parde, juvet studiis invigilare tuis.
Atque alii, quorum doctas it fama per aures,
Extremo properent vincere fata die.
Nos quoque, si magnus non aversatur Apollo,
Cantemus Nymphas, capripedesque Deos.
Nam benè Thespiacas, livor licet audiat, undas
Novimus, & dextro pressimus antra pede.
At vos incautis sociis aconita parate,
Et furtis miseras extimulate domos.
Oedipodisque modo, thalamos fœdate paternos,
Si modò dat certum vulgus habere patrem:
Nocturnisque dolis agitate, & cędibus urbem,
Perque forum infestam reddite, perque vias.
Hęc studia, has artes primis didicistis ab annis,
Non Aganippææ tangere fila lyræ.
Nam neque Calliope vobis, nec dexter Apollo
Permessi sanctos exhibuere lacus.
Dira sed Alecto gemina comitata sorore
Pocula cœnoso de Phlegethonte tulit.
Nimirum hinc nigro mores, & carmina tabo
Pallent, & fœdo livor in ore sedet.
Fallor? an hos nobis misit gravis Ætna Cyclopas?
Mitis & hanc sentis, tu quoque terra, luem?
Heu mea Parthenope, quæ te contagia lædunt?
Talia tu nunquam gignere monstra soles.
Dii patrii, quorum montis hùc advena classis
Appulit, Euboicas constituitque domos:
Littoribus talem nostris avertite pestem,
Mœnia felici si posuistis ave.
Vosque umbræ insontes, quas jam lethale venenum
Ante diem Stygias ire coëgit aquas:
Ultrices huc ferte faces, fumoque sequaci
Authores vestræ sollicitate necis.
Et vos, ò vatum certissima numina, Musæ,
Numina carminibus non violanda meis,
Parcite, si vestras nunc primùm læsimus aures:
Justa lacessita sumpsimus arma manu.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII ELEGIARUM LIBER II.

Ad Alphonsum Ferdinandi filium Aragoneum Siciliæ Regem.

ALphonse, invicto laus accessura Parenti,
Hesperios inter non leve nomen avos;
Quid me laudatos Parnassi mittis ad amnes?
Obruitur largo flumine nostra sitis.
Gloria Virgilio est, currus, atque arma referre,
Nasonis medio fata in amore mori;
Battiaden docti sectatur Musa Properti,
Flaccus Pindaricos dividit aure modos.
Passeris exequias fracto canit ore Catullus,
Tu Nemesim laudas, culte Tibulle, tuam,
Omnia non uno desudant esseda campo:
Noster in exiguo tramite currit equus.
Si me Castalia docuisset Phœbus in umbra,
Oraque Gorgoniâ nostra rigasset aqua,
Meque vel Æschyleo donasset Musa cothurno,
Et foret in nostro grandior ore sonus;
Non ego Phasiacæ canerem certamina pubis,
Æquora non prima sollicitata rate:
Non conjuratos subvertere Pergama Reges,
Non Trojæ profugos post duo lustra deos:
Thebanasve acies, fratrumque immitia bella,
Sævaque discordi funera rapta pyra,
Teque, tuosque meo celebrarem carmine: nec me
Pignore tàm grato dulce gravaret onus.
Nam canerem victosque duces, Hispanaque regna,
Horridaque à proavis bella peracta tuis;
Demissumque genus antiqua ab origine Regum,
Quantaque magnanimi gesta feruntur avi:
Dum Libyæ tractus, veteres Carthaginis arces,
Lotophagum dites & populatur agros:

Re-

Reginæ accitu mox Itala regna secutus,
  Chalcidicasque arces, Parthenopenque subit.
Sed quoniam instabiles animos muliebria versant
  Pectora, suspectos deserit ille lares,
Ac patriæ petit arva suæ, nec longa moratus
  Ultores rursum ducit in arma Deos;
Obsessamque intrat Nymphis comitantibus urbem,
  Quà per operta vagus labitur antra liquor.
Aurea quin illo dicunt sub rege fuisse
  Secula felices, qui meruere frui.
Quid Patris invictas acies: quid concita dicam
  Classica per campos, Daunia terra, tuos?
Disjectosque duces, populataque castra, neque ullis
  Clara magis Regum prælia temporibus?
O mihi supremos si Parca indulserit annos,
  Quanta canam, quantus vox mea plausus erit!
Tunc ego Mæonios ausim perrumpere fontes,
  Sævaque terribili bella tonare tuba.
Utque alios sileam, tua fortia facta referrem,
  Proveherentque animos tot monumenta meos.
Ut puer extremas regni percurreris oras,
  Lustratis referens præmia littoribus;
Et malè pacatos sedaveris ante tumultus,
  Quàm patriis hostes finibus expuleris.
Primus honos, forti defensos milite Locros
  Servasse, & muros, urbs Melibœa, tuos.
Necnon Marte pari summas Caulonis in arces
  Venisse, inque suo templa sacrata jugo;
Templa Deæ, vastis latè quæ præsidet undis,
  Una Jovis conjux fida, sororque Jovis.
Testis Chratis erit, tectes Sybaritides undæ,
  Oraque, quæ fluctus prospicit Jonios.
Adde, quòd Hetruscos ppleverit agmine campos,
  Et tibi captivis fluxerit Arnus aquis:
Totque pharetratas, Turcarum corpora, turmas
  Ausoniis dederis manibus inferias.
Gratia diis Italis: prærupta Ceraunia, & arces
  Butroti nostras pertimuere minas:
Captivumque ducem, fractosque aspeximus arcus,
  Detulit hùc domita quos tua classis aqua.
Hinc Ligurum furias, compressaque jurgia ferro,
  Gallicaque in partes oppida versa duas.
Ipse ego, quæ vidi referam; scit Thuscula Tellus,
  Quæque cadit summo lympha Aniena jugo.
Nam duce te, Latios ferro dum subruis agros,
  Tempora militiæ prima fuere meæ.

Bis Nomentanas, bis magni Tyburis arces
  Vidimus ad nostros projicere arma pedes:
Cùm jam sit media trepidatum penè Suburra,
  Et Capitolino vota parata Jovi.
Nec semel (ut fatear) Collinæ ad limina portæ
  Fregimus armatos, reppulimusque duces.
Parce tamen, veneranda parens; si justa secutus
  Signa sub Alphonso: Rex erat ille meus.
Lanuvium infelix, fatis contraria nostris
  Terra, potes certas tu variasse vices.
Nam, quòd ad hostiles flexit victoriæ partes,
  Fortunæ magis hoc, quam fuit artis, opus:
Ille sed Eridani ripas non fractus in altas
  Contendens, caræ regna sororis adit:
Metatusque locum castris, Insubria passim
  Fudit, & Euganeis agmina missa jugis.
Dicite iò Populi, turmas spectastis ovantes,
  Et per victrices fœdera juncta manus.
Ipse quoque haud sileat, quos cedere Farfarus hostes
  Risit, & exutum vertere terga ducem.
Heus ubi nunc, Roberte, tuæ vocesque, minæque,
  Campani peteres cùm tibi jura soli?
Jam nostros Reges, jam sternere cuncta parabas;
  Nunc fuga degeneres arguit ecce metus.
Hortarisque tuos dimittere signa maniplos,
  Heu pudor, & longæ præmia militiæ!
Hos tamen ille pius, quamvis diversa secutos,
  Alphonsus miti fovit, & auxit ope.
Macte animo, custosq; hominum, macte optime Regum,
  Ausoniæ tu Sol, tu Pater unus ades.
Quid memorem pacisque artes, bellique labores,
  Perpetuumque animi tempus in omne decus?
Sed me formosæ deterrent jussa puellæ,
  Ne possim tantis invigilare choris:
Et vetat asper Amor dulces contemnere curas,
  Cogit & inviso subdere colla jugo.
Nec prosunt lacrimæ, nec verba precantia mortem:
  Ille suas in me concutit usque faces.
Quare si nostri veniet tibi nuntia lethi
  Fama, triumphales jam propè siste rotas:
Atque hæc ad cineres mœrens effare sepultos:
  Sævitia dominæ, rapte Poëta, jaces.

IN FESTO DIE DIVI NAZARII MARTYRIS;

Qui Poëta natalis est.

Ecce mihi totum lux expectata per annum
Jam redit, Aoniæ serta novate Deæ.
Hæc me vitales genitum produxit in auras,
Jussit & erectum tollere ad astra caput.
Nunc mihi purpureis aram cumulate hyacinthis,
Cingite & intexta limina nostra rosa.
Sic etenim coluisse decet geniumque, laresque:
Ferte coronato thura, merumque foco.
Tuque apio innexos dudum acceptura poëtas,
Splendida solemnes instrue, mensa, dapes.
Hic mihi puniceo Pontani Musa cothurno
Incipiet posito carmen hilare mero:
Naturæque vias, tenerique exordia mundi
Proferet, & certa cuncta obitura die.
Crassus at æterno frondis redimitus honore,
Solvat Pieriis ora rigata modis:
Et mihi Linternumque vetus, placidumque Perinum,
Ostendatque atavi regna opulenta mei:
Regna male ad seros, heu, perventura nepotes,
Dum versat varias sors inimica vices.
Altius usque novos superis laturus honores,
Pindarica feriat carmina docta lyra.
Sfortiadum mox dicat, Aragoniosque hymenæos:
Jure quibus cantus æquet, Homere, tuos.
Nec gemat exilium Spartani Musa Marulli,
Ventura ad nostras ingeniosa dapes:
Verba sed antiqui reddat, numerosque Lucreti:
Dum magnis divos laudibus accumulat.
Adde tuos, Puderice, sales, adde inclyta patris
Eloquia, adde animo tot bona parta tuo.
Jamque Panhormitæ lusus, & scripta recense,
Et Jovianææ tempora amicitiæ.
Hos inter meritis rediens Aquivivus ab armis
Prodat honoratæ præmia militiæ:
Atque chori Princeps docti argumenta Plutarchi,
Cumque suis referat dogmata principiis.
Ipse autem haud dubitet Cabanilius acta referre
Vel sua, vel magno juncta parentis avo.
Nec Phœbo minus ipse suo, quam Marte probatur,
Phocaico pexas tingat in amne comas.
Tu quoque, quem juvenem veneror, dulcissime Garlon,

Incl-

Incipe jam docta plectra movere manu?
Allifasque tuas mihi concine, dum vagâ Lunam
Sidera per tacitum nocte sequuntur iter.
Talibus auspiciis geniales ducere cœnas,
Thespiadumque modis concelebrare juvat.

DE KALENDIS JANUARII AD FUSCUM.

EXoritur lux alma; caput Sol detegit aureum,
Qui toties nostros exhilaravit avos.
Exoritur; redit ecce anni melioris origo:
Quisquis ades, sancta concipe voce preces,
Cingantur de more sacris fastigia templis,
Quæ vaga Sebethi Nais ab amne legit:
Ipse sui Janus præpandat limina templi.,
Cui geminum liquido stillet odore caput.
Illius & castas fument pia thura pe[illegible]ras:
Atque focos supra stet, videatque suos:
Nunciet & tibi, Fusce, novos virtutis honores.
Jam reor hæc animum vota fovere tuum.
Nec magi[illegible], quas Lydius amnis arenas,
Quas v[illegible] lympha superba Tagi.
Nec mag[illegible] quicquid sibi colligit arvis
Medus, & [illegible]do Sole perustus Arabs.
Justa precor: Latiis utinam discedat ab oris
Hostis, & indecori victus oberret equo!
Victus Hydruntinas cogatur linquere terras,
Et plangat nostram sanguinolentus humum.
Hæc veniet lux, Fusce, tuis lætissima votis,
Cum pax optatas ducet in Urbe moras.

IN MORUM CANDIDAM.

NUnc, Erato, virides capiti subnecte corymbos,
Profer & auratæ fila canora lyræ.
Arboris umbriferæ casus referamus acerbos.
Non erat hæc nostro fabula nota solo.
Audiat, & molli cantantes protegat umbra
Ipsa; sed eventus adferat ante suos.
Olim Bajanis fuerat pulcherrima sylvis
Naias, errantes figere docta feras.
Quam liquidus clausis Lucrinus sæpe sub antris
Optavit lateri jungere posse suo.
Nec semel illius pharetram laudavit, & arcum
Pastorum incultis fistula carminibus.
Testes Cumææ, testes Linternides undæ,

Sam-

Sanctaque Gaurana numina Hamadryades,
Illam Silvanos, Panasque odisse bicornos,
Et quoscunque colit silva, nemusque deos.
Sed quid fata parant? solitis Morinna redibat
Montibus: hoc illi nomen, & omen erat.
Cùm subita Cœlum texit caligine nimbus,
Et multa canam grandine fecit humum.
Illa hyemem fugiens, diversa per arva cucurrit,
Tecta caput sertis, grandine tecta caput.
Vallis erat propè sulphureos malè pervia montes,
Candida quam Grajo nomine signat humus,.
Hanc super excisis pendebat cautibus antrum,
Agricolum hirsutis nota domus gregibus.
Pugnantes huc fortè coegerat impiger hircos
Semideusque caper, semicaperque Deus.
Quem procul ut vidit Nymphe, sic pectore toto
Insequitur, tales & jacit ore sonos:
Quò properas, ah dura, measque ingrata querelas
Despicis? aspectus ne fuge, Nympha, meos.
Mecum capreolos, mecum venabere damas.
Parebit jussis hoc pecus omne tuis:
Nil est, quò fugias: mihi crede, recentia semper
Pocula de niveo fagina lacte madent:
Semper picta rosis, semper contexta ligustris
De nostro poterit munera ferre sinu.
Dixit. at illa volans celeres prævertitur auras,
Imbre nihil motos impediente gradus.
Jamque petens tristesque lacus, sterilemque paludem,
Consitaque arbustis non minus arva novis,
Aspicit exesi longè sub faucibus antri
Obscurum cœco pulvere noctis iter.
Hùc, tanquam in latebras, se conjicit: haud minus ille
Insequitur prædæ tractus amore suæ.
Jamque patens Cœlum rursus, Solemque videbat,
Liquerat & montem post sua terga cavum.
Dextera Pontus erat, præruptaque saxa sinistra:
Et jam defessam, jamque premebat amans,
Protinus exclamans, Fer opem mihi, Delia, dixit
Oraque supremo diriguere sono;
At tulit auxilium Nymphæ Dea, seque vocanti
Præbuit: illa cadens sponte recumbit humi,
Fitque arbor subitò: Morum dixere priores,
Et de Morinna nil nisi nomen habet.
Pes in radicem, in frondes ivere capilli,
Et quæ nunc cortex, cærula vestis erat.
Brachia sunt rami, sed quæ nitidissima poma

Quas

Quas malè vixit, Nympha, fuere nives.
Flevit Misenus mutatam, flevit Avernus,
Fontibus & calidis ingemuere Deæ.
Quin etiam flevere suis Sebethides antris
Najades, & passis Parthenopæa comis.
Sed tamen ante alios lacrymas in stipite fudit
Faunus, & hæc tristes addit ad inferias.
Inter silvicolas ò non ignota sorores,
Nunc Morus duris candida corticibus
Vive diu, & nostros semper tege fronde capillos,
Cedat ut ipsa tuis Pinus acuta comis.
Tu nunquam miseræ maculabere sanguine Thysbes,
Immemor heu fati ne videare tui.
Tu, nec fata negant, niveis uberrima pomis
His olim stabis frondea limitibus:
Et circum puerique canent, facilesque puellæ,
Ducentes festos ad tua sacra choros.
Hactenus insigni cecinit testudine Musa:
Aoniasque volans læta revisit aquas.

AD BACCHUM.

Bacche bimater ades: sic sint tibi nexa corymbis
Cornua, sic nitidis pendeat uva comis,
Seu te nunc Thebæ, seu te nunc Ismarus hortens,
Sive habet umbrosis Naxos amica jugis.
Hùc pater, hùc propera frondenti, candide, thyrso,
Hùc potius gressus dirige, Bacche, tuos.
Sed pallam jam pone gravem, pictosque cothurnos,
Et multo teneros tu quoque tinge pedes.
Tecum etiam Dryadesque Deæ, Satyrique bicornes
Adsint, & calamos, concavaque æra sonent.
Raucaque subductis percurrant tympana palmis,
Bassaridum fusis turba verenda comis.
Quas malè festinans Silenus ponè sequatur,
Et procul ut maneant, subsideantque roget.
Tum secum auritji fatum deploret aselli,
Incedet ferula dum titubante senex,
At Deus hortorum, cui vertice fixa rubenti
Canna tremit, sævas falce repellet aves.
In medio crater cælato maximus auro,
Spumet inexhaustum, Lesbia dona, merum:
Et circum de more tuas cava tibia laudes
Intonet, appositas concelebretque dapes.
Ipse ego perque vias Urbis, perque omnia passim
Compita, perpetuò sacra colenda feram.

Ipse

Ipse Gigantæo referam memorata triumpho
    Nomina, & evantes Orgia læta choros.
Nec sileam fuscas acies, Gangetica regna,
    Gestaque odoratis prælia littoribus.
Mox thalamos, Ariadna, tuos, tædasque jugales,
    Quæque nitet medio fixa Corona polo.
Jamque pios ritus, indictaque sacra frequentans,
    Instituam virgas fronde virente tegi:
Incedamque tuas vates tam magnus ad aras,
    Quàm nec Virgilius, quàm nec Homerus erat.
Tu mihi, sancte pater, mordaces exime curas,
    Nubilaque annoso pectore solve mero.
Tu mihi securos adige in præcordia somnos:
    Afflatuque juva lumina fessa tuo.
Scimus enim quantos ineunte ætate labores
    Pertuleris, quantos fulminis igne metus.
Infelix Semele, quid munera poscis amantem,
    Quæ tibi, quæ nato sunt nocitura tuo?
Posce Jovem, quæ digna tuis sint præmia votis,
    Poscet feres votis præmia digna tuis.
Non tibi silvicolum proles de plebe deorum,
    Sed cui sint Phœbus, Mercuriusque pares;
Sed quam Saturnus non dedignetur ab alto
    Noscere, quam læto Juppiter ore probet.
Salve chara patri soboles, mitissime divûm:
    Salve hominum requies, lætitiæque parens.
Et faciles (si justa peto) mihi prospice Musas,
    Et me pacato numine dexter adi.

AD LUDOVICUM MONTAGUTUM Syracusanum,

Caroli Cæsaris Serinii Magistrum.

Mons altus nomen clarum tibi, sive nivosis
    Nascenti dederit fertilis Ætna jugis.
Seu lustrata vagis Nebrodis saxa Napæis,
    Sive Dionæo numine clarus Eryx.
Seu quòd Olympiaco tentaris vertice, teque
    Pertulerit placido blanda Arethusa sinu.
Nobile frondoso defluxit nomen Olympo,
    Elæi referens sacra vetusta Jovis.
Seu mage, quòd celsas puer exuperaveris Alpes,
    Dum patet in laudes Belgica terra tuas.
Oceanique petis non explorata Britanni
    Murmura, nec canæ Tethyos antra times:

Exhau-

Exhaustos præferret ut illa ætate labores,
Aëria nomen venit ab Alpe tibi.
Quicquid id est, quicunque hujus tibi nominis autor.
Mons, & inaccessi verticis asperitas;
Non mores, non facta, sed altæ mentis acumen
Vidit, & ingenii prævia signa tui.
Nam licet ipse animo nubes, & sidera vincas,
Cunctaque sint sensu penè minora tuo.
Non te per duros aditus, rupesve fragosas,
Sed per floriferum vallis adimus iter,
Vallis, perpetuo quam vestit gramine rivus,
Et quam vicini littoris aura fovet.
Hoc est, hoc (mihi crede) deos æquare merendo
Hoc est æterni sceptra tenere Jovis.
Cætera mortales inter peritura labores
Desere, & hoc unum vita sequatur opus.

AD JULIANUM MAJUM PRÆCEPTOREM.

CUm tibi Bajanæ spectantur ab æquore Nymphæ,
Stagnaque vicinis hospita littoribus:
Quà vetus Herculeos perduxit semita tauros,
Longius excluso concita claustra mari,
Quàque jacet Baulos inter, lucumque Sibyllæ,
Et Prochytæ rectum per juga tendit iter:
Nos hic (ut nosti) duræ parere puellæ
Cogimur, & tristes ducere in orbe moras.
Nec tamen, aut studiis animum intendisse severis,
Aut prodest sanctas excoluisse Deas.
Dumque tot unanimes dederint mihi fata sodales;
Auxilium, nemo est, qui mihi ritè ferat;
Instat sævus Amor, reficitque in cote sagittas;
Nec patitur presso colla movere jugo.
Et licet assiduis tabescant pectora curis:
Quærimus, unde queant tanta venire mala.
Atque utinam tristes Lachesis mihi finiat annos;
Claudat & ætatis tempora dura meæ!
Aut aliquis, sævi quæ sit medicina furoris,
Non vanus nostra cantet in aure Deus.
Sed jam lauriferis cessant oracula Delphis.
Mutaque Cumææ virginis antra silent.
Nec Pan Mœnalia reddit responsa sub umbra:
Nocte dicet pastor viscera libet ovis.
Nec mihi Chaonias spes est audire columbas,
Corniger umque pudet fata referre Jovem,
Oblitasque loqui jampridem Græcia quercus
Mi-

Mirata est posito conticuisse Deo.
At tibi venturos, Mai, prædicere casus
Fas est, & mites consuluisse Deos.
Nec tantùm aut aras fumos, aut nuntia sentis
Fulgura, sed Stygiis somnia missa locis:
Somnia, quæ miseram perturbant sæpe quietem,
Dum mens incertis pendet imaginibus.
O quoties per te vanum posuisse timorem
Me memini, & lætos continuasse dies.
O quoties, trepidus cùm non spernenda putarem,
In nostrum cavi damna futura caput.
Sæpe meæ tibi cùm narrassem visa puellæ;
Dixisti certos haud procul esse metus.
Sæpe illam madidos lustrare in flumine crines
Jussisti, & misto solvere farra sale.
Quòd si olim terris talem te fata dedissent,
Sprevisset Tuscos Martia Roma viros.
Nam te quis melius calidas deprendere fibras,
Consulere aërias aut potuisse aves?
Illa triumphatum regeret nunc legibus orbem,
Nec foret in cineres obruta penè suos
Nec fera vidisset Cannensis funera pugnæ,
Aut Aquilas Parthos tam malè ferre duces.
Scipiadum patriis habitarent sedibus umbræ,
Tanta nec Hispanum conderet ossa solum.
Te duce veridicæ patuissent scripta Sibyllæ;
Non intellecto quæ nocuere deo.
Fortunate deûm interpres, quem sidera norunt,
Cui superùm mentes explicuisse licet.
Non te lethali tetigit puer improbus arcu:
Quamvis & dominos implicet ille deos:
Nec tibi securos rumpunt suspiria somnos:
Fallaces Veneris despicis insidias.
At nos incertis cæci jactamur in undis:
Ducimus & nullo tempora consilio.
Et quisquam mihi nunc longos optaverit annos,
Cùm videat vitæ tædia tanta meæ?
Non me Sisyphio superent impulsa labore
Saxa, nec infernis dolia adacta vadis.
Et Titii rostro cedet mihi vultur obunco,
Pomaque Lethæis visa sub arboribus.
Vos igitur, qui me victum jam fletis amici,
Sic mea compositis cædite busta notis:
Actius hic situs est: cineres gaudete sepulti!
Jam vaga post obitus umbra dolore vacat.

IN DOMINÆ NATALEM AD JUNONEM.

Junoni fer sacra, novas lege, Musa, coronas;
  Natalis dominæ jam mihi festus adest.
Ipsa sed, in primis solemnes indue cultus.
  Et mihi purpurea tempora cinge rosa.
Utque aliquid gratas divæ meditemur ad aras,
  Affer in auratæ garrula plectra lyræ.
Tu quoque vittatos auro subnecte capillos;
  Plurimaque in niveo pectore gemma micet.
Hæc mihi te, mea lux, seros promisit in annos,
  Hæc mihi te certam jussit habere dies.
Quanta mihi hac primùm fulserunt gaudia luce!
  Quantus in hoc uno tempore venit honos!
O mihi Erythræis meritò signanda lapillis;
  O mihi delicias inter habenda meas.
Quisquis ades, bona verba, & lætos edite cantus,
  Libaque de Siculo dulcia melle date.
Alba mihi vestis nullo violata veneno
  Adsit, & in geminos defluat apta pedes.
Ante aram viridi texant umbracula quercu
  Formosæ Dryades, rustica turba, comis.
Phœbus odorata circumtegat atria lauro:
  At myrto duplices, tu Cytheræa, fores.
Ipsa Arabum merces Nisæja turba ministret:
  Lenæusque ferat Naxia vina pater.
Omnia sint lætis operata ex ordine sacris,
  Et cœlum niveis constrepat alitibus.
Magna parens Juno, centum comitata ministris,
  Huc ades, & votis annue, Diva, meis.
Vos quoque, per vacuum quæ luditis aëra, Nymphæ,
  Cingite felici nubila summa choro.
Scilicet eventus hæc sint bona signa futuri,
  Hæc eadem plenæ nuntia lætitiæ.
Ipse ego vestra sequar jucundo gaudia plausu,
  Et peragam varios ore, manuque modos.
Quin etiam sertis, & thure calentibus aris,
  Excipiam sancta numina vestra die.
At tu natalis, nullos non fauste per annos,
  Semper honorata luce serenus eas.
Quòdque opto, innumeras (si quid prece posse putamur)
  Cumææ vincas Vatis Olympiadas.

AD

AD RUINAS CUMARUM URBIS VETUSTISS.

Hic, ubi Cumææ surgebant inclyta famæ
Mœnia, Tyrrheni gloria prima maris;
Longinquis, ò sæpe hospes properabat ab oris,
Visurus tripodas, Delie magne, tuos:
Et vagus antiquos intrabat navita portus,
Quærens Dædaleæ conscia signa fugæ:
(Credere quis quondam potuit, dum fata manebant?)
Nunc silva agrestes occulit alta feras.
Atque ubi fatidicæ latuere arcana Sibyllæ,
Nunc claudit saturas vespere pastor oves;
Quæque prius sanctos cogebat Curia Patres,
Serpentum facta est, alituumque domus.
Plenaque tot passim generosis atria ceris,
Ipsa sua tandem subruta mole jacent.
Calcanturque olim sacris onerata trophæis
Limina, distractos & tegit herba deos.
Tot decora, artificumque manus, tot nota sepulcra,
Totque pios cineres una ruina premit.
Et jam intra solasque domos, disjectaque passim
Culmina setigeros advena figit apros.
Nec tamen hoc Graiis cecinit Deus ipse carinis!
Prævia nec lato missa Columba mari.
Et querimur, citò si nostræ data tempora vitæ
Diffugiunt? urbes mors violenta rapit.
Atque utinam mea me fallant oracula vatem:
Vanus & à longa posteritate ferar.
Nec tu semper eris, quæ septem amplecteris arces:
Nec tu, quæ mediis æmula surgis aquis.
Et te (quis putet hoc?) altrix mea, durus arator
Vertet, & Urbs, dicet, hæc quoque clara fuit.
Fata trahunt homines, fatis urgentibus, urbes,
Et quodcunque vides auferet ipsa dies.

MALA PUNICA.

Quid miser externas perquiris navita gentes?
Et tam longinquo gurgite quæris opes?
Nec te ventorumque minas, pelagique procellas,
Nec piget ignotæ damna subire viæ.
Aspice, quàm tenui velemus cortice gemmas.
Jam tibi, quicquid habent littora rubra, damus:
Seu vis purpureos roseo fulgore Hyacinthos:
Infensam Baccho sive Amethyston amas.

IN DOMINÆ NATALEM AD JUNONEM.

Junoni fer sacra, novas lege, Musa, coronas;
Natalis dominæ jam mihi festus adest,
Ipsa sed in primis solemnes indue cultus.
Et mihi purpurea tempora cinge rosa.
Utque aliquid gratas divæ meditemur ad aras,
Affer in auratæ garrula plectra lyræ.
Tu quoque vittatos auro subnecte capillos;
Plurimaque in niveo pectore gemma micet.
Hæc mihi te, mea lux, seros promisit in annos,
Hæc mihi te certam jussit habere dies.
Quanta mihi hac primùm fulserunt gaudia luce!
Quantus in hoc uno tempore venit honos!
O mihi Erythræis meritò signanda lapillis;
O mihi delicias inter habenda meas.
Quisquis ades, bona verba, & lætos edite cantus,
Libaque de Siculo dulcia melle date.
Alba mihi vestis nullo violata veneno
Adsit, & in geminos defluat apta pedes.
Ante aram viridi texant umbracula quercu
Formosæ Dryades, rustica turba, comis.
Phœbus odorata circumtegat atria lauro:
At myrto duplices, tu Cytherea, fores,
Ipsa Arabum merces Niseja turba ministret:
Lenæusque ferat Naxia vina pater.
Omnia sint lætis operata ex ordine sacris,
Et cœlum niveis constrepat alitibus.
Magna parens Juno, centum comitata ministris,
Huc ades, & votis annue, Diva, meis.
Vos quoque, per vacuum quæ luditis aëra, Nymphæ,
Cingite felici nobila summa choro.
Scilicet eventus hæc sint bona signa futuri,
Hæc eadem plenæ nuntia lætitiæ.
Ipse ego vestra sequar jucundo gaudia plausu,
Et peragam varios ore, manuque modos.
Quin etiam sertis, & thure calentibus aris,
Excipiam sancta numina vestra die.
At tu natalis, nullos non fauste per annos,
Semper honorata luce serenus eas.
Quòdque opto, innumeras (si quid prece posse putamur)
Cumææ vincas Vatis Olympiadas.

AD RUINAS CUMARUM URBIS VETUSTISS.

Hic, ubi Cumææ surgebant inclyta famæ
 Mœnia, Tyrrheni gloria prima maris;
Longinquis, ò sæpe hospes properabat ab oris,
 Visurus tripodas, Delie magne, tuos:
Et vagus antiquos intrabat navita portus,
 Quæreus Dædaleæ conscia signa fugæ:
(Credere quis quondam potuit, dum fata manebant?)
 Nunc silva agrestes occulit alta feras.
Atque ubi fatidicæ latuere arcana Sibyllæ,
 Nunc claudit saturas vespere pastor oves;
Quæque prius sanctos cogebat Curia Patres,
 Serpentum facta est, alitumque domus.
Plenaque tot passim generosis atria ceris,
 Ipsa sua tandem subruta mole jacent.
Calcanturque olim sacris onerata tropheis
 Limina, distractos & tegit herba deos.
Tot decora, artificumque manus, tot nota sepulcra,
 Totque pios cineres una ruina premit.
Et jam intra solasque domos, disjectaque passim
 Culmina setigeros advena figit apros.
Nec tamen hoc Graiis cecinit Deus ipse carinis,
 Prævia nec lato missa Columba mari.
Et querimur, citò si nostræ data tempora vitæ
 Diffugiunt? urbes mors violenta rapit.
Atque utinam mea me fallant oracula vatem:
 Vanus & à longa posteritate ferar.
Nec tu semper eris, quæ septem amplecteris arces;
 Nec tu, quæ mediis æmula surgis aquis.
Et te (quis putet hoc?) altrix mea, durus arator
 Vertet, & Urbs, dicet, hæc quoque clara fuit.
Fata trahunt homines, fatis urgentibus, urbes,
 Et quodcunque vides auferet ipsa dies.

MALA PUNICA.

Quid miser externas perquiris navita gentes?
 Et tam longinquo gurgite quæris opes?
 Nec te ventorumque minas, pelagique procellas,
Nec piget ignotæ damna subire viæ.
Aspice, quàm tenui velemus cortice gemmas.
 Jam tibi, quicquid habent littora rubra, damus:
Seu vis purpureos roseo fulgore Hyacinthos:
 Insensam Baccho sive Amethyston amas,

Æternum & vera laude parare decus.
Nec tua facta olim titulo breve marmor habebit;
Immensum magni carminis illud opus.
Seu te quis teneris puerum miratus ab annis,
Ætatis referat tempora prima tuæ:
Seu casus rerum varios, durosque labores,
Exhausta & sævo prælia Marte canat.
Egressum vix dum cunis Æneïa nutrix
Sensit, & adventu mora repente tuo est.
Terque Deos venerata, caput ter sustulit urna,
Et tandem Phrygio lingua soluta sono est.
En iterum, Sol magne, meæ post diruta Trojæ
Pergama, post Latios spes mihi surgit avos.
Hac ætate vagi quondam per prata Scamandri,
Æneam vidi ludere sæpe meum.
Nec tu major eras, cùm jam post fata Creusæ
Reptares gremio, pulcher Jule, meo;
Certarésque jocis curas mihi demere aniles,
Deducens blandas nostra per ora manus.
His tamen auspiciis Albanæ ad sidera turres
Crevere, & rerum maxima Roma caput.
Hinc Decios, Fabiosque, hinc, pectora dura, Catones,
Vidimus, & fasces, Brute severe, tuos.
Vidimus & ductos non uno ex hoste triumphos,
Auctaque Julæis stemmata Cæsaribus.
Ingredere, ô felixque subi pede nostra secundo
Mœnia, propensos & venerare Deos.
Ingredere, Antiphatæ pollens tibi regia servit,
Et Lestrygonio limina tuta metu.
Sit Jove Creta potens, sint clari ab Apolline Delphi,
Laudet Amiclæos Tænaris ora duces.
Alciden, Bacchumque ferant ad sidera Thebæ:
Terra rudimentis nostra beata tuis.
Nam te, dum rapidos arcet de finibus hostes,
Ardua magnanimus misit in arma Pater.
Auspice te, nostræ nullis incursibus arces
Succumbent: nullis littora nostra minis.
Sed bene habet; cessere metus, cessere pericla:
Barbarus hostiles ad sua vertit equos;
Jam juga, jam laeti respirant undique campi,
Nec tuba veliferas concitat ulla rates.
Tu tamen ad patrios revocabere victor honores,
Maternosque sinus, Parthenopenque petes.
Mox Salentinos ibis metator in agros,
Quà secat Oebalia culta Galesus aqua.
Sed quò livor edax non irruit? ecce repentè

Fata

Fata jubent longas te procul ire vias;
Romanumque Patrem, sacrasque invisere sedes,
In primis magnos promeruisse Deos.
Tum pontes, arcusque ducum, delubra, viasque,
Cumque suis cernes structa theatra foris.
Intereà Vaticanis numerare per ædes
Tot signa artificum, tot monumenta licet.
Mox Vejos, veteresque Umbros, fortesque Sabinos
Transgresso, Adriacum stat superare latus,
Æmiliæque domos, Apenninumque nivalem,
Et Phaëthontæo proxima regna Pado.
Quis sumptus, Leonora, tuos, quis publica dicat
Munera Atestinis edita principibus?
Jam veteres superas, dives Ferraria, ludos!
Aurea dum celeri præmia ponis equo:
Effigiesque deûm, spectandaque signa per aras
Extruis, & variis pegmata celsa locis.
Quis rursum Venetæ miracula proferat urbis?
Una instar magnique simul orbis habet.
Una Italum Regina, altæ pulcherrima Romæ
Æmula, quæ terris, quæ dominaris aquis.
Tu tibi vel reges cives facis, ò decus, ò lux
Ausoniæ; per quam libera turba sumus!
Per quam barbaries nobis non imperat, & Sol
Exoriens nostro clarius orbe micat.
Proxima sunt, Gonzaga, tuæ spectacula terræ,
Donaque per magnos antè parata duces.
Mantua queis, largoque exultat Mincius ore,
Ausus spumiferum tollere ad astra caput.
Mincius æterni sacrum geniale Maronis,
Cui cedit flavo lucidus amne Meles.
Hinc populos, Ticine, tuos spectare licebit,
Dictaque lanigeræ mœnia pelle suis.
Taurinosque, altasque Alpes, Pœninaque castra,
Et Rhodanum, & ripas, magne Lemanne, tuas.
Inde per immensum lati spatiabere campi,
Ostendit sacrum mons ubi Jura nemus.
Et veteres felix custodit Claudius arces,
Claudius æternæ conciliator opis.
Hic formidatas acies, ipsumque videbis
Elatum longa prosperitate ducem.
Finitimis dum bella parat, tibique arma, virosque
Commendans, magni jus dabit imperii.
Nimirum ingeniumque sagax miratus, & artes,
Quæque dabis mentis plurima signa tuæ.
Quapropter [illegible]

Pollicitus hanc spemque, thorumque suum.
Ac velut Oenomai currus, astumque secutus,
Eludet pacti fœdera conjugii.
Sed male ut Oenomao currus cessere, dolique,
Perfidiæ pœnas sic ferus iste luet.
Ter victus, ter jam castris exutus ab hoste,
Postremò miseram corruet ante diem.
Nam dejectus equo, fossaque inventus in alta,
Obscœnam turpi sanguine tinget humum.
Nec jam erit, extremos funus qui curet ad ignes;
Non lapis, incisis qui tegat ossa notis.
Tu celsus, tu sublimis, tu victor honorem
Accipies, tibi quem Gallia tota dabit:
Bisque tuis referet superatos Lingonas armis,
Ductaque bis pulsos signa per Helvetios.
Præterea quantum populorum Mosa coërcet;
Quantum cærulea Rhenus inundat aqua.
Atque erit in nostræ gentis vigor, omnia credô
Ut possint justo succubuisse metu.
Hic ego te, laudesque tuas, fortissime Juli,
Non sileam, & valida prælia gesta manu.
Quem titulis Aquiviva domus prælustribus ornat,
Mortalesque inter, semideosque locat.
Et jam militiæ moles tibi creditur omnis,
Omnia sub leges allicis ipse tuas.
At te patrato, juvenum pulcherrime, bello
Tempus erat patriis dona tulisse Deis,
Mendacisque simul fastus, odiumque tyranni
Cum propè defenso deseruisse solo.
Eja age, rumpe moras, invisaque castra relinque,
Fidaque magnanimi limina Regis adi.
Cui vel ad Oceani fines tot litora parent,
Juraque dant sceptri Celtica regna sui.
Hic tibi felices tædas, certosque hymenæos
Expediet, tutas & simul addet opes.
Testis erit Liger, Arvernis qui fusus ab antris
Libera devexum per loca findit iter.
Intereà patrem, Campanaque tecta revise,
Debitaque auspiciis, hei mihi, regna tuis;
Debita, sed fatis citò jam cessura malignis,
Evertet tantas cùm ferus hostis opes.
Dii maris Hetrusci, per quos Tyberinus, & Arnus,
Macraque cæruleis jungitur altus aquis;
Dum redis in patriam juvenis tot honoribus auctus,
Candida felici solvite vela Noto.
Vosque citæ puppes jussum properate per æquor:

Fata

Fata dabunt istas sæpe iterare vias.
Nec semel hos tractus, Ligurumque videbitis oras,
Aut Vari infaustum fluminis hospitium;
Vallatosque sinus scopulis, Foroentia claustra,
Et sparsas mediis Stæchadas æquoribus.
Denique Phocascosque sinus, Marioque refossum
Littus, & antiquæ mœnia Massiliæ.
Donec fatales Turonum accedere muros
Permittant vestro fata sinistra duci.
Ah Liger, ah nimium lacrymis urgende meorum,
Qualia spectabis flumine busta tuo!
Busta, quibus magni ponant diademata reges,
Grataque solemni flore parentet humus.
Atque aliquis Latio veniens novus hospes ab orbe,
Portet honoratas munus ad inferias.
Et dicat; Federice, tuorum hic meta laborum
Hæsit! habet nostros hæc brevis urna Deos.

QUOD PUERITIAM EGERIT IN PICENTINIS,

Ad Cassandram Marchesiam.

Est Picentinos inter pulcherrima montes
Vallis: habet patrios hic pia turba Deos:
Quam super hinc cœlo surgens Cerretia rupes
Pendet: at huic nomen Cerrea silva dedit.
Parte alia sacræ respondent saxa Thebennæ,
Quique rigens Meruli nomine gaudet apex.
Et circum nigra latè nemus accubat umbra,
Plurima quâ riguis effluit unda jugis,
Semiferi, si vera canunt, domus horrida Fauni:
Convectant avidæ quò sua lustra feræ.
Accipit hic tergo formosum bucula taurum:
Accipit immundum sima capella marem.
Mille thori Dryadum, Satyrorum mille recessus,
Antraque silvicolæ gratia latebra Deæ,
Vivula nomen aquæ, tenuique Subucula rivo,
Et quæ de gelida grandine dicta sonat.
Hic mea me primis genitrix dum gestat ab annis,
Deducens charo nupta novella patri;
Attulit indigenis secum sua munera divis,
In primis docto florea serta gregi.
Grex erat Aonidum: cœtu comitata sororum
Ipsa sui princeps Calliopea chori.
Delius angustis carmen partitus alumnis,

Flectebat faciles ad sua plectra manus.
Atque hic me sacro perlustravere liquore,
Cura quibus nostræ prima salutis erat.
Tam lotum media puerum statuere chorea,
Et circumfusis obstrepuere sonis.
Denique præcinctumque hederis, & virgine lauro,
Ad citharam dulces edocuere modos.
Tantus erat lætis avium concentus in agris,
Ut posses ipsos dicere adesse Deos.
Venerat omne genus pecudum; genus omne ferarum,
Atque illa festum luce habuere diem.
Tunc ego pastorum numero silvestria primum
Tentavi calamis sibila disparibus;
Deductumque levi carmen modulatus in umbra,
Innumeros pavi lata per arva greges.
Androgeumque, Opicumque, & rustica sacra secutus,
Commovi lacrymis mox pia saxa meis,
Dum tumulum charæ, dum festinata parentis
Fata cano, geminos dum, Melisea, tuos.
Ac tacitas per operta vias rimatus, & antra
Inspecto, & variis flumina nata locis.
Mox majora vocant me numina; scilicet alti
Incessere animum sacra verenda Dei;
Sacra Dei, Regisque hominum, dominique Deorum,
Primævum sanctæ religionis opus;
Nuncius æthereis ut venerit aliger astris,
Dona ferens castæ Virginis in gremium.
Quid referam caulasque ovium, lususque canentum
Pastorum, & Reges, Arsacis ora, tuos?
Nec minus hæc inter piscandi concitus egit
Ardor in æquoreos mittere lina sinus;
Fallacesque cibos vacuis includere nassis,
Atque hamo undivagos sollicitare greges;
Quandoquidem salsas descendi ego primus ad undas
Ausus inexpertis reddere verba sonis.
Quid referam mollesque Elegos, miserabile carmen,
Et superis laudes non sine thure datas?
Quæque aliis lusi numeris, dum seria tracto,
Dum spargo varios per mea dicta sales.
Multaque præterea dilectæ grata puellæ,
Addisco antiquis rursus Hetrusca modis.
Ut sileam nunc impensos tot regibus annos,
Tot data belligeræ tempora militiæ;
Et sileam vexata malis mea corpora morbis,
Vixque Machaonia restituenda manu.
Adde graves populique fugas, procerumque ruinas,
In-

Inflicta & miseris urbibus exitia.
Ipse per infestos tecum, Federice, labores
Multa adii terra, multa pericla mari.
Tuscorumque vadis, Ligurumque exercitus undis,
Postremò littus Massiliense subj.
Jam Rhodanum, Volcasque feros, Vocontiaque arva
Legimus, & fines, Belgica terra, tuos.
Bisque pruinosas cursu superavimus Alpes:
Bis metas magni vidimus Oceani.
Atque hic te tandem deflevimus, optime Regum,
Quantùm Hecube natos fleverat ipsa suos.
Quantum discissis fratres Cassandra capillis,
Andromacheque sui dum legit ossa viri.
O' fatum infelix, ò sors malè fida, quid illic
Egimus? ò tristi mersa carina loco!
Cùm nullum intereà frugis genus imbre, vel æstu
Redderet ingenio Musa vocata meo.
Et jam miramur, longo si pressa labore
Amisit vires parvula vena suas.
Ipse deûm simul, atque hominum celebrator Homerus
Deficeret, nedum segnis, inersque lyra.
Deficeret pater ipse, & carminis author Apollo,
Pegasidum sacras qui tenet unus aquas.
Ergo, tanta meæ cùm sint dispendia vitæ
Facta, potes nostram quisque dolere vicem;
Quòd non ingenio, quòd non profecimus arte,
Quòd mea sit longo mens propè victa situ.
Quòd mala subrepens imos, ceu pestis, in artus,
Irruerit, fracto corpore, segnities.
Nec pote jam lapsæ studium revocare juventæ,
Ingenii cùm sit facta ruina mei.
Tu saltem, bona posteritas, ignosce dolori,
Qui facit, ut spreto sit mea fama loco:
Musarum spolierque bonis, & nomine claro
Vatis, & hæc ultrò credar habere mala.
Profit amicitiæ sanctum per secula nomen
Servasse, & firmam regibus usque fidem.
Vosque, vel ignavo, vel tardo parcite amici,
Cui natura suas dura negarit opes.
Dum tamen ambitione mala, atque libidine turpi,
Et caream invisæ crimine avaritiæ.
Tu quoque vel fessæ testis, Cassandra, senectæ,
Quam manet arbitrium funeris omne mei,
Compositos tumulo cineres, atque ossa piato:
Neu pigeat vati solvere justa tuo.

Parce tamen sciffo seu me, mea vita, capillo,
Sive... sed heu! prohibet dicere plura dolor.

DEOS NEMORUM INVOCAT

In extruenda domo.

Dii nemorum salvete: ego vos de rupe propinqua,
De summis patriæ mœnibus aspicio.
Aspicio, venerorque: cavæ mihi plaudite valles,
Garrula vicinis perstrepat aura jugis.
Vos quoque perque foces felicia dicite cives
Verba, per intectas flore decente vias.
Victima solemnes eat inspectanda per aras,
Turbaque Palladia fronde revincta comas.
Mosque ut ab antiquæ repetatur origine Romæ,
Exterior sorda cum bove taurus aret.
Ac prius infosso tectum quàm cingere sulco
Incipimus, justos thure piate Deos.
Nulla per obductum decurrant nubila cælum,
Candidaque augustum concinat omen avis.
Exurgat paries, ventos qui pellat, & imbres,
Qui multa circum luce serenus eat.
Adsit dispositis series concinna columnis,
Quæque ornet medias crebra fenestra fores.
Ipse biceps primo custos in limine Ianus
Occurrat lætis obvius hospitibus.
Protinus à dextra sacræ, mea turba, sorores
Cingant virgineis atra prima choris.
A læva nitidis stratum Pythona sagittis
Miretur posita Cynthius ipse lyra.
Ædibus in mediis parvi sinus amphitheatri
Visendas Regum præbeat historias.
Ac primùm triplici sese defendat ab hoste
Fernandus, rapido jam metuendus equo.
Alfonsusque pharetratas, dira agmina, gentes
Cogat Hydruntinis cedere littoribus.
Tum juvenis Rex ipse, & Regum insignibus auctus
Alpinos adigat linquere castra duces.
Postremò Federicus avito lætus honore
Dalmaticas grandi classe refringat opes.
Infestosque Deos, metuendaque jura minatus
Indicat nato bella gerenda suo.
Hic benè conveniens membris variantibus ordo
Aspiciat celebres è regione situs.
Exhedræ, Xystique, Tablinum, Hypocausta, Diætæ,
Et

Et quæ privatis usibus apta velim.
Atque aliis occasus, aliis vertantur in ortus,
Quæque habeant Boream, quæque inhibere Notum.
Jungantur longis quadrata, obliqua rotundis,
Et capiat structos plurima cella thoros.
O studiis placitura meis, ò mille per artes
Ocia Pieriis nostra juvanda modis.
Hic ego tranquillo transmittam tempora cursu,
Dum veniat fatis mitior hora meis.
Viximus ærumnas inter, lacrymosaque Regum
Funera, nunc patria jam licet urbe frui.
Ut quod tot curæ, tot detraxere labores,
Restituat vati Parthenopæa suo.

FINIS.

ACTII

Parce tamen scisso seu me, mea vita, capillo,
Sive... sed heu! prohibet dicere plura dolor.

DEOS NEMORUM INVOCAT

In extruenda domo.

Dii nemorum salvete: ego vos de rupe propinqua,
De summis patriæ mœnibus aspicio.
Aspicio, veneror que: cavæ mihi plaudite valles,
Garrula vicinis perstrepat aura jugis.
Vos quoque perque foces felicia dicite cives
Verba, per intectas flore decente vias.
Victima solemnes eat inspectanda per aras,
Turbaque Palladia fronde revincta comas.
Mosque ut ab antiquæ repetatur origine Romæ,
Exterior sorda cum bove taurus aret.
Ac prius infosso tectum quàm cingere sulco
Incipimus, justos thure placate Deos.
Nulla per obductum decurrant nubila cœlum,
Candidaque augustum concinat omen avis.
Exurgat paries, ventos qui pellat, & imbres,
Qui multa circum luce serenus eat.
Adsit dispositis series concinna columnis,
Quæque ornet medias crebra fenestra fores.
Ipse biceps primo custos in limine Ianus
Occurrat lætis obvius hospitibus.
Protinus à dextra sacræ, mea turba, sorores
Cingant virgineis atra prima choris.
A læva nitidis stratum Pythona sagittis
Miretur posita Cynthius ipse lyra.
Ædibus in mediis parvi sinus amphitheatri
Visendas Regum præbeat historias.
Ac primùm triplici sese defendat ab hoste
Fernandus, rapido jam metuendus equo.
Alfonsusque pharetratas, dira agmina, gentes
Cogat Hydruntinis cedere littoribus.
Tum juvenis Rex ipse, & Regum insignibus auctus
Alpinos adigat linquere castra duces.
Postremò Federicus avito lætus honore
Dalmaticas grandi classe refringat opes.
Infestosque Deos, metuendaque jura minatus
Indicat nato bella gerenda suo.
Hic benè conveniens membris variantibus ordo
Aspiciat celebres è regione situs.
Exhedras, Xystique, Tablinum, Hypocausta, Diætas,
Et

Phocidos saltus, hederisque opacum
Thespiae regnum nemus, & canoro
Vertice Pindus.
I, puer, blandi comitem laboris
Affer è prima citharam columna,
Affer & flores: procul omnis à me
Cura recedat.
Principis nostri decus, atque laudes
Fama per latas spatiata terras,
Evehat, quà Sol oriens, cadensque
Frena retorquet:
Quàque non notos populos, & urbes
Damnat aeternis Helice pruinis,
Quàque ferventes cumulos arenae
Dissipat Auster.
Ille crescentes veneratus annos
Vatis, antiquum referentis ortum
Stirpis, & clarum genus, & potentum
Nomen avorum,
Contulit larga numerosa dextra
Dona, & ignavae stimulos juventae
Addidit, silvas, & amica Musis
Otia praebens.

Kalendae Maji.

Majus adest, da serta, puer: sic sancta vetustas
Instituit, prisci sic docuere patres.
Junge hederam violis, myrtum subnecte ligustris,
Alba verecundis lilia pinge rosis.
Fundat inexhaustos mihi decolor Indus odores,
Et fluat Assyrio sparsa liquore coma.
Grandia spumoso spument crystalla Lyaeo,
Et bibat in calices lapsa corona meos.
Post obitum non ulla mihi carchesia ponet
Aeacus; infernis non viret uva jugis.
Heu vanum mortale genus, quid gaudia differs?
Falle diem: mediis mors venit atra jocis.

In Tumulum Ladislai Regis.

Miraris niveis pendentia saxa columnis,
Hospes, & hunc, acri qui sedet altus equo?
Quid si animos, roburque ducis, praeclaraque nosses
Pectora, & invictas dura per arma manus?
Hic Capitolinis dejecit sedibus hostem,
Bisque triumphatos victor ab Urbe redit.
Italiamque omnem bello concussit, & armis
Intulit Hetrusco signa tremenda mari.
Neve foret Latio tantum diademate felix,

Ante

Ante suos vidit Gallica sceptra pedes.
Cumque rebellantem pressisset pontibus Arnum,
Mors vetuit sextam claudere Olympiadem.
I nunc, regna para, fastusque attolle superbos:
Mors etiam magnos obruit atra Deos.

Ad Federicum Regem.

Clausa quod effossis erumpunt ossa sepulcris,
Et referant veteres patria saxa rogos.
Nimirum tanto cupiunt sub principe manes
Vivere, & ad nutus umbra vocata venit.
Utque decet, longo mansuras tempore sedes
Spondent, & regnis otia læta tuis.
Quæque diù ambiguis tecum fortuna vagata est
Passibus, hic certa stat benè nixa rota.
Sume animos, Federice: tuis hic meta periclis
Hæret: habent Manes, & pia busta fidem.

* * * * * * *De Natali Altilii Vatis.* * * * * *

Musarum lux alma, meus cui thura quotannis,
Cui ritè Altilius fundit in igne merum:
Accipe servatos hyberno frigore flores,
Quæque madens Siculis annua liba favis.
Quandoquidem magnum Latio, rarumque dedisti
Pignus, & Aoniis non leve nomen aquis.
At tu, sic tristes nunquam experiare tenebras,
Sic Phœbi nitido semper honore mices:
Fausta precor, longos tamen expectata per annos,
Altilioque tuo concolor usque redi.

Ad Federicum Regem.

Hybernas tibi pampineis cum vitibus uvas
Mittimus, ò regni gloria, honosque tui.
Prata vacant, riget omnis ager, spumantia tandem
Musta silent: mensis est tamen uva tuis.
Jam pater Autumnus vernantia lilia mittet;
Talia si medio frigore bruma dedit.

De Expeditione Alfonsi Regis.

Venturos olim Romana ad mœnia Turcas
Dixerunt vates: credite, vera canunt.
Scilicet Alfonsum Turcas in bella trahentem
Expectas fessis, anxia Roma, tuis.
Pontificatum, vinces: sed te meliora manebunt
Imperia: Alfonso principe major eris.

In Tumulum Lauræ puellæ.

Et lacrymas etiam superi tibi, Laura, dedissent,
Fas etiam superos si lacrymare foret.
Quod potuit tamen, auratas puer ille sagittas
Fregit, & extinctas mœsta Erycina faces.

Sed

Sed quamvis homines tangant tua fata, Deosque,
Nulli flebilior, quàm mihi, vita, jaces.
Felices animae, quibus is comes ipsa per umbras,
Et datur Elysium sic habitare nemus.

De partu Nisaeae Charitis conjugis.

Dum parit, & longas iterat Nisaea querelas,
Scinditur incerta seditione polus.
Pierides puerum, Charites optare puellam:
His Venus, ast illis docta Minerva favet.
Adstat amans Veneri Mavors, Phoebusque Minervae,
Magnanimusque aequa Juppiter aure sedet:
Cùm subitò aurato surgit puer improbus arcu,
Et Coelum notis territat omne minis.
Assensere metu Superi: pater ipse Deorum
Risit, & Aonias jussit abire Deas.
Exultat palma Venus, & nascente puella
Augentur Charites, Cypria turba, Deae.

Ad Federicum Regem.

Edicto nuper cùm tu, Rex magne, caveres,
Audaci ne quis stringere arma manu.
Deposuisse tuum vel primus diceris ensem,
Et monstrasse palàm primus inerme latus.
Quid majus populisve tuis, Federice, vel urbi
Accidere huic nostrae per tua dona potest?
Post domitos hostes, inter tot commoda pacis,
Contigit exemplis vivere posse tuis.
Publica nimirum res tunc sibi constat, & aequum
Imperium, cùm Rex, quod jubet, ipse facit.

De emendatione Catulli ad Jovianum.

Doctus ab Elysia redeat si valle Catullus,
Ingratosque trahat Lesbia sola choros:
Non tam mendosi moerebit damna libelli,
Gestiet officio quàm, Joviane, tuo.
Ille tibi amplexus, atque oscula grata referret,
Mallet & hos numeros, quàm meminisse suos.

De Caesare Borgia.

Qui modò prostratos jactarat cornibus ursos,
In latebras taurus conditus ecce fugit.
Nec latebras putat esse satis sibi: Tybride toto
Cingitur, & notis vix bene fidit aquis.
Terruerat montes mugitibus: obvia nunc est,
Et facilis curvis praeda sine arte capi.
Sed tamen est magnum, nuper potuisse vel ursos
Sternere, nunc omnes posse timere feras.
Ne tibi, Roma, novae desint spectacula pompae,
Amphitheatrales reddit arena jocos.

Ad eundem, dum ab Ursinis premeretur.

O Taure, præsens qui fugis periculum,
(Nam te nec odio, tædiove tam bonas
Sprevisse silvas, tam bonos putem lacus)
Dic, quas propinqua nubibus tibi juga
Molestus invidet? juga illa jam tuis
Sudata cornibus, tuisque prœliis
Devicta? quis saltus, & amnium uberes
Cursus, thorosque marginum virentium?
Quis uda rivis prata? quis recondita
Nemora? quis umbras sibilantium arborum
Malè advocatus abstulit tibi Deus?
Non amplius videbis, ah miser, miser,
Amata regna, non videbis amplius
Tuos amores: non licebit, heu, tibi
Posthac cubanti sub genistulis tuis,
Mollive fulto niveum amaraco latus
Audire voces ruminantium gregum,
Meridianum non inire somnulum.
Quæ nunc adibis tesqua? quæ petes loca,
Miselle Taure? quas subibis ilices?
Ubi myricæ? ubi virentis arbuti
Jucunda sedes? ubi salicta, & omnibus
Eheu juvenca præferenda pascuis?
Juvenco, solos quæ relicta ad aggeres
Padi sonantis, heu malum sororibus
Omen, dolentes inter orba populos
Te te requirit, te reflagitans suum
Implet querelis nemus, & usque mugiens
Modò huc, modò illuc furit, amore perdita
Omnia peragrat arva, lustrat omnia,
Num qua bisulcæ signa cernat ungulæ:
Quærit per alta montium cacumina,
Quærit per ima vallium cubilia,
Memor locorum, non tamen sui memor.
Te mane primo, te rubente vespero
Luget: nec illam Luna cùm recurreret
Cœlo, nec atra noctis alma sidera
Videre dormientem: abire flumina,
Abire Solem, abire cernit omnia:
At ipsa nullam sola non abit domum,
Humi recumbens strata sub nudo æthere.
Hanc & puellæ nemorum, & ipse corniger
Silvanus aspicit; hanc bubulcus intuens,
Miser bubulcus, nec juvare eam valens,
Tantum, quod unicum in malis refugium habet,
Suspirat, ingemit, deûm invocat fidem, Ira-

Iratus ursis, quod coëgerint procul
Abire silvis albulum juvenculum,
Et tam venustam clamitare buculam.

In gemmam suam.

Hæc, mihi quæ roseos jussit sordere hyacinthos,
Et nitet articulis unica gemma meis;
Cujus in exiguo ductor stat Troicus orbe,
Anchisesque senex, Ascaniusque puer;
Quis credat? veteres inter neglecta ruinas,
Et vili latuit semisepulta solo.
Tu tamen obrueras, nec te Sinvessa pudebat
Hoc decus, heu! terris occuluisse tuis.
Scilicet Æneam, natumque, patremque gerentem,
Ignibus ereptos obrueresque Deos?
Parcere debueras, cui jam pia flamma pepercit,
Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgasque feros, rigidosque Britannos,
Hac comite ignotos, & penetrare sinus?
Hæc est Iliacos pretas spectata per ignes,
Cùm verita est profugos lædere flamma Deos.

De Venere, & Marte.

Dum Venus armatum complectitur obvia Martem,
Distrinxit teneram fibula adunca manum.
Sensit, & ante Jovem ridens ait æmula Pallas:
Bella iterum gessit cum Diomede soror.

De Endymione, & Luna.

Spreverat hirsutas pascentem Pana capellas,
Candida nocturnis quæ Dea fertur equis.
At postquam niveæ conspexit munera lanæ,
Posthabuit notas Endymionis oves.
Qui simul ac tristes somno inclinaret ocellos,
Mors hæc, mors, inquit, non mihi somnus erit.

De Ferdinando juniore.

Corniger æsculea Faunus recubabat in umbra,
Cùm propè latrantes sensit adesse canes.
Mox juvenem Superis similem, divinaque tela
Conspiciens, trepido sic movet ora sono:
Seu Mars, sive alto Phœbus descendis Olympo,
Jam jam linquo omnes, te veniente, feras.

De Poggio Florentino Historico.

Dum patriam laudat, damnat dum Poggius hostes,
Nec malus est civis, nec bonus historicus.

De Bartholomæo Platina.

Ingenia, & mores, vitasque, obitusque notasse
Pontificum arguta lex fuit historiæ.
Tu tamen hinc lautæ tractas pulmenta culinæ:
Hos, Platina, est ipsos pascere Pontifices.

De

De Pace poſt Sexti mortem:

Dic unde, Alecto, pax hæc effulſit, & unde
Tam ſubitò reticent prælia? Sextus obit.

De Diana, & Ferdinando II.

Errabat Diana ſuis innixta puellis,
Cùm procul ecce mei conſpicit ora Ducis;
Atque ait: hùc, Nymphæ, concedite: namq; propinquat,
Qui regat in ſævas certius arma feras.

De Mane, & Veſpere.

Sol jùbet exoriens, Faunos, Dryadaſque puellas
Quærere, & herboſo ducere monte choros.
Declivis, vitreas ſuadet deſcendere ad undas,
Doridaque, & luſus, ò Galatea, tuos.
Cauſa patet: quia ſublimes cùm tendit in arces,
Nos quoque per ſaltus, & juga ſumma rapit.
Cùm verò Heſperios petit imæ Tethyos amnes,
Exemplo ad fontes nos vocat ipſe ſuo.
Hinc adeò natura hominum loca mane requirit
Ardua: cæruleis veſpere gaudet aquis.

De Vulturno, & puero Regio.

Miramur tacitis Vulturnum currere lymphis,
Et tardos dura compede ferre pedes.
At magis occultis mirabimur urier igni,
Et puerum tota nocte vocare ſuum.
Tunè etiam, formoſe puer, vaga flumina torques?
An fuerit reges perdomuiſſe parum?
Quin etiam combure Deos, dominoque Deorum
Arma move, & pulſo da Ganymede merum.

In Quintium.

Clara tibi videor ſcripſiſſe epigrammata, Quinti:
Sunt, fateor: medio ſcripſimus illa die.
Tu latebras obſcurus amas, quia lumine nullo,
Atque intempeſta ſcribere nocte ſoles.

De Mercùrio, & Amore.

Dum comes aligero Cyllenius iret Amori
Aliger, incauto ſubripuit faculas.
Deprenſo tum fure, manum referebas ad arcum;
Sed non inventa riſit Amor pharetra.

In Tumulum Annibalis.

Annibal hùc victas ſecum Carthaginis arces
Tranſtulit: hæc ambos terra Libyſſa tegit.

De Venere, & Junone.

Confidit nimium jaculo dum pulcher Adonis,
Inguina ſetoſus candida rupit aper.
Accurrit miſeranda Venus: tum nupta Tonantis,
Quid gemit hæc? nullo Mars meus ictus apro eſt.

De

In Fabianum.

Esse tibi sapiens, & vir, Fabiane, videris:
At mihi nec sapiens, nec, Fabiane, vir es.

De Pretore Preside dessde.

Ait nefastas esse nundinas Prætor:
Fari recusat: quid nefastius dicas?

Atramentum scriptorium.

Ferrum putre situ spumanti fervet aceto,
Mandet ut æternis scripta voluminibus.
Scilicet hoc illud, vatum volitare per oras:
Hoc est Pyramidas vincere, Nile, tuas.
Infelix fatum Maniæ rubiginis ergo
Eripit invisso nomina nostra rogo?

Ad Federicum Regem.

Ne tibi non aliquid Jani misisse kalendis
Arguar, aut lætam non celebrasse diem;
Mittimus hibernis servatas mensibus uvas,
Insuper & faustas addimus ore preces.
Ut tibi qui nitido cum Sole renascitur annus,
Felici redeat candidus usque pede.

In Mancinum.

Qui ferro fratres, stupro, Mancine sorores
Fas violare putat, quid putat esse nefas?

Tumulus Maximillæ.

Hic hic siste, precor, gradum viator:
Hoc sub marmore Maximilla clausa est,
Qua cum frigiduli jacent amores,
Et Lusus, Veneresque, Gratiæque.
Hanc illi miseræ severa Clotho
Pro dulci thalamo domum paravit.
Has matri dedit, has patri querelas
Pro plausu, choreisque nuptiarum.
Quid firmum tibi, quid putes, viator,
Mansurum inviolabile, aut perenne?
Si quæ deliciæ juvenculorum,
Et decus fuerat puellularum,
Nunc, eheu, jacet ecce Maximilla,
Luctus perpetuus juvenculorum,
Æternæ & lacrymæ puellularum.

De Mirabili Urbe Venetiis.

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in undis
Stare urbem, & toto ponere jura mari.
Nunc mihi Tarpejas quantumvis Juppiter arces
Objice, & illa tui mœnia Martis, ait:
Si pelago Tybrim præfers, urbem aspice utramque:
Illam homines dices, hanc posuisse Deos.

De

De Alfonso Duce Calabriæ.

Alfonsus magnum dum trajicit Apenninum,
Castraque non solita primum in Alpe locat;
Armorum sonitus, galeasque, aerataque tela
Silvarum dominæ pertimuere Deæ.
Nec minus occultas Satyri petiere latebras,
Assueti imbelles ante videre feras:
Spectaruntque procul celsa de rupe silentes,
Agmina dum, & magnos cogeret ille duces.
Atque aliquis signa aspiciens, miratur, & inquit;
Imperium vobis Urbis, & Orbis erit.

De Innocentio VIII. Pont. Max.

Innocuo priscos æquum est debere Quirites:
Progenie exhaustam restituit patriam.

Ad Venerem.

Quid mihi te facilem blandis promittis ocellis,
Si miserum sic post uris, acerba Venus?
Non decet hoc Superos. aut te mihi fronte serena
Concilia: aut torvo lumine bella move.

De Galla.

Omnes, quos scripsi, versus vult Galla videre:
Mittam ego, pro libris si mihi labra dabit.

De Vetustino.

Emit sepulcro prædium Vetustinus,
Sed quod futuros non sequatur hæredes,
Iratus æquè mortuisque, vivisque:
Scribique curat grandibus notis, demens,
Viginti in agro, in fronte ter pedes octo.
Habitat sub urbe scandulis tribus tectus,
Ne pensione degravetur, aut sumptu.
Dormit grabato, quo nec ipse jam vellet
Dormire cimex, nec lacerta, nec sorex.
Cœnat per hortos alliumque, cæpasque,
Et salgamorum jure lividos caules;
Vel, si quid optat unctius sibi poni,
Piscatur ipsis in paludibus ranas;
Aut è cloaca colligit meras sordes,
Putrem palumbum, mortuumque caponem,
Et doliorum turbidam bibit fæcem,
Tanquam Falernum consulare, vel Chium,
Opimianæ quod refuderint cellæ.
Nec jam pro festis hoc, sed Idibus tantùm,
Sacrisque parat ferculis Kalendarum.
Et manè veste currit anxius rapta
Ad Architectos, marmorumque sectores,
Ut de sepulcro conferat novas lites.
Quosdam misellos pessimis modis multat

Du-

Ducit, reducit, distrahit, rapit, vexat,
Per angiportus, viculosque, clivosque,
Et per ruinas urbis, & per anfractus.
Monstrat theatra, porticusque priscorum,
Arcusque claris principum sacros armis.
Hinc & deorum templa, & obrutas thermas,
Et quicquid altis fornicum subest clivis;
Nec jam favissas linquit, & nigros manes.
Demum trecentis cum laboribus fractos,
Et æstuantes pariter, & fame siccos
Vix officinæ post meridiem reddit.
Jam feriatæ, vectibusque adhuc clausæ.
Culpat coronas, Zophorumque permutat,
Spiras reformat, & scapos columnarum,
Et nunc Hetruscas, nunc Corinthias mavult,
Nunc Doricarum laudat ordinem tantùm,
Guttas, trigliphos, tænias, thoros, plinthos.
Quid cum columnis nunc tibi, Vetustine,
Aut cum voluta, Jonicisve pulvinis?
Dormi, miselle, sat diu laborasti;
Cœnare fessos & aliquando permitte.
Aut si sepulcri cura te coquit tanta,
Cadaver istud vel Gemoniis conde.

In Tumulum Neæræ.

Quæ voces? Charitum, quæ circum pompa? Neæræ,
Unde odor hic? cineri thura ministrat amor.
Unde pyra? ex pharetra, quinam struxere? lepores.
Ast hæc illacrymans quæ legit ossa? Venus.
Fortunate lapis, tumuloque beatior omni,
Tu tegis in terris si quid honoris erat.

De Hybla.

Hybla, mel quondam dulcissima cura Marulli,
Hybla, suburbano nuper humata solo?
Accipe, quæ multo promuntur verba dolore,
Accipe de lacrymis humida serta meis.
Te rosa, te violæ, te mollis amaracus ornet,
Te pia suspenso pondere velet humus.
Et tibi, quod raræ possunt sperare puellæ,
Contingant vatis carmina docta tui.

De Aufidio.

Dum caput Aufidio tractat Chirurgus, & ipsum
Altius exquirit, quò videat, cerebrum:
Ingemit Aufidius; Quid me, Chirurge, fatigas?
Cùm subii rixam, non habui cerebrum.

Ad Alfonsum.

Qui prius Herculeam sensit Leo vulnera clavæ,
Hic, Alfonse, tuos corruet ante pedes.

Quæque viret nostras quercus passura secures,
Deseret immundos fulmine tacta sues.
Victa dabit Bellona manus: Pax arva reviset;
Claudentur diræ, Marte sedente, fores.
Tunc pia Parthenope lætos tibi ducet honores,
Per fora, per vicos otia vulgus aget.
Sebethusque pater fluviis metuendus Hetruscis,
Aurea cæruleum tollet ad astra caput.

In Lydam.

Cum dixi, medio tibi macram algere sub æstu,
Non dixi fluvium, Lyda: quid ergo æstuas.

In Ollum.

Omnia facturum te dicis, nil facis Olle,
Nil mirum: levius dicere, quàm facere est.

Ad Rufum.

Tamquam prisca mihi, saxoque inventa vetusto
Disticha, Rufe, soles sæpe referre tua.
Stultum adeò me, Rufe, putas? ego tam mala credam
Carmina Romano marmore posse legi?
Archemoro longos affingis Nestoris annos,
Andromaches puerum Laodemonta vocas.
Desine mentiri Pylium, Phrygiamque senectam;
Sint vetera hæc aliis, mi nova semper erunt.

De Cyparisso puero.

Flebat adhuc mœrens cervo Cyparissus adempto,
Cum sua conspexit cortice membra tegi.
Delius exclamat: quid nostro silva dolore
Crescit? tu Daphnen, tu Cyparisson habes.

De Harmosyne.

Harmosynen quisquis seu vir, seu fœmina vidit,
Deperit: an ne oculos Actius unus habet?

De Jucundo Architecto.

Jucundus geminos fecit tibi, Sequana, pontes?
Jure tuum potes hunc dicere Pontificem.

De Ænea, & Didone.

Immemor ah miseræ cur ensem linquis Elisæ,
Nate dea, profugas non gravat ille rates.
Anne parum fuerat causam dare mortis acerbæ,
Ni ferrum fugiens tu quoque triste dares?
Tolle precor tumidas tecum hoc, jam tolle per undas,
Discessu, satis est, si perit illa tuo.

In Cæcilianum.

Si tibi per genium fas est jurare Minervæ,
Per Veneris flavas, Cæciliane, comas:
Nec jubar excipitur Solis, nec cornua Phœbes,
Nec Capitolini crura, caputque patris:
Cur mihi tu ventrem, cum intestina deorum, Hi-

Hispana tactus relligione sonat?
Non pudet, heu, cœlum rebus fœdare pudendis?
An credis magnos hæc quoque habere deos?

Ad Marinum Caracciolum.

O dulce, ac lepidum, Marine, factum,
Dignum perpetuo joco, atque risu,
Dignum versiculis, facetiisque,
Nec non & salibus, Marine, nostris.
Ille maximus Urbis Imperator
Cæsar Borgia, Borgia ille Cæsar,
Cæsar Patris ocellus, & sororis,
Fratrum blanditiæ, quies, voluptas,
Montis pupulus ille Vaticani,
Ille, inquam, dominus urbis inquinator,
Cæsar Borgia, Borgia ille Cæsar,
Cinædi Patris impudica proles,
Mœchus ille sororis, atque adulter,
Fratrum pernicies, lues, sepulcrum,
Montis bellua terra Vaticani;
Quingentas modò qui voravit urbes,
Imbutus scelere, & malis rapinis,
Urbes sub ducibus suis quietas,
Quascunque aut Latium ferax virorum,
Aut Campania pinguis, aut per alta
Divisi juga continent Sabini,
Hisque ingessit Ariminum, Pisaurum,
Urbinum, Populoniamque magnam,
Camertes pariter, Forumque Livi,
Cornelíjque Forum, Faventiamque,
Et quantum Æmiliæ est, Hetruriæque,
Quantum circuitu hinc, & inde longo,
Neptuni lavat æstuantis unda.
At nunc, quis neget esse opus Deorum?
Dum vecors animi impotente morbo,
Quærit plura, nec est potis misellus
Explere ingluviem periculosam.
Ecce, ecce evomit: ò Jovem facetum,
O pulcram Nemesim, ò venusta fata!
Verum scilicet id, Marine, verum est,
Quod dici solet, en fides probat nunc:
Fortunam si avidè vorare pergas,
Eandem malè concoquas necesse est.
Ut jure evomere hunc putemus ipsum,
Qui tantum miser hausit oppidorum.
Ast id omne, quod hausit oppidorum,
Quod quinque assiduis voravit annis,

Quæque viret nostras quercus passura secures,
Deseret immundos fulmine tacta sues.
Victa dabit Bellona manus: Pax arva reviset;
Claudentur diræ, Marte sedente, fores.
Tunc pia Parthenope lætos tibi ducet honores,
Per fora, per vicos otia vulgus aget.
Sebethusque pater fluviis metuendus Hetruscis,
Aurea cæruleum tollet ad astra caput.

In Lydam.

Cum dixi, medio tibi macram algere sub æstu,
Non dixi fluvium, Lyda: quid ergo à cutem.

In Ollum.

Omnia facturum te dicis, nil facis Olle,
Nil mirum: levius dicere, quàm facere est.

Ad Rufum.

Tamquam prisca mihi, saxoque inventa vetusto
Disticha, Rufe, soles sæpe referre tua.
Stultum adeò me, Rufe, putas? ego tam mala credam
Carmina Romano marmore posse legi?
Archemoro longos affingis Nestoris annos,
Andromaches puerum Laodemonta vocas.
Desine mentiri Pylium, Phrygiamque senectam;
Sint vetera hæc aliis, mi nova semper erunt.

De Cyparisso puero.

Flebat adhuc mœrens cervo Cyparissus adempto,
Cum sua conspexit cortice membra tegi.
Delius exclamat: quid nostro silva dolore
Crescis? tu Daphnen, tu Cyparisson habes.

De Harmosyne.

Harmosynen quisquis seu vir, seu fœmina vidit,
Deperit: an ne oculos Actius unus habet?

De Jucundo Architecto.

Jucundus geminos fecit tibi, Sequana, pontes?
Jure tuum potes hunc dicere Pontificem.

De Ænea, & Didone.

Immemor ah miseræ cur ensem linquis Elisæ,
Nate dea, profugas non gravat ille rates.
Anne parum fuerat causam dare mortis acerbæ,
Ni ferrum fugiens tu quoque triste dares?
Tolle precor tumidas tecum hoc, jam tolle per undas,
Discessu, satis est, si perit illa tuo.

In Cæcilianum.

Si tibi per genium fas est jurare Minervæ,
Per Veneris flavas, Cæciliane, comas:
Nec jubar excipitur Solis, nec cornua Phœbes,
Nec Capitolini crura, caputque patris:
Cur mihi tu ventrem, [illegible] Hi-

Hispana tactus relligione fores?
Non pudet, heu, cœlum rebus fœdare pudendis?
An credis magnos hæc quoque habere deos?

Ad Marinum Caracciolum.

O dulce, ac lepidum Marine, factum,
Dignum perpetuo joco, atque risu,
Dignum versiculis, facetiisque,
Nec non & salibus, Marine, nostris.
Ille maximus Urbis Imperator
Cæsar Borgia, Borgia ille Cæsar,
Cæsar Patris ocellus, & sororis,
Fratrum blanditiæ, quies, voluptas,
Montis pupulus ille Vaticani,
Ille, inquam, dominus urbis inquinator,
Cæsar Borgia, Borgia ille Cæsar,
Cinædi Patris impudica proles,
Mœchus ille sororis, atque adulter,
Fratrum pernicies, lues, sepulcrum,
Montis bellua terra Vaticani;
Quingentas modò qui voravit urbes,
Imbutus scelere, & malis rapinis,
Urbes sub ducibus suis quietas,
Quascunque aut Latium ferax virorum,
Aut Campania pinguis, aut per alta
Divisi juga continent Sabini,
Hisque ingessit Ariminum, Pisaurum,
Urbinum, Populoniamque magnam,
Camertes pariter, Forumque Livi,
Corneljque Forum, Faventiamque,
Et quantum Æmiliæ est, Hetruriæque,
Quantum circuitu hinc, & inde longo,
Neptuni lavat æstuantis unda.
At nunc, quis neget esse opus Deorum?
Dum vecors animi impotente morbo,
Quærit plura, nec est potis misellus
Explere ingluviem periculosam.
Ecce, ecce evomit: ò Jovem facetum,
O pulcram Nemesim, ò venusta fata!
Verum scilicet id, Marine, verum est,
Quod dici solet, en fides probat nunc:
Fortunam si avidè vorare pergas,
Eandem malè concoquas necesse est.
Ut jure evomere hunc putemus ipsum,
Qui tantum miser hausit oppidorum.
Ast id omne, quod hausit oppidorum,
Quod quinque assiduis voravit annis,

Imbutus scelere, & malis rapinis,
Scis quot evomuit diebus? uno.
O lucem niveam, ò Jovem facetum!
O pulcram Nemesim, ò venusta fata!
O dulce, ac lepidum, Marine, factum!

In Sextum.

Visuram se iterum Sixtum cum Roma putaret;
Pro Sixto Sextum vidit, & ingemuit.

De Cæsare Borgia.

Aut nihil, aut Cæsar vult dici Borgia: quid ni?
Cum simul & Cæsar possit, & esse nihil.

Ad eundem.

Omnia vincebas; sperabas omnia, Cæsar.
Omnia deficiunt, incipis esse nihil.

Dies genialis.

Aureli, profunde meis unguenta capillis
Tu super, & vernas sperge, Nearche, rosas.
Sed prius æstivum ramis defendite Solem,
Et viridi mollem sternite fronde thorum,
Non plumæ, non picta juvant me stragula, nec quæ
Pavonis vario sponda colore nitet.
Larga coronata disponite pocula mensa,
Serino & gelidas adsociate nives:
Certatimque leves potanti inducite somnos:
Sic juvat ætatis ducere fila meæ.
Audoimus miseri quid lux ventura minetur?
Vivamus: mortem fallere nemo potest.

* * * * * * *Ad Vesbiam.* * * * * * *

Aspice, quàm variis distringar, Vesbia, curis.
Uror, & heu nostro manat ab igne liquor.
Sum Nilus, sumque Ætna simul: restinguite flammam,
O lacrymæ, lacrymas ebibe, flamma, meas.

Ad Æglen.

Si tibi sum Phœbus, si sum tibi Juppiter, Ægle:
Cur tu non Daphne sis mihi, non Danaë?

* * * * * * *Ad Pulicianum.* * * * * * *

Vanos Gigantum iras, & impetus graves
Miratur aliquis audiens mortalium:
Ausumque cælo vincula inferre irrita
Sævum Typhœa, cum jugosum Pelion
Adderet Olympo, matre nec Terra satum
Agnosceret sese, impium donec Pater
Iratus ardenti igne substulit caput,
Ut par erat: nam quis petat sanus Deos?
At nunc quis hoc, quis hoc ferat mortalium?
Iners, pusillus, unus heu pulex ciet

Tus-

Turmas, cohortes, copias, manipulos
Muscarum, & altos scandere apparat thoros
Herouum, opacis qui sub umbris arborum
Strati, ac perenni flore subfulti caput,
Ducunt quietem perpetem, æternam, optimam,
Nec nostra curant dicta, vel facta amplius,
Ut qui beatos incolant tuti locos,
Et nomen alta in arce sacrarint suum.
Functi periclis, & malis laboribus,
Cunctasque fortunæ improbæ calcent minas,
Nedum pusilli pulicis morsus leves.
At tu moleste, amare, vesane, impie
Pulex inepti concitator agminis,
Quò prorupis te? quò vocas muscarias
Istas phalanges? quò volatiles globos
Impellis audax? procul miser, miser,
I, criminose, maximam in malam crucem,
Haud fas quietas manium sedes deum
Muscas subire, pulicumque copias.
Nil hic negocij vel tibi, vel pessimis
Tuis manipulis: quid moraris, impie?
Abi profundam in noctem, & ultimum Chaos.
Speranda certè gloria hic nulla est tibi.
Quos dii probavere semel, hos semper probant.

Actæon marmoreus.

Viderat Idæo nudas in vertice Divas
Phryx Paris, & dixit; Vincis utramque, Venus.
At si Gargaphiis quam nos malè vidimus undis,
Vidisset, poterat dicere; cede, Venus:

Orpheo respicienti.

Hoc fuit infelix, & adhuc heu respicis, Orpheu?
Quod te, quod miseram perdidit Eurydicen.

Echo loquitur.

Vidi, arsi, flevi, tristemque (heu fata!) repulsam
Spreta tuli: sum nunc vox, sonus, aura, nihil.

Eadem jocatur.

Cum facie caream, quæris, cur dicar Imago?
Cum tua verba sequar, dic, ubi lingua mea est?

In malum librum.

Si sapis, hospes abi, miserum neu tange libellum,
Non hic Mæoniden, Virgiliumve leges:
Sed fœdas Bavii chartas, & olentia Mævi
Carmina, Romani dedecus eloquii.
Quid dubitas sacros incendia poscere lucos,
Abnuerit liquidas si dare Phœbus aquas.

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI VIRI PATRICII.

EPIGRAMMATON LIBER II.

CUm vehor picta vacuus phaselo,
Et modò septos jaculis echinos,
Nunc bene hærentes scopulis laboro
Vellere conchas:

Tange vocales studiosa chordas,
Musa, & auratum moderare plectrum,
Pauca de multis referamus acta
Regis amati.

Qualis herboso spatiata campo
Virgo jam matris decus, & voluptas,
Nectit è solis violis coronam,
Cætera linquens.

Hic ubi veras imitata turres
Tot simul pinnis, niveisque tectis,
Rupe Mergillina sedens, propinquum
Spectat in æquor.

Adsit ex imo Galatea fundo,
Nil timens sævos Polyphemi amores,
Nec mihi durum refluens canenti
Obstrepat unda.

Sic licet magnus, trepidasque turmas
Fregerit primis Federicus annis,
Cum puer celsas penetravit Alpes,
Saxaque Rheni;

Texerit latis pelagus carinis,
Dalmatum dites populatus urbes,
Senserit presso prope fulminantem
Ore Timavus:

Cinxerit sacra meritum corona
Et caput, Gallos quoniam feroces
Contudit: totas revocans & Orci ex
Faucibus urbes;
Nil tamen majus, nihil egit unquam
Fortius, quàm quod titubante regno,
Cum sibi sceptrum, & diadema posset
Sumere tutus:
Conjugem charam, propriosque natos
Liquit, & fidas lacrymas clientum,
Fratris, heu, pulsam sobolem secutus
Per mare vastum.
Ergo nunc illi moderator alti
Ætheris, cui sunt pia facta curæ,
Regium frontis decus, & negatos
Addit honores.
O fides, rarum, placidumque Numen,
O mihi nullis reticenda seclis,
Te te ego æternûm prece, victimisque
Pronus adorem.

De Andrea Matthæo Aquivivo.

Cernis, ut exultet patriis Aquivivus in armis,
Duraque spumanti fræna relaxet equo?
Quis mites illum Permessi hausisse liquores
Credat, & imbelles excoluisse lyras?
Consurgunt niveæ fulgenti in casside cristæ:
At clypeus torvo Gorgonis ore tumet.
Macte animo, rigidum Musas qui stringere ferrum,
Qui Martem doctos cogis amare choros.
Hæc ducis est virtus, non uni insistere palmæ,
Sed nomen factis quærere, & ingeniis.

In Bubonem.

Nam quis te, inepte bubo, tam stolidus furor
Adegit importunum inire prælium
Isto indecenti rostro, & alis luridis?
Quid bellicosæ volucris, insulse, asperos
Lacessis ungues? desine miser, dum licet,
Ne dormientis excites somnum tuo
Cum maximo (ut par est) malo, ac claude ultima.
Sed pervenire vis in ora vulgi, & hac
Via cupis, scelesté, fieri notior?
Non assequere, nec profectò tàm bono
Fruere fato: An hoc pudendo sanguine
Se tingat Aquila, fulminum, & cœli immemor?
Ponenda honestæ mortis hæc spes est tibi.

In Lucretiam de Sexto.

Ergo te semper cupiet, Lucretia, Sextus?
O fatum diri nominis! hic pater est.

Ad Mathonem.

Ut mandem victura meis tua nomina chartis,
Dicis amicitiam, te, Matho, velle meam.
Et tibi semper in ore duces, quos Grajus Homerus,
Quos noster Latia vexit in astra tuba.
Dumque ego sum tanti, te judice, venit ab horto
Cum donis olitor bisve, semelve tuus.
Scilicet æterni pretium mihi grande daturus
Nominis, & fidæ pignus amicitiæ.
O Matho, quàm felix, & amico, & vate reperto es,
Quam felix horto, muneribusque tuis!
Si quod Diis genitis vix tot peperere labores,
Id tibi lactucæ, prototomique dabunt.

De Patria Homeri.

Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Chios, Argos, Athenæ,
Cedite jam; Cœlum patria Mæonidæ est.

De Luna, & Pane.

Effudit longas Tegæa in rupe querelas
Pan captus forma, candida Luna, tua.
Cumque levi calamos cera conjungeret, addit,
Prædata es sensus tu quoque, canna, meos.

In Tumulum Amaranthæ.

Hic Amarantha jacet, quæ, si fas vera fateri,
Aut Veneris similis, vel Venus ipsa fuit.

Ad Ferrandum Regem.

Ex ferro nomen tibi sit licet, aurea condis
Secula: nam sub te Principe nemo metit.

De Summontii Pietate.

Excitat obstrictas tumulis Summontius umbras,
Impleat ut sanctæ munus amicitiæ:
Utque prius vivos, sic & post fata sodales
Observat, tristes & sedet ante rogos.
Nec tantùm violas cineri, ac bene olentia ponit
Serta, sed & lacrymis irrigat ossa piis.
Parva loquor: cultis reparat monumenta libellis,
Cum possint longam saxa timere diem.
At tu, vivaci quæ fulcis nomina fama,
Poscenti gratas, Musa, repende vices:
Ut quoniam dulces optat sic vivere amicos,
Vivat, & in libris sit sacer ille meis.

De Venere, & Diana.

Incultam aspiciens silvis Cytherea Dianam,
Risit, &, An tendes retia semper? ait.

Cui

Cui dea casta : Feriatur non ego recta tendam,
   Tendere si potuit vir tuus illa tibi?

Ad Æglen.

Absentem quæris, præsentem despicis, Ægle:
   Non redamas, sed me vis in amore mori.

De Venere, & Priapo.

Tractabat clypeum Marti placitura Dione,
   Sævaque fœminea sumpserat arma manu.
Pone, Dea, exclamat petulanti voce Priapus,
   Pone, decent istas hæc magis arma manus.

In Gellium.

Quem tu nunc patruum, nunc patrem, Gellia, dicis,
   Hic tibi nec patruus, Gellia, nec pater est.

In Flaccum.

Non largitur opes, & vult epigrammata Flaccus;
   Jure suo hæc poscit, vult sibi verba dari.

De Peto Compatre.

Petus, deliciæ tuæ, Dione,
   Uni cui Charitum sales beatos,
   Cui fontes dederas facetiarum,
   Ac risu simul eleganter omnes,
   Petus mortuus est tuus, Dione.
   Petus compater usque ad astra notus.
   Qui puro niveos colore mentis
   Vincebat nitidissimos olores.
   Cui de lacteolis suis papillis
   Donarunt violas Jocusque, Amorque,
   Donavit teneram Thalia myrtum.
   Mox promens citharam decentiorem,
   Versus addidit eruditiores.
O sævæ nimium, malæque Parcæ,
   Vestros non potuit tenere fusos
   Petus! qui rapidas domare tygres,
   Qui duras potuit movere quercus,
   Vestras non potuit colos morari.
Sic, sic occidis, heu misselle Pete!
   Nec te Pierides tuæ, nec ipsa,
   Quæ te per Paphon, & Gnidon virentem,
   Per colles Amathuntios vocavit,
   Fatis eripuere tam malignis.
At non unanimes tui sodales,
   Quos tu pectore tam pio colebas,
   Quos tristes obitu tuo relinquis,
   Hoc duro tibi defuere casu.
   Quia me trans Ligerim, ferosque Celtas,
   Lustrantem Morinum pigras paludes,

Dum quæro Oceani ultimos recessus,
Veris nuntias obruit querelis.
Ergo quid tibi tam vagus viator,
Cui nec pulchra Neapolis, nec alti
Colles Pausilypi, nec ipse adesset
Sebethus pater, aut pater Vesevus,
Inferre exequiarum, amice, possem?
Rupem, quam vagus hinc, & inde Nereus
Alterna veniens retundit unda,
Accessi, & procul angulo in supremo
Stans, supra pelagi affluentis æstus,
Manes terque, quaterque convocavi.
Hic fudi lacrymas amariores,
Hic vici gemitus vel unus omnes,
Omnes & simul omnium querelas.
Mox quamvis cineri tuo decentem
Pontanus tumulum pararit, ac te
Cognatas veneretur inter umbras:
Quamvis & diuturnius sepulchrum,
Quod nec secula vincere ipsa possint,
Divinis paret excitare chartis:
Nostrum non tibi qualecumque munus
Inter frigora, solitudinesque
Cessavit, nec honore te supremo
Fraudavi miser; hoc scit ipsa Tethys,
Scit latè Oceani unda Gallicani.
Stant aræ tibi, stat videnda nautis
Terreni tumuli pusilla moles,
Et buxus super, & dicata quercus;
Nam myrtum regio illa non habebat.
Quæ jussit pietas sacrare, ut esset
Naturæ tibi terminus sepulchrum.

Ignes nocturni Roma.

Aspicis, ut picti vultus imitetur Olympi,
Certet & astriferos vincere Roma polos?
Scilicet hos, Auguste, tibi largitur honores,
Nec cupias magni tecta videre Jovis.
Alta coronatæ jaciunt incendia turres,
Et Vaticano fulmina monte tonant.
Dumque palàm tantos cupit ostentare paratus
Urbs nimiùm in laudes ambitiosa suas:
Vivant astra, inquit, summo contenta Tonante,
Pareat Augusto dummodò Roma suo.

De Tyrannis, & Bruto.

Cum tot Tarquinios passim consurgere cernas,
Miraris, Brutum cur ferat Italia?

In

In tumulum pueri.

Nate, Patris, Matrisque amor, & suprema voluptas,
Accipe, quæ nobis te dare par fuerat.
Busta, eheu, tristesque notas damus; invida quando
Mors immaturo funere te rapuit.

De Hercule, & Ganymede.

Palluit Alcides teneri Ganymedis amore,
Et vetus amissi cesserat ardor Hylæ.
Quid linquet nobis puer hic? ait uxor: honores
Eripuit quondam, nunc rapit ecce virum.

In degenerantem.

Nomen avi, non facta refers: diceris ab illo
Alter; sed juvenis tu, precor, ille senex.

De Jove, & Cupidine.

De Veneris nato questa est Dictynna Tonanti,
Quòd nimis ille puer promptus ad arma foret.
Tum pater accito ostendens grave fulmen Amori,
Hoc tibi, sæve puer, spicula franget, ait.
Cui lascivus Amor moris hæc reddidit alis:
Quid, si iterum posito fulmine Cycnus eris?

In Riccium.

Ægrotat sedis vitio, & malè Riccius audit:
Quid, si esset surdis Riccius auriculis?

De Danae, & Jove.

Formosam Danaën munibat ahenea turris,
Et satis hoc vanus credidit esse Pater.
Indoluit, teneræ miseratus fata puellæ
Juppiter, & subito factus amator, ait;
Ergo arcere potes natam divisque, virisque?
At si non arces imbribus, imber ero.

De Lucio Grammatista.

Noctes, & noctes iterat dum Lucius, illi
Perpetuam noctem præbuit altus Arar.

De Sexto.

Bello, inimicitiis, furtisque, & cædibus haustam
Italiam cernis, Sexte; & obire potes?

De eodem.

Dic in amicitiam coëant, & fœdera jungant
Mortales, dixit Sextus, & occubuit.

De Vulcano, & Venere.

Horrida Cœlicolis narrabat prælia Mavors,
Sævaque terribili capta trophæa manu.
Quòd Venus audiret, doluit Vulcanus, & Heus tu,
Inquit, an expectas, ut mea vincla canat.

De seipso.

Miraris, liquidum cur non dissolvor in amnem,

Cum nunquam siccas cogar habere genas?
Miror ego, in tenues potius non isse favillas,
Assiduè carpant cum mea corda faces.
Scilicet ut misero possim superesse dolori,
Sic lacrymis flammas temperat acer Amor.

De Hercule, & Jove.

Pendebat Phrygii Tirynthius ore ministri,
Delicias magno dum facit ille Jovi.
Tum pater: Haud equidem favi, fortissime, dixit,
Formosum rapuit cum tibi Nais Hylam.

De Venere, & Pallade.

Induerat thoraca humeris, galeamque decoro
Aptarat capiti, Marte jubente, Venus.
Nil opus hic, Sol, Diva, inquit: sumenda fuerunt,
Cum vos ferratæ circuiere plagæ.

Catonis tumulus.

Hic, ubi libertas, magni & jacet umbra Catonis,
Quàm meliùs poterant Cæsaris ossa tegi?

De Venetorum signis.

Romanas Aquilæ postquam liquere cohortes,
Magnanimus turmas ducit in arma Leo.

De Andrea Matthæo Aquivivo Duce Hadriæ.

Mœsta Bituntinæ duxerunt otia Nymphæ,
Nec Faunis solitos exhibuere choros.
Scilicet optato quicquid sine principe cernunt,
Ingratum est; tantus principis urget amor.
Nec satis est, positis arcum sprevisse sagittis,
Questubus & totos continuasse dies.
Ast etiam nostris faciunt convitia terris,
Et nos Sirenas, Lotophagosque vocant.
Vera loquor, divæ; veniam date vera loquenti:
Non amor hic certè, sed magis invidia est.

De Thelesinæ crinibus.

Dum nectit flavos auro Thelesina capillos,
Contraxit radios Phœbus, & erubuit.
Mox hæc ad Superos: En auro jungitur aurum:
Hoc est mortales, hoc superare Deos.

In Galeatium Caracciolum.

Hippolyten, Leden, Thelesinam diligis unus?
Dic mihi, quid tota restat in urbe boni?

In Theatrum Campanum.

Dicite semidei, sylvarum numina, Panes,
Et si qua adventu es, Nympha, fugata meo:
Cui licuit tantas saxorum evertere moles,
Quas jam disjectas vix nemora alta tegunt?
Hisne cum fuerat tunc his Campana juventus

Amphitheatrales lata videre jocos?
Nunc ubi tot plaususque hominum, vocesque canoræ,
Tot risus, tot jam gaudia, tot facies?
Scilicet, heu fati leges! rapit omnia tempus:
Et, quæ sustulerat, deprimit ipsa dies.

De Fonte Mergellinæ.

Est mihi rivo vitreus perenni
Fons, arenosum prope littus, unde
Sæpe descendens sibi nauta rores
Haurit amicos.
Unicus nostris scatet ille ripis,
Montis immenso sitiente tractu,
Vicisser quà Pausilypus vadosum es.
Currit in æquor.
Hunc ego vitta redimitus alba,
Flore, & æstivis veneror coronis,
Cum timent amnes, & hiulca siccum
Arva Leonem
Antequam festæ redeant Kalendæ
Fortis Augusti, superantque patri
Quattuor luces, mihi tempus omni
Dulcius ævo.
Bis mihi sanctum, mihi bis vocandum,
Bis celebrandum potiore cultu,
Duplici voto, geminaque semper
Thuris acerra.
Namque ab extremo properans Eoo,
Hac die primùm mihi vagienti
Phœbus illuxit, pariterque dias
Hausimus auras.
Hac & insigni peragenda ritu
Sacra solennes veniunt ad aras,
Nazarj, unde omnes tituli, meæque
Nomina gentis.
Nazarj vastas cohibentis undas
Æquoris, sævosque domantis æstus,
Quicquid & vani truculenta jussit
Ira Neronis.
O' decus Cœli simul, & tuorum,
Ritè quem parva veneramur Æde,
Cui frequentandas populis futuris
Ponimus Aras.
Si mihi primos generis parentes,
Si mihi lucem pariter dedisti;
Huc ape, & fontem tibi dedicatum
Sæpe revise.

Divo Nazario.

Natali quòd, Dive, tuo lucem editus hausi,
Quòd tua nascenti lux mihi prima fuit;
Actius hoc triguo parvum cum fonte Sacellum
Dedico, tu nutu fac rata vota tuo.
Ut quæ Sextiles lux venerit ante Kalendas,
Quarta, sit hìc generi bis celebranda meo;
Et quòd solennes revocat tua festa per aras,
Et quòd natalem contigit esse meum.

De lauro, ad Neritinorum Ducem.

Illa deûm lætis olim gestata triumphis,
Claraque Phœbææ laurus honore comæ,
Jampridem malè culta, novos emittere ramos,
Jampridem baccas edere desierat.
Nunc lacrymis adjuta tuis revirescit, & omne
Frondiferum spirans implet odore nemus.
Sed nec eam lacrymæ tantùm juvere perennes,
Quantùm mansuro carmine quòd colitur.
Hoc debent, Aquivive, Duces tibi, debet, & ipse
Phœbus: nam per te laurea sylva viret.

In tumulum Cottæ Veronensis.

Sperabas tibi docta novum, Verona, Catullum:
Experta es duros bis viduata deos.
Nulla animum posthac res erigat: optima quando
Prima rapit celeri Parca inimica manu.
Quæ tamen ut vidit morientis frigida Cottæ
Ora; suum fassa est crimen, & erubuit.

In Picentem medicum.

Quòd noctu latras, quòd sellas olfacis unus,
Da veniam, Picens; hoc canis est vitium.
Sed quia tu Cynicus vis dici, & Clinicus idem;
Esse idem poteris Merdicus, & Medicus.

De Ferrando Juniore.

Si merita audieris Ferrandi, Nestora credas:
Si numeres annos, dixeris Antilochum.

Tumulus, in quo ploratur filius unicus.

Cur, heu, Lætitiam falsò dixere parentes,
Tristitiam qui me dicere debuerant?
Natus erat miseræ lux unica matris, at illum
Unicus, hunc Lachesis noxia subripuit.
I nunc, vel Nioben confer mihi, cujus habet sors
Hoc melius, fieri saxea quòd potuit.

In picturam.

Anna parens, cui Cœlestem sperare nepotem
Contigit, intactæ Virginis, Anna, parens.
Ut tandem te te meliori in sede locares,

Credibile est artes edidicisse novas.
Scilicet obscœnæ semper convicia turbas,
Et scelera antiqui perpetiare domini?
Vix hæc, & medicas invadis protinus artes,
Nec mora: jam cæcis lumina restituis.
Accurrunt ægri, complentque compita rhedis,
Occupat angustas sedula turba vias.
Ecce, in quo picta es, paries excinditur, & te
Accipit hospitio Nata benigna pio.
Nimirum sapis, Anna, hoc contulit ipsa senectus:
Haud aliter poteras hac caruisse domo.

De Junone, & Ganymede.

Jusserat Iliacum mensis adstare ministrum
Juppiter: at conjux, Quis mihi miscet? ait.
Ille verecundis libat crystalla labellis:
Cui Dea; Amatori da, puer, ista tuo.

In Catonis laudem.

Quæ tegit extinctum cum libertate Catonem,
Insultat tumulis, Cæsar, arena tuis.

De Homero in Latinum verso.

Quid septem de Vate [illegible] contenditis urbes?
Ecce potest civem dicere Roma suum.
At vos, aut nostrum, si fas, auferte Maronem,
Aut alium vobis quærite Mæoniden.

In tumulum Assanii.

Tu, qui disjectos artus, inhumataque furtim
Assanii occulto membra refers tumulo.
Macte animi pietate, tamen nihil irrita busti
Gloria tam claros afferet ad cineres.
Quandoquidem voluit potius sic sparsa jacere,
Quam cadere ad tristes nobilis umbra rogos.
Nunc latè exigui fines egressa sepulchri,
Eoum fama verberat Oceanum.
Contempsit dulcemque animam, floremque juventæ,
Sanguine ut agnato dedecus elueret.
Cumque hausit sævi stricto latus ense tyranni,
Laudem obitu statuit quærere, non tumulum.
Quodque magis mirere, hilaris, ridensque cruentos
Carnificis cultros cernere sustinuit.
Dissimulet patriam, taceat nomenque, genusque;
Qui facit hos, dicit se Lacedæmonium.

In tumulum Gaudola.

Heu! quæ te rigidi rapuit vis effera fati,
Quis matri miseræ tot peperit lacrymas?
Flos veterum, Gaudola, virûm, tibi mœsta sepulchrum
Illa dedit, tristes addens hos titulos:

Heu

Hos titulos, qui te nigras descendere ad umbras,
Obduci Stygia non patiantur aqua.
Tempora miretur quivis sua: talis Achilles,
Talis, cum caderet, Martius Hector erat.
I precor, i nullos non duratura per annos,
Nestoreos qui jam vivere dignus eras.

De Jove, & Amore.

Juppiter infractos jactat dum saepe Gigantes,
Et sibi servati dat decus omne poli.
Sic est, inquit Amor; namque hoc mugire solebas
Tunc quoque, cùm torva fronte juvencus eras.

Hymnus ad D. Nazarium.

Nazari, heu, quis me tibi ad hanc supremi
Littoris ripam, quis ad hos putasset
Tethyos fluctus, quis ad has daturum
Thura paludes?
Post tot emensos pelagi labores,
Tot pererratos populos, sub ipso
Fine terrarum datur ecce amicum
Cernere numen?
Ergò jam supremis, pater alme, terris
Barbarae norunt tua sacra gentes,
Quà latus dextrum Liger assuetis
Objicit undis.
Jamque & Aulercos, genus acre, & ipsos
Cernis ad te Lexovios citato
Essedo, & picta volitare flavos
Puppe Britannos.
O mihi semper geniale Coeli
Sidus, ô famae decus omne nostrae,
Auctor ô idem mihi gentis, & spi-
rabilis aurae.
Se tibi debet proavorum origo, &
Sanguinis si sunt decora illa nostris;
Debet & praesens genus, & futurum,
Debet & haec lux
Sacra, quae magnum mihi prima Solem
Obtulit nascenti, & inane aperti
Aëris, pulchrosque micantis aethrae
Tot simul ignes.
Hinc tuis per me dare grata templis
Munera, hinc natalitias coronas
Annuis suevit sociare feriis,
Dum fuit haec sors.
Nunc in ignotis vagor ecce campis,
Regis, heu, chari exilium secutus;

Dum

Dum fides, & fas, & amor, piusque
Me rapit ardor:
I puer, buxum nemore è propinquo
Collige, & si quas tibi littus affert
Quercuum frondes: celebrare mensum
Sic juvat annum.
O' ubi dulces patriæ recessus,
Abluis, Sebethe, loca illa myrto
Consita? ò quis Pausilypi virentes
Det mihi citros!
Quà tuum lambens maris unda fontem
Margines parvi minuit Sacelli,
Nostrum opus, quo se recreat quotannis
Læta juventus.
Quæ tibi sacris operata arenis,
Frondibus remos, celeresque cymbas
Ornat, & forsan mea nunc, ut olim,
Dona requirit.
Heu pater, eus, heu, mihi ad institutos
Non licet jam jam properare cursus?
Cur vetor tempus, & adesse ludis
[illegible] dicatis?
Sit satis ventos tolerasse, & imbres,
Ac minas fatorum, hominumque fraudes
Da, pater, tecto salientem avito
Cernere fumum.

De Amore fugitivo.

Quæritat hùc, illùc raptum sibi Cypris natum:
Ille sed ad nostri pectoris ima latet.
Me miserum, quid agam? durus puer, aspera mater,
Et magnum in me jus altera, & alter habent.
Si celem, video quantus Deus ossa perurat;
Sin prodam, meritò durior hostis erit.
Adde, quod hæc non est, quæ natum ad flagra reposcat,
Sed quæ de nostro bella cruore velit.
Ergo istic, fugitive, late, sed parcius ure:
Haud alio poteris tutior esse loco.

De Camilla Scalampa Mediolanensi.

Fumantem ambustis olim Phaëtonta quadrigis
Excepit rapidis fluctibus Eridanus.
Ecce recens, Ticine, tibi de Sole trophæum
Erigit auratis culta Camilla comis.
Nam Deus ille tuis ausus concurrere ripis,
Majoris numen sensit adesse Dei.
O fatum fluviorum! ergo nova fabula vestris
Semper erunt Nymphis aut Pater, aut Phaëton?

De

De Violante Grappina, femina pulcherrima.

Unde mihi has violas affers, puer? accipe mater,
Quando affud calida de nive nil potui.
De nive tu calida violas? perstrinxit ocellos
Candor: & ecce, nivem quod puto, pectus erat.
Mira refers: sed tela ubi sunt illa aurea? habebam,
Cum legerem violas, nunc Violantis habet.

De Morinna.

Sit spectanda comis, sit pulchro corpore tota,
Sit Venus, & blandas spiret ab ore rosas;
Aoniasque Deas, ipsam quoque Pallada vincat
Ingenio, & dulci pectore mella fluant.
Dum tamen ire mihi noctes Morinna quietas
Essinat arbitrii libera jura mei.
Arsimus, & primos miseri deflevimus ignes:
Hoc satis: extreme turpe in amore mori.

Ad Animum suum.

Arsisti, & miseras consumpsit flamma medullas,
Adiraque in cineres ossa abiere leves.
Flevisti, roremque oculi fudere perennem,
Sebethus lacrymis crevit & ipse tuis.
Ardendi, flendique igitur quae causa cupido est,
O anime? exequias disce timere tuas.
Neve iterum tua damna, iterum tua funera quaeras,
Sirenum scopulos praeteriisse juvet.

De Cassandra Marchesia.

Desine formosae dotes numerare puellae,
Desine jam extinctas sollicitare faces.
Nam dum saepe comas, frontemque, humerosq; manusq;
Commemoras, proprios extruis ipse rogos.
Dumque oculis Cassandra, animo Cassandra recursat;
Cassandra, heu, mentis jus habet omne tuae.
Blandus amor tacitis subrepsit in ossa venenis:
Sic tibi vel fatum quilibet esse potest.

Hymnus Divo Gaudioso.

Gaudete, coetus Virginum,
Plenas habentes lampadas,
Sponsus sacras ad nuptias
Venit repentè, surgite:
Venit serenus Lucifer,
Nocturna pellens sidera:
Optata lux solemnibus
Adest dicata gaudiis.
Lux clara, qua fugans nigram
Mundi [illegible] caliginem,
Vestit latere gloriam

Pa-

Patris diù non passus est.
Qua Gaudiosi fegmina,
Tot inreperta seculis,
Suis videnda civibus,
Dives retexit urnula.
O ter beate, & amplius
Lapis pusille, qui tuo
Tanti verendum Præsulis
Sinu recondis pulverem.
Præsul sed ò beatior,
Claræ decus Neapolis,
Tuæ benignus patriæ
Fer, Gaudiose, gaudia.
Adsit Fides, & Veritas,
Adsit probata Castitas:
Morbos, famem, pericula
Tuis repelle mœnibus.
Ergo tibi sit gloria
Inseparata Trinitas,
Verbum, Paterque, & Spiritus,
Qui condidistis omnia.

De eodem ad Vesperas.

Audiat surgens pariter, cadensque
Sol tuas laudes, meritosque honores,
Urbis ò nostræ columen, tuæque
Gloria gentis.
Audiat Cœlum, Mare, Terra, & Aër,
Annuos ritus tibi dum novamus,
Dum damus flammis adolenda sacris
Thura per aras.
Hùc ades festa redimite fronde,
Cœlitum plausus, choreasque linquens,
Et tuam sedem, tua, Gaudiose,
Ossa revise.
Ossa, quæ longa tumuli sub umbra
Abdita, ignaras latuere gentes;
Nocte mox pulsa redeunt apertas
Lucis in auras.
Hìc dies nobis celeber, precamur,
Lætior semper redeat, nec ullos
Hostium motus ferat, aut maligni
Sideris æstus.
Da tuis longam, venerande, pacem
Civibus, da perpetuos honores,
Da bonam mentem; superique plenos
Luminis haustus.

Justa

Justa poscentes animos benignus
Adjuva, injustos moderare sensus
Sentiat per te patuisse castis
Æthera votis.

Laus tibi Cœli Pater, atque Princeps,
Omnium Rector simul, & Creator,
Quem fides veri studiosa Trinum
Credit, & Unum.

Ad Divum Nazarium.

Ave, cui vasti metuenda ponti
Vis, & iratæ famulantur undæ,
Quem per & spumas gradientem, & æstus
Nauta vocavit,

Ah miser pœnas pelago daturus,
Cum niger circum streperet procellis
Auster, & turbata minax feriret
Sidera fluctus.

Te, mihi sanctum, patriumque numen,
Te canam, gentis columen Latinæ,
Auream prolem patris Africani,
Perpetuæque

Matris, heu, vulnus grave, dum relictis
Tybridis ripis, Italoque Cœlo,
Sponte trans Rhœtos iter, & nivosas
Arripis Alpes.

Lacte depulsus, velut ille, primi
Quem rapit cursus generosus ardor,
Pullus, & matrem fugit, & rapaces
Transilit amnes.

Mox & ad Rhenum, horribilesque tendis
Trevirûm gentes animosus hospes,
Morte festinans capere invidendæ
Præmia palmæ.

Hic, ubi è charæ gremio parentis,
Jam necis magnæ comitem futurum,
Excipis Celsum pater, & salubri
Perluis unda.

Perluis totas, mora nulla, & urbes,
Undique exhaustis properatur agris:
Barbaros gaudent Druydæ sacrorum
Ponere ritus.

Nazarî nomen, meritique famam
Audiit, si quem Liger in remotis
Occulit ripis, refugove inundat
Sequana cursu.

Te neque injusti rabies Neronis.

Impios jam jam minitantis ignes,
Non per exertos Anolinus urgens
Terruit enses.

Jam voluptatum, gelidæque victor
Mortis, & lapsi reparator orbis
Diceris, mitesque, peræque Iberis
Notus, & Indis.

Ergo speratum, genitor, triumphum,
Et parum factis meruisse Cœlum est.
Aureum vultu jubar, & coruscos
Fundis honores.

Salve io magni nova lux Olympi,
Cui per extentas operosa terras
Templa tot surgunt, calidisque fumant
Ignibus aræ.

Nos tibi hac grata scopulorum in umbra
Ritè parvis ædiculam columnis
Ponimus: nos perpetuo sacramus
Munere fontem.

Accipe æstivam, nova serta, citrum, &
Virgines lauros, gracilesque myrtos,
Quosque Mergillina tulit propinquo
Littore odores.

Ò mihi longos liceat per annos
Hic sacra, & festos renovare ludos,
Et tuum castis sine fraude votis
Poscere Numen.

De Ferdinando Havalo Piscariæ Principe.

Admoveant iterum Cœlo si castra Gigantes
Hoc duce, quo Ligurum gloria fracta jacet;
Cum Marte Enceladus, cum Phœbo signa Typhœus
Conferet, ipse Havalus cum Jove bella geret.

In Nolam Urbem.

Infensum Musis nomen, malè grata petenti
Virgilio optatam Nola negavit aquam.
Noluit hæc eadem Joviano rustica vati
Hospitium parvæ contribuisse moræ.
Iccirco nimirum hoc dicta es nomine Nola;
Nolueris magnis quòd placuisse viris.
At tibi pro scelere hoc cœnosos fusa per agros
Exhausit populos Styx violenta tuos.
Jamque quid, ò nullis abolenda infamia seclis!
Imprecer? & Cœlum desit, & unda tibi.

In Cæsarem Borgiam.

Borgia cur summa nihili sacra fecerit hora,
Cumque sua dominos spreverit arce Deos,

Fal-

Parcite mirari, qui talia poscitis, ac me
Credite Apellæo verius ore loqui:
Hoc, quod vos Cœlum, quæ Numina dicitis, ille
Esse Apinas longo tempore crediderat.

In Lygdamum.

Quæris, Lygdame, musca cur voceris?
Nam musca es, mihi crede, tam molesta,
Quàm nec sunt culices, graves que fuci,
Quàm nec vermiculique, cimicesque.
Unum te tamen arceat necesse est,
Turdelæ auxilium cacantis, ut te
Non muscaria, milviique caudæ,
Non alæ accipitrum potentiorum
Avertant, abigantque sævientem.

De homine e vinculis ad honores evecto.

Ne valeam, superi, bene si facere hic pote, quem sors
Exilio, & vinclis vexit ad imperium.
Et peream, ni cuncta evertere jam volet hic, qui
Nil meminit præter vincula & exilium.

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI VIRI PATRICII. EPIGRAMMATON LIBER III.

Mariæ Garloniæ Grappinæ.

PRopago formosæ arboris,
Formosa virgo, quæ vagos
Inter orta Cupidines,
Veris lilia vincis.
Rosasque molles, & croci
Pulchrè rubentis igneum
Florem, & uvidulas comas
Halantis hyacinthi.
Redisti avitos ad lares,
Felicem ocellulis tuis
Redditura Neapolim,
Charo adnixa marito.
Redisti ad optatos choros
Æqualium, & probos sinus
Matris, ac bene cognitum
Fratris dulcis amorem.
Quis, ò, quis hunc albo mihi
Signet diem lapillulo?
Quis Sabæa calentibus
Addat munera flammis?
Vocanda Musarum cohors.
Huc, huc benigna, & abditam
Barbiton cape, myrteis
Frontem vincta coronis,
Thalia: quid dignum tuo
Promis favore? quid bona

Voce, vel fidibus ftudeant
Refpondere forores?
Sed effe quid factum, Dea,
Hic abfque amoribus poteft?
Non movet Chione fuis,
Non me Lyda lepidis.
Procul faceffant hic malæ,
Secli pudor, libidines.
Mi fat eft, minuat graves
Si Gaflonia curas.
Inventa cur me tam cito
Ludendo inepta deferis?
Hæc erat facies novis
Non fraudanda libellis.

Ad Caffandram.

Quarta Charis, decima es mihi Pieris, altera Cypris,
Caffandra, una choris addita diva tribus.

Se fidem fervaturum.

Si poft fata novos animas errare per artus
Vera docent Samii dogmata nota fenis;
Nec pote mens eadem mutari, feu ferus altis
Erret aper filvis, feu vaga cantet avis.
Ipfe ego (mens quoniam eft uni fervire puellæ)
Exurgam mœftis Turtur ab exequiis.

Ad Federicum.

Litibus abftinui femper; mihi teftis Apollo eft,
Et Mufæ, & ftudiis otia grata meis.
Nunc me nefcio quis per triftia jurgia verfat
Scotius, & rauci cogit ad arma fori.
Es, fateor, magnus pulfis, Rex inclyte, Gallis:
Pelle etiam Scotos, & mihi major eris.

Ad Eunum.

Quicquid erat tripodum Cumis, Delphifque petifti,
Difcere fortunam dum cupis, Eune, tuam.
At Deus: Extabis fupra Regefque, Ducefque,
Veridico tandem retulit ore tibi.
Tu tamen hinc vanos fumpfifti, Græcule, faftus,
Jam magni dominus, jam pater orbis eras.
Ecce crucem afcendis non te Deus, Eune, fefellit.
Omnia funt crepidis inferiora tuis.

Ad Porciam Branciam, & Ifabellam fororem.

Porcia, & Ifabella, venuftæ pignora matris,
Dicite, quis veftras non amet illecebras?
Tu quoque dic, tali cum fis digniffima partu,
Quis, Leonora, tuo nolit ab igne mori?
Natarum illecebris, matris fimul ignibus uri

Qui

Qui cupit, is mortis flagrat amore suae,
Vita vale: in lucro est periisse: sed hoc reliquum, mors,
Quod sinit, est ipsis vix satis exequiis.

* * * * * *

Ad patriam, antequam iret in exilium.

Parthenope mihi culta, vale, blandissima Siren,
Atque horti valeant, Hesperidesque tuae.
Mergillina vale nostri memor, & mea flentis
Serta cape, heu domini munera avara tui.
Materne salvete umbrae, salvete paternae,
Accipite & vestris thurea dona focis.
Neve nega optatos, virgo Sebethias, amnes,
Absentique tuas da mihi somnus aquas.
Det fesso aestivas umbras sopor, & levis aura:
Fluminaque ipsa suo lenia sonent strepitu.
Exilium nam sponte sequor. Sors ipsa favebit:
Fortibus haec solita est saepe & adesse viris.
Et mihi sunt comites Musae, sunt numina vatum
Et mens laeta suis gaudet ab auspiciis.
Blanditurque animi constans sententia, quamvis
Exilii meritum sit satis ipsa fides.

FINIS.

EJUSDEM AUTORIS

PROTESTATIO.

SI quid in hisce scriptis nostris deviam fortasse à sanctissimis majorum Decretis visum, judicatumve fuerit; qualecumque id sit, Pontifici Summo, ac Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ castigandum relinquimus.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

PAucula, quæ in hac editione omissa sunt Sannazarii Epigrammata, asteriscis notavi. Ceterùm ab illis prælo committendis consultò abstinui; quippe quæ in pluribus ejusdem Auctoris editionibus desiderari animadverti. Et sanè ea sunt, quæ à suo opere abesse, si viveret, Syncerus ipse vellet; eorumque tu lectione non magis doctus evaderes, sed fortasse minus pius. Cave igitur hanc editionem eo nomine reprehendas, quo tuis moribus consulens, commendabilior tibi exhibetur.